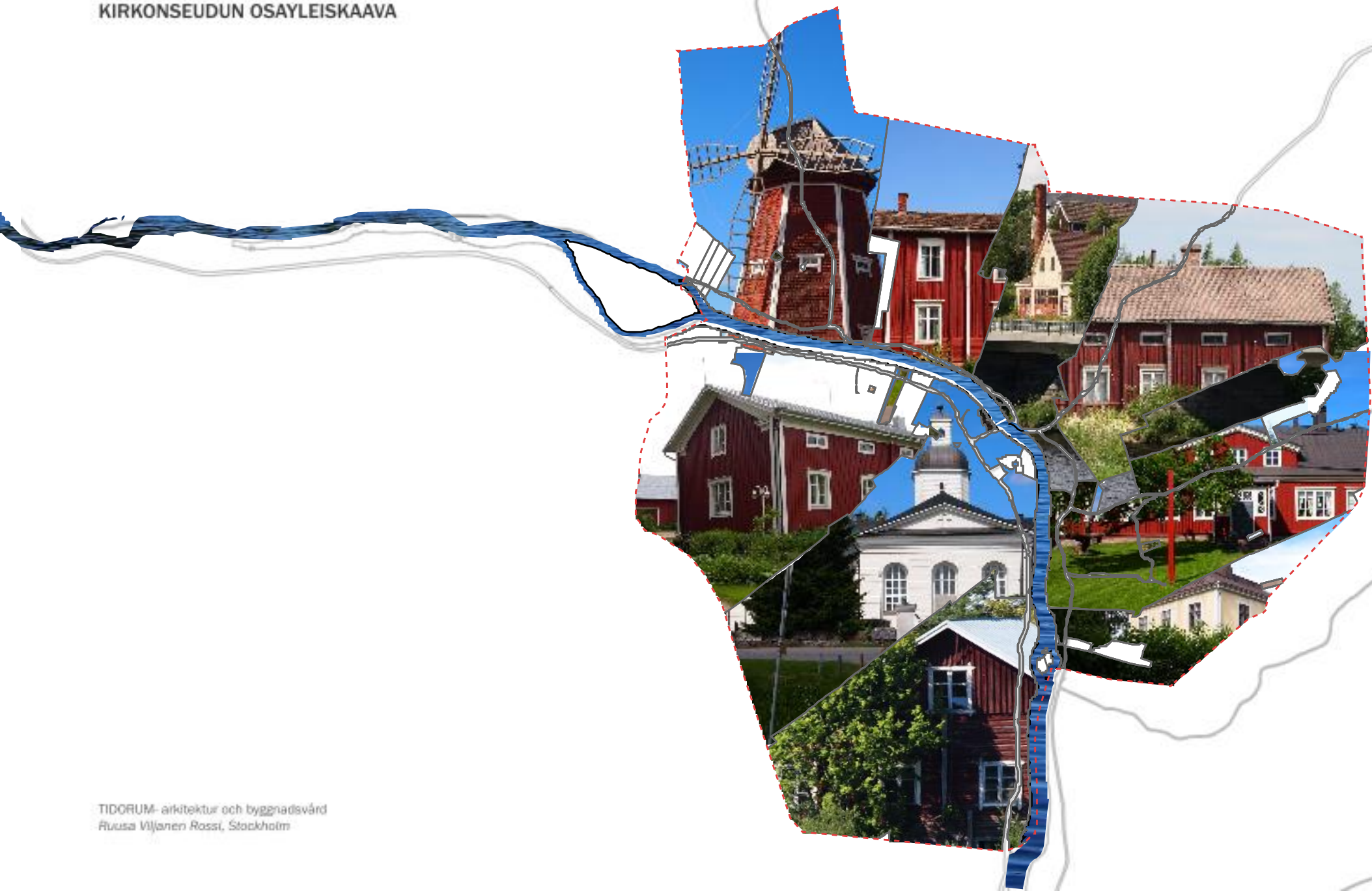

VÄHÄNKYRÖN KULTTUURIYMPÄRISTÖINVENTOINTI 2015

KIRKONSEUDUN OSAYLEISKAAVA

ESIPUHE

Vähänkyrön kunnan liittyessä Vaasaan vanheni Vaasan verraten nuori historia ulottumaan rautakaudelle saakka. Kun Vähänkyrön alueella jo asuttiin, raadettiin ja rakastettiin, lainehti Vaasan kaupungin kohdalla vielä aava meri. Kyrönjoen suu sijaitsi Vähässäkyrössä ja rautakautista Vähääkyröä onkin luonnehdittu Pohjanmaan kaupan keskuksiksi. Tästä varhaisesta asutuksesta ja toiminnasta on Vähässäkyrössä säilynyt rikas muinaisjäännösten kirjo, ihmeellisestä ”jätin tiestä” tavanomaisempiin hautaröykkiöihin ja arvokkaisiin esinelöytöihin, jotka kertovat yhteyksistä kauaskin Eurooppaan.

Historiallisena aikana Vähäkyrö kehittyi talonpoikaishäiriköksi. Keskiajalta lähtien Hämeenlinnasta Korsholman linnalle vievä Kyrönkankaan kesätie myötäili Kyrönjoen länsipuolta. Joen varteen syntyi uoman molemmin puolin tiiviitä kyliä. Rakentamisessa hyödynnettiin saatavilla olevia rakennusaineita, ensisijaisesti puuta. Rakentamista nivoutui osaksi rikasta pohjalaista hirsirakentamisen perinnettä, rakennuskulttuurin kulminoituen 1800-luvulla vaurauden lisääntyessä. Vielä 1920-luvulla lähes kaikki rakentaminen noudatti pohjalaista perinnettä ja asuinympäristöt olivat yhtenäisiä, muutamasta eri materiaalista käsityönä tuotettuja. Nykyisin talonpoikainen ympäristö on valtaosin kadonnut teollis-kaupallisen rakentamisen alta. Vähässäkyrössä on kuitenkin säilynyt, myös keskeisillä paikoilla, arvokasta talonpoikaista rakennuskantaa, joka todistaa ajasta, jolloin pitäjää rakentui.

Viime vuosisadan vaihteeseen tultaessa oli jo alkanut näkyä merkkejä uudesta ajasta. Osuuskuntamuotoinen toimintamalli yhdisti talonpoikien voimavaroja. Perustettiin kauppvoja, meijereitä, nahkamoita, sahoja ja sähkölaitoksia. Kotiteollisuudesta ponnistava teollinen kehitys synnytti tarpeita uudenlaisille tiloille. Verstaiden ja muiden tuotantotilojen lisäksi syntyi johtajan asuntoja, konttoreita, työväen asuntoja, ruokaloita; lopulta kokonaisia tehtaita. Uusille rakennustyypeille haettiin usein tyylillisiä esikuvia ulkoapäin.

Sotien jälkeen Vähänkyrön kulttuuriympäristön visuaalinen yhtenäisyys lähti pirstoutumaan. Jälleenrakennuskauden asuinrakentamisessa oli rakennusaineet vielä valtaosin luonnonmateriaaleja mutta omakotitalojen runkomuoto muuttui noppamaiseksi, ikkunat vaakasuuntaisiksi ja julkisivut saivat usein harmaan rappauspinnan. Tästä eteenpäin lisääntyy yhä kiihtyvään tahtiin muotojen, materiaalien ja värien kirjo. Uuden rakentamisen alta puretaan vanhat talot. Kylärakenne hajautuu ja perustetaan moderni kuntakeskusta tummine tiilirakenteisine kunnantaloineen. Syntyy 1960-luvun matalat mineriittilaatikat, 1970-luvun

keltatiilitalot, 1980-luvun espanjalaiset kahitiilitalot, 1990-luvun pastellivärit, 2000-luvun sininen kartanotyyli ja 2010-luvun harmaat, mustat ja puhtaan valkoiset valmistalot eritasoisine pulpettikattoineen. Kaupallisen kulttuurin kirjavat marketit, peltihallit ja laajat parkkipaikat ilmentävät myös meidän aikaamme.

Säilynyt talonpoikainen ja sotia edeltävä rakennusperintö muodostaa arvokkaan yhteyden menneeseen aikaan. Se viestii pohjalaisesta talonpoikauskulttuurista ja edeltäjiemme elinehdoista. Pohjalaisen talonpoikauskulttuurin rakennukset ja kulttuurimaisemat muodostavat ainutlaatuisen kulttuuriperinnön, joka on seudullemme tyypillinen, luonnonympäristömme erityisehtojen mukaan kehittynyt esi-isiemme toiminnan tulos. Kulttuuriperintö on todistusvoimainen avain historiaamme. Hyvin säilyneenä se kertoo eri tavoin aikansa yhteiskuntarakenteesta ja –toiminnoista, rakennustavasta, ihanteista ja arvomaailmasta.

Pohjalaisen talonpoikauskulttuurin rakennusperintö on perustavanlaatuisen osa maakuntamme identiteettiä ja maisemakuvaa. Vähänkyrön talonpoikainen rakennuskanta on osa tätä kokonaisuutta.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kaavoituksen vaikutukset kulttuuriympäristöön selvitetään, jotta parhaalla tavalla pystyttäisiin huomioimaan kulttuuriympäristön arvot kaavoitustyössä ja mahdollistettaisiin tiedostava ja tietoon pohjautuva päätöksenteko. Vaasan kaupungin työstäessä Vähänkyrön osayleiskaavaa tarvitaan tietoa kaava-alueen kulttuuriympäristöstä; mistä historiallista kerrostumista se koostuu ja mitä arvoa sen historiallisessa rakenteessa on meidän yhteiskunnalle.

Käsillä olevan selvityksen tarkoituksena on siten alueen historian ja kulttuuriympäristön kehityksen selvittäminen, kulttuuriympäristön nykytilanteen dokumentointi, sen säilyneisyyden arviointi ja sen kulttuurihistoriallisten merkitysten ja arvojen tunnistaminen.

Selvitystyön on tehnyt Ruusa Viljanen Rossi / Tidorum – Arkitektur och Byggnadsvård, Vaasan kaupungin kaavoituksen toimeksiannosta. Selvitykseen liittyvä kulttuurihistoriallinen arvottaminen ja siitä juontuvat suojeluehdotukset ovat tulosta yhteisistä keskusteluista työryhmässä, johon on raportinlaatijan lisäksi kuulunut rakennustutkija Outi Orhanen Pohjanmaan museosta sekä kaavoitusjohtaja Päivi Korkealaakso, projektipäällikkö Marketta Kujala ja kaavoitusinsinööri Toni Lustila Vaasan kaupungin kaavoituksesta.

Tukholma, 26. päivä marraskuuta, 2015.

Ruusa Viljanen Rossi, rakennusantikaari ja arkkitehti

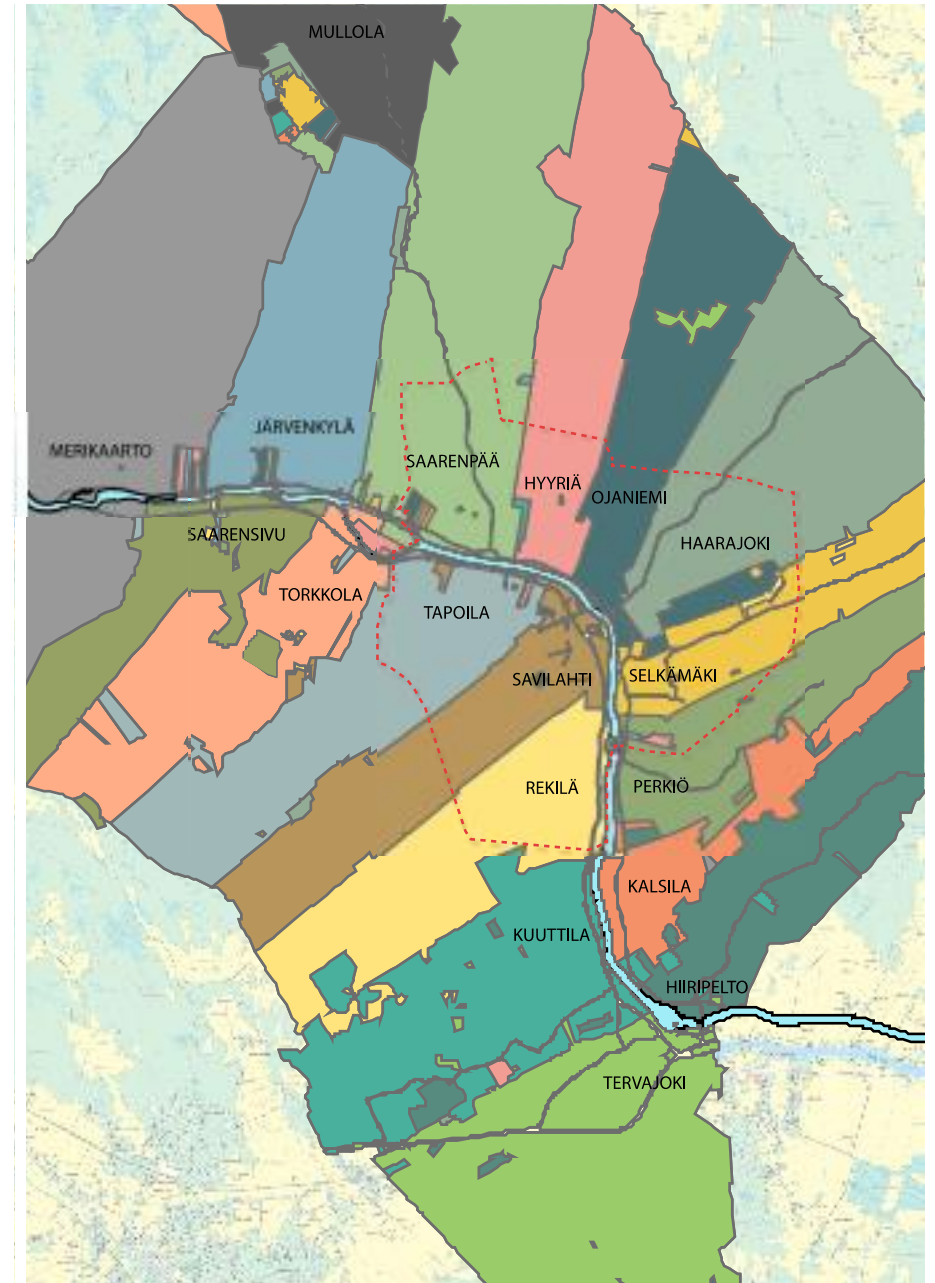
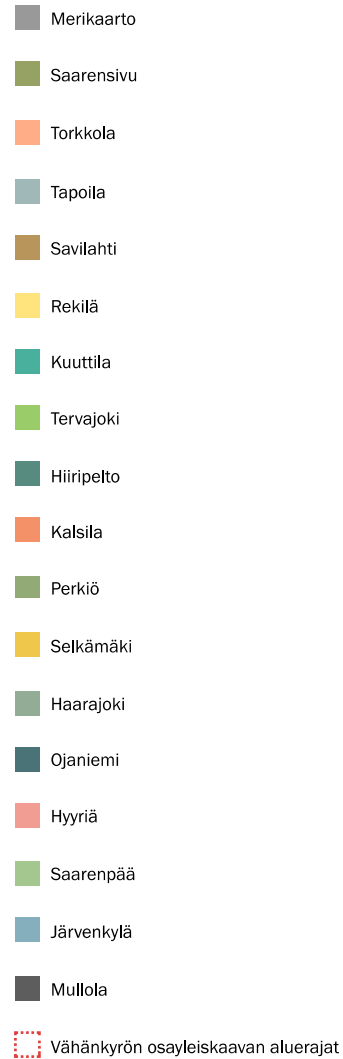
SISÄLTÖ

Esipuhe	2
Vähänkyrön kylät	6
Lukuohjeet	7
1. Taustatiedot ja nykytila	8
1.1. Aluerajaus	8
1.2. Aikaisemmat selvitykset	9
1.2.1. Vuoden 1997 inventointi	9
1.2.2. Vuosien 2005-2008 inventointi	9
1.3. Alueen arvokkaat kulttuuriympäristöt	10
1.3.1. Kyrönjokivarren kansallismaisema	10
1.3.2. Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt, rky-alueet	10
1.3.3. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	11
1.3.4. Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt	11
1.3.5. Lain nojalla suojellut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet	11
1.3.6. Kiinteät muinaisjäännökset	12
1.3.7. Aikaisempien inventointien osoittamat kohteet	12
1.3.8. Käsillä olevan selvityksen kohteet	12
2. Tutkimusmenetelmä ja aineistot	13
2.1. Inventointimenetelmä	13
2.2. Lähdeaineisto	13
2.3. Kulttuuriympäristön merkitykset ja arvot	13
3. Suojelumäärykset	14
3.1. Maisemallisesti arvokas peltoalue.	14
3.2. Arvokas kulttuuriympäristö	14
3.3. Kulttuuriympäristön kannalta arvokas yksittäiskohde - sr	14
3.4. Kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas tie	14
3.5. Kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue - KUK	14
4. Vähäkyrö	15
4.1. Alueen hallinnollista historiaa	15
4.2. Yleismaisema	15
4.3. Kulttuuriympäristöön vaikuttaneita aikakausia ja ilmiöitä	16
4.3.1. Vähänkyrön esihistoriaa	16
4.3.2. Keskiaikainen vähäkyrö	16
4.3.3. Kyrönjoen uoman muutokset 1500-1600-luvulla	18
4.3.4. Talonpoikaisyhteiskunta	19

4.3.5. Sivistystoimi	19
4.3.6. Järjestö- ja osuustoiminnan synty	20
4.3.7. Teollistuminen	20
4.3.8. Kauppa ja pankit	21
4.3.9. Vähänkyrön kunnan nousukausi	21
5. Kyläkohtaiset inventoinnit	22
5.1. Tapoila	23
5.1.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	23
5.1.2. Tapoila, kulttuuriympäristön tekijät	24
5.1.3. Tapoila vanhoissa kartoissa	25
5.1.4. Tapoilan arvokas rakennuskanta	27
5.1.5. Tapoila, suojelukohteet	63
5.1.6. Tapoila, suojelualueet	64
5.2. Kirkonkylä	65
5.2.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	65
5.2.2. Kirkonkylän kulttuuriympäristön tekijät	66
5.2.3. Kirkonkylä vanhoissa kartoissa	67
5.2.4. Kirkkosaari ja kirkkolampi	70
5.2.5. Kirkonkylän arvokas rakennuskanta	71
5.3. Rekilä	118
5.3.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	118
5.3.2. Rekilän kulttuuriympäristön tekijät	119
5.3.3. Rekilä vanhoissa kartoissa	120
5.3.4. Rekilän arvokas rakennuskanta	122
5.3.5. Rekilän suojelukohteet	143
5.4. Kuuttila	144
5.4.2. Kuuttilan kulttuuriympäristön tekijät	145
5.4.3. Kuuttila vanhoissa kartoissa	146
5.4.4. Kuuttilan arvokas rakennuskanta	149
5.4.5. Kuuttilan suojelukohteet	166
5.4.6. Kuuttilan suojelualueet	167
5.5. Perkiö	168
5.5.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	168
5.5.2. Perkiön kulttuuriympäristön tekijät	169
5.5.3. Perkiö vanhoissa kartoissa	170
5.5.3. Perkiö vanhoissa kartoissa	171
5.5.4. Perkiön arvokas rakennuskanta	172

5.5.5. Perkiön suojelukohteet	187
5.5.6. Perkiön suojelualueet	188
5.6. Selkämäki	189
5.6.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	189
5.6.2. Selkämäen kulttuuriympäristön tekijät	190
5.6.3. Selkämäki vanhoissa kartoissa	191
5.6.4. Selkämäen arvokas rakennuskanta	193
5.6.5. Selkämäen suojelukohteet	208
5.7. Haarajoki	209
5.7.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	209
5.7.2. Haarajoen kulttuuriympäristön tekijät	210
5.7.3. Haarajoki vanhoissa kartoissa	211
5.7.4. Haarajoen arvokas rakennuskanta	213
5.7.5. Haarajoen suojelukohteet	237
5.8. Ojaniemi	238
5.8.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	238
5.8.2. Ojaniemen kulttuuriympäristön tekijät	239
5.8.3. Ojaniemi vanhoissa kartoissa	240
5.8.4. Ojaniemen arvokas rakennuskanta	242
5.8.5. Ojaniemen suojelukohteet	264
5.8.6. Ojaniemen suojelualueet	265
5.9. Hyyriä	266
5.9.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	266
5.9.2. Hyyriän kulttuuriympäristön tekijät	267
5.9.3. Hyyriä vanhoissa kartoissa	268
5.9.4. Hyyriän arvokas rakennuskanta	270
5.9.5. Hyyriän suojelukohteet	290
5.9.6. Hyyriän suojelualueet	291
5.10. Saarenpää	292
5.10.1. Yleispiirteinen kyläkuvailu	292
5.10.2. Saarenpään kulttuuriympäristön tekijät	293
5.10.3. Saarenpää vanhoissa kartoissa	294
5.10.4. Saarenpään arvokas rakennuskanta	296
5.10.5. Saarenpään suojelukohteet	342
5.10.6. Saarenpään suojelualueet	343
Kohderekisteri	344
Lähdeluettelo	347

VÄHÄNKYRÖN KYLÄT

LUKUOHJEET

Käsillä oleva selvitysraportti alkaa luvulla, jonka tarkoituksena on esitellä selvitystä koskevan alueen taustatietoja. Karttojen avulla selostetaan selvityksen aluerajoja, sitä koskevien kylien sijaintia sekä aluetta koskevissa aikaisemmissa selvityksissä ja inventoinneissa identifioituja valtakunnallisen, maakunnallisen ja alueellisen tason kulttuuriympäristöarvoja.

Luvussa kaksi selostetaan selvityksen tekotapaa, metodiikkaa sekä lähdeaineistoa.

Luvussa kolme esitellään ne yleiskaavatason suojelumerkinnot ja niihin liitettävät määräykset, joiden avulla alueen kulttuuriympäristöarvot voi turvata yleiskaavassa.

Luvussa neljä raportti jatkuu yleispiirteisellä kuvauksella inventointialueen kulttuuriympäristön kehityksestä. Kuvaus esittelee ne pääkohtaiset historialliset ilmiöt, jotka eri tavoin ovat vaikuttaneet Vähänkyrön kulttuuriympäristön muotoutumiseen, aina rautakaudelta Vähänkyrön kunnan nousukauteen ja lopulta Vaasan kaupunkiin liittymiseen saakka. Painopiste on talonpoikaiskulttuurin kaudessa 1700-luvulta toiseen maailmansotaan.

Tämän jälkeen, luvussa viisi, seuraa raportin sivumääräisesti kattavin osuus, jossa tarkastellaan alueen kulttuuriympäristöä kohde- ja rakennustasolla. Kohdeaineisto on laaja ja esitellään kylittäin. Kyläkohtainen läpikäynti noudattelee maantieteellistä logiikkaa, jonka mukaan kylät käsitellään joen länsirannan pohjoisimmasta kylästä alkaen, etelän suuntaan kulkien, eteläisimmässä kylässä joen ylittäen ja nousten joen itärantaa kylä kylältä pohjoiseen, päättäen lopulta itärannan pohjoisimpaan kylään.

Kyläkohtaiset esittelyt alkavat yleispiirteisellä kuvauksella kylän kulttuuriympäristöstä ja sen kerrostumista. Tämän jälkeen esitellään makrotason kulttuuriympäristön tekijät koko kylän alueella. Tässä ylitetään selvitysalueen rajat, jotta voitaisiin huomioida kylän rekisteröidyt muinaisjäännökset. Esihistoriallisten muinaisjäännösten lisäksi huomioidaan alueen tieverkosto, mahdolliset suojelualueet (RKY), maisemallisesti arvokkaat näkymät, arvokkaat kulttuuriympäristöalueet sekä arvokkaat yksittäiskohteet. Sitä seuraa katsaus aluetta koskevaan historialliseen kartta-aineistoon, jonka avulla havainnollistetaan kylän varhaisimman historiallisen asutuksen sijaintia ja asutuksen kehittymistä. Seuraavaksi esitellään kylän inventoitu rakennuskanta kohdekartassa, johon inventoidut rakennukset on merkitty ja numeroitu lännestä

itään pohjoisesta etelään kulkevan järjestyksen mukaan. Kohdekarttaan on liitetty osoiterekisteri.

Tämän jälkeen seuraa kohdekohtaiset esittelyt kartan numeroinnin mukaisessa järjestyksessä. Kuhunkin kohde-esittelyyn kuuluu valokuvat kohteesta, kohteen taustatiedot ja kuvailu, kohteeseen kuuluvat rakennukset ja niiden sijainti asemakaavioon merkittynä, joissain tapauksissa erityinen historia, yleispiirteinen luonnehdinta, arviointi kohteen säilyneisyydestä ja arvottaminen sekä suojelusuositus.

Kohde-esittelyjen jälkeen seuraa kyläkohtainen suojelukartta, johon on yhteenvedona merkitty alueella suojeltavaksi ehdotetut rakennukset ja alueet ja niitä koskevat merkinnät.

Tämän jälkeen seuraa vielä erikseen kylän suojelualueiden ominaispiirteiden kuvailu ja luonnehdinta sekä suunnittelu- ja kehitystyössä huomioitavat seikat.

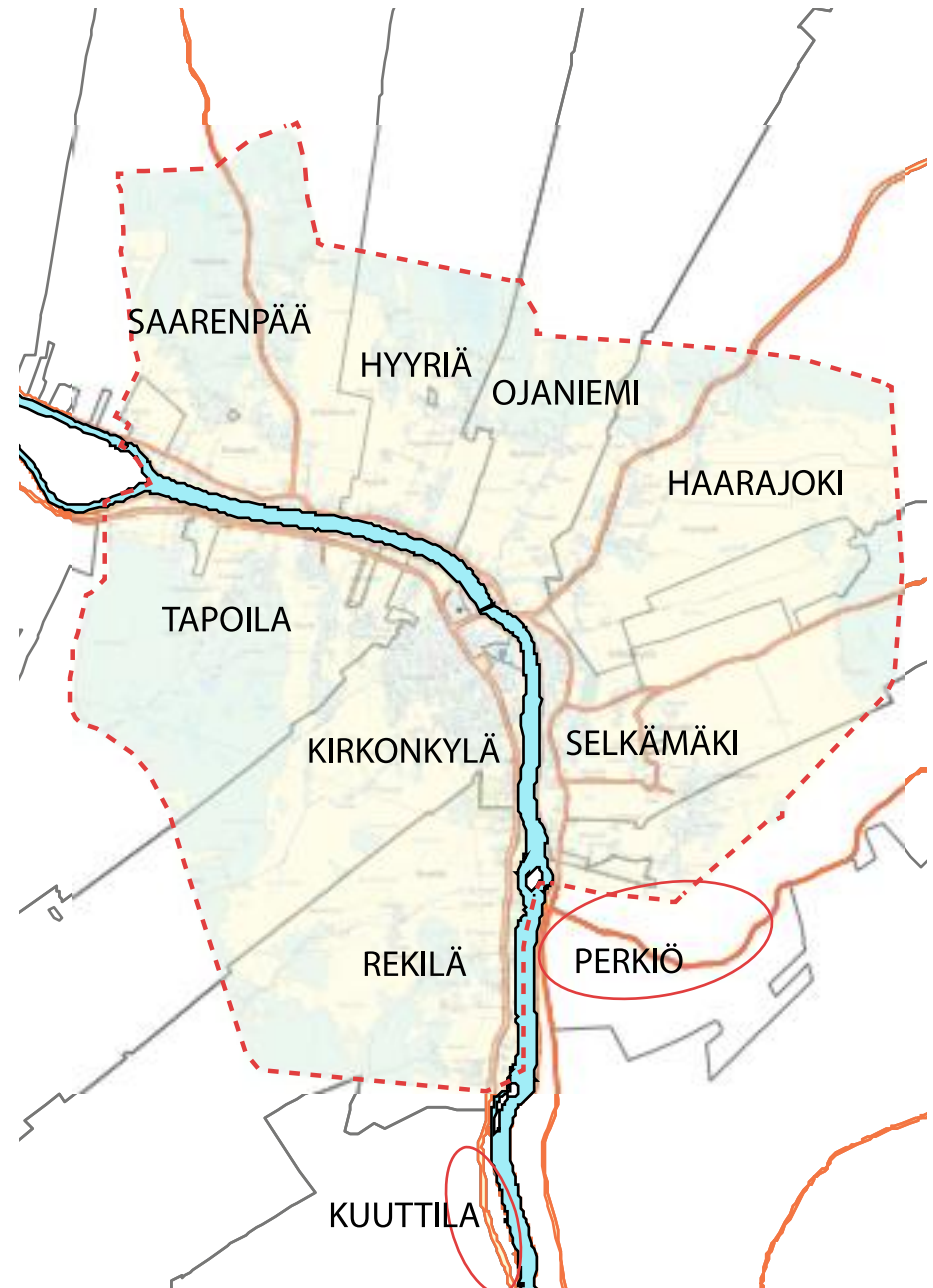
Raportin lopusta löytyy hakurekisteri, jossa kohteet on järjestetty osoitteen mukaan aakkosjärjestykseen ja sivunumeroitu yksittäisten kohteiden etsimisen helpottamiseksi.

1. TAUSTATIEDOT JA NYKYTILA

1.1. ALUERAJAUS

Inventointialue kattaa Vähänkyrön kirkonseudun osayleiskaava-alueen ja lisäksi osayleiskaavan ulkopuolelle jäävästä Kuuttilan kylästä Martolan alueen ja Perkiön kylästä yleiskaava-alueen rajauksen eteläpuolelle jääviä alueita. Yhteensä inventointialue ylettyy kymmeneen eri kylään, mutta ei kata kokonaisuudessaan yhtäkään näistä.

Selvityksen ulkopuolelle jäävät Mullolan, Merikaarron, Järvenkylän, Torkkolan, Saarensivun, Tervajoen, Hiiripellon ja Kalsilan kylät.

1.2. AIKAISEMMAT SELVITYKSET

1.2.1. Vuoden 1997 inventointi

Vähänkyrön kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta on ennen tätä selvitystä inventoitu vain pieniltä osin. Vuonna 1997, silloisen Vähänkyrön kunnan toimeksiantona arkkitehti Laura Saarinen inventoi ”kirkonseudun”. Tämä inventointi oli luonteeltaan kuvaileva ja kattoi kohteita vuoteen 1945 saakka, painopisteenä pää- ja asuinrakennukset. Kulttuuriympäristö kokonaisuutena: infrastruktuuri, maankäyttö ja rakennuskanta; pihapiirit kokonaisuuksina, jotka muodostuvat eri osatekijöistä, sekä kulttuurimaisema, jäi tässä inventoinnissa käsittelemättä. Myös kulttuurihistoriallisen arvottamisen osuus on tässä inventoinnissa riittämätön. Näistä syistä inventointi katsotaan vanhentuneeksi eikä toimi riittävänä tietopohjana kaavoitustyölle.

Rakennusinventointi vuodelta 1997 on muodostanut tärkeän lähdeaineiston selvitystyölle. Perustietojen puolesta inventointia on käytetty suorana lähteenä. Muutoin sitä on tarkistettu ja täydennetty ajankohtaisen tilanteen mukaan.

1.2.2. Vuosien 2005-2008 inventointi

Vuosien 2005-2008 aikana silloinen Länsi-Suomen ympäristökeskus toteutti, yhteistyössä Pohjanmaan museon, Pietarsaaren museon, Pohjanmaan liiton ja alueen seutukuntien kanssa, Pohjanmaan maakunnan rakennusperinnön kartoittamisen. Tavoitteena oli saada kokonaisnäkemys alueen rakennuskannasta ja kerätä lähtöaineisto tarkempia rakennustason inventointeja varten.

Vähänkyrön alueella inventointityön suoritti arkkitehti Maria Kurtén.

Inventointia ei ole käytetty lähteenä tässä selvityksessä, mutta sen kohdeluetteloon on tutustuttu vuoden 2014 inventointitarkistuksen kautta.

1.2.3. Vuoden 2014 inventointitarkistus

Keväällä 2014 Pohjanmaan museo ja Vaasan kaupungin kaavoitus tekivät inventointikartoituksen, jonka tarkoituksena oli ”koota ja tarkistaa entisten tutkimusten tuloksia sekä lisätä alueelle merkittäviä kohteita”.

Inventointitarkistuksen laati Susanne Öst. Raportti on luettu tämän selvityksen yhteydessä.

1.3. ALUEEN ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

1.3.1. Kyrönjokivarren kansallismaisema

Alueen voi katsoa kuuluvan Suomen kansallismaisemaan Kyrönjokivarsi ja etelä-pohjalaiset viljelylakeudet.

Ympäristöministeriön kansallismaisematyöryhmä valitsi Suomen kansallismaise-mat vuonna 1992. Valinta liittyi Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlavuoteen.

Suomen 27 kansallismaisemaa ilmentävät maamme eri osien edustavimpia luon-non- ja kulttuuripiirteitä. Niille ei ole määritelty tarkkoja rajoja, eikä niillä siten ole lailla määriteltyä roolia kaavoituksessa.

Kansallismaisemilla on kuitenkin suuri merkitys esimerkiksi matkailullisesti. Monet niistä ovat erityisiä nähtävyyksiä, joihin kohdistuvat muutokset pyritään pitämään vähäisinä. Kansallismaisemalla on voimakas symboliarvo, ja niillä on yleisesti tunnustettu merkitys kansallisessa kulttuurissa, historiassa ja luontoku-vassa.¹

1.3.2. Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt, RKY-alueet

Museovirasto on RKY-inventoinnissaan osoittanut Vähänkyrön kirkonmäen, Kirkkosaaren ja pappilan valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Museovirasto kuvailee aluetta seuraavasti: *Vähänkyrön kirkonmäki kuvastaa hyvin kirkonkylän rakentamistilannetta 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa ennen 1930-luvulla alkanutta liikenteen ja kaupan kasvun mukanaan tuomaa suurimitta-kaavaisempaa rakentamista.*

Vähänkyrön kirkonkylän halki kulkevan maantien päätepisteenä on tasamaastosta kohoava kirkonmäki, jolla seisoo kirkko, tapuli, lainajyvästö ja vanha läpiajettava luhti sekä vanha kansakoulu ja sen ympäristössä ryhmä pieniä asuinrakennuksia. Ky-rönjoen rantatörmältä kohoava kirkko on yksi harvoista 1700-luvun kustavilaisista kivikirkoista. Valkeaksi rapattu kirkko on pohjamuodoltaan sisäviisteinen ristikirko. Sen vesikatto on loiva ja ristivarsien päistä aumattu. Ristivarsien fasadeissa on kolme ikkunaa ja matalat päätykolmiot. Kirkkosalia kattaa lautaholvit.

Kirkon eteläpuolella, Kirkkolammen ja Kyrönjoen välissä on Kirkkosaari, jolla pitä-jän ensimmäinen kirkko on 1610-1643 sijainnut. Saarella on myös Krimin sodan aikainen venäläisten kasakoiden hautausmaa. Vähänkyrön pappilan, Maunukselan

1. <http://www.ymparisto.fi/fi-fi/luonto/Maisemat/Kansallismaisemat> 1.11.2015

Vähänkyrön RKY-alueiden rajat.

Kartta Museovirasto: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_kartta.aspx?KOHDE_ID=1730&OBJECTID=24615

pihapiiri klassistisine päärakennuksineen on Kyrönjoen vastarannalla.

1. TAUSTATIEDOT JA NYKYTILA

1.3.3. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Pohjanmaan maakuntakaavaan Kyrönjokilaakso on merkitty Ympäristöministeriön vuonna 1993 julkaiseman mietinnön mukaan valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Arvokkaat maisema-alueet II- mietinnössä aluetta kuvaillaan seuraavasti:

Etelä-Pohjanmaan viljelylakeuksien seudun tunnusomaisimmat piirteet ovat hyvin edustettuna Kyrönjokilaaksossa.

(---)

Maiseman ytimenä on selväpiirteisessä uomassaan virtaava Kyrönjoki, jonka juoksuun matalat lietsaaret ja kynnyskohdissa kohisevat pienehköt kosket tuovat vaihtelua. Jokilaakson viljelyaukea on enimmillään noin neljä kilometriä leveä puustertuen muutamain paikoin aivan kapeaksi. Tasainen peltolakeus muuttuulaaksosta etäännyttäessä loivasti kumpuilevaksi, metsien ja soiden luonnehtimaksi vedenjakaja-alueeksi. Jokilaakson yhtenäisestä viljelyvyöhykkeestä lähtee viljelymaiseman haa- rakkeita pitäjien eri puolille.

(---)

Asutus seuraa jokea katkeamattomana nauhana ja kylät vaihtuvat toisiksi ilman selvää rajaa. Leimaa-antavia asutukselle ovat vielä nykyäänkin viime vuosisadan lopun pohjalaistyylliset talot, vaikka sodan jälkeen ja viime vuosikymmeninä on uudisrakentaminen ollut vilkasta.

(---)

Ainutlaatuinen esimerkki Pohjanmaan vanhasta kylärakenteesta on Saarenpään kylä Vähäkyrössä. Komeita pohjalaistaloja on vierä vieressä aivan jokitörmällä.

Parhaillaan ympäristöministeriössä on meneillään inventointi, jossa päivitetään maisema-alueverkostoa ja alueita koskevia tietoja. Se onkin tarpeen, koska esimerkiksi ainutlaatuinen Saarenpään kylä on lähes kokonaisuudessaan purettu kuluneiden 30-vuoden aikana.

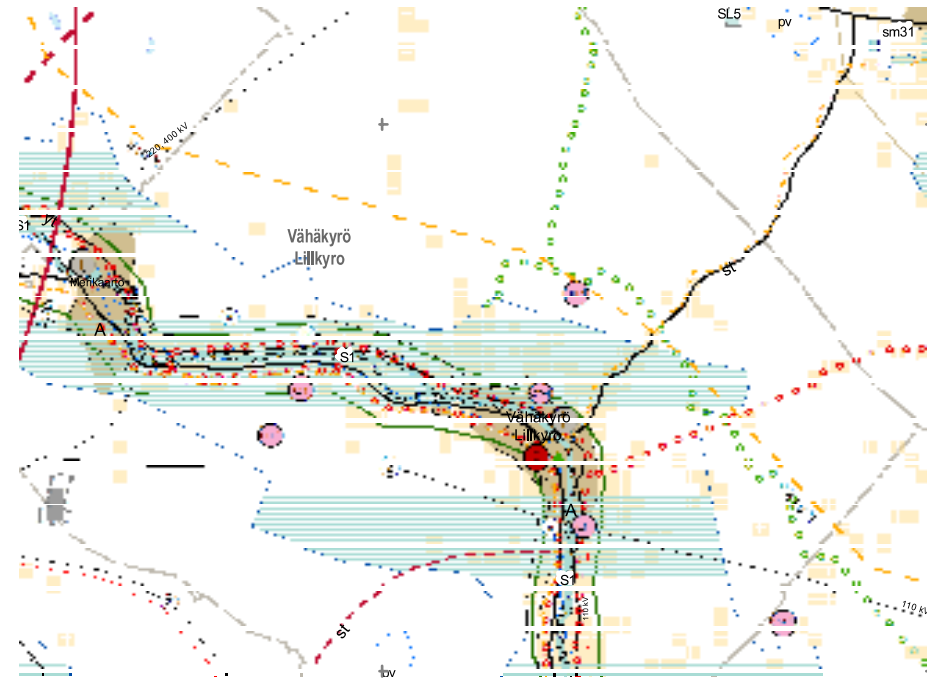
1.3.4. Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt

Pohjanmaan maakuntakaavaan on Kyrönjoen kulttuurimaisema myös merkitty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi Museoviraston - ja Ympäristökeskuksen 1993 julkaistun kohdelistauksen mukaan.

Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt listattiin 1980-luvulla. Tämän jälkeen ne on tarkistettu ja uusittu ja uusi, vanhan syrjäyttänyt lista vahvistettiin vuonna 2008, samana vuonna kuin maakuntakaava hyväksyttiin.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

VÄHÄNKYRÖN KULTTUURIYMPÄRISTÖINVENTOINTI 2015

Kyrönjokilaakson valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Pohjanmaan maakuntakaavaan merkittuna.

Kyrönjoen kulttuurimaisemaa kuvattiin aikaisemmassa listauksessa mun muassa seuraavasti:

Kyrönjokilaakso muodostaa laajan maisemakokonaisuuden, johon sisältyy runsaasti kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa sekä kyläkokonaisuuksina että yksittäisinä rakennusryhminä ja rakennuksina.

1.3.5. Lain nojalla suojellut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

Selvitysalueella on kaksi lain nojalla suojeltua kohdetta: Kirkkolailla suojeltu Vähäkyrön kirkko sekä samaten Kirkkolailla suojeltu Vähäkyrön hautuumaan kappeli.

1.3.6. Kiinteät muinaisjäännökset

Vähänkyrön esihistoria on erittäin rikas ja pitäjästä on löytynyt lukuisia esihistoriallisia jäänteitä. Tässä selvityksessä on koottu kaikki Museoviraston muinaismuistorekisterin mukaan selvityksen kattamissa kylissä sijaitsevat muinaisjäännökset, vaikka ne suurilta osin sijoittuvatkin selvitysalueen ulkopuolelle. Muinaisjäännöksiä on selvityksen kattavien kylien alueella yhteensä 24 kappaletta. Viisi muinaisjäännöstä sijaitsee osayleiskaava-alueen rajojen sisäpuolella.

Muinaisjäännökset listataan ja esitellään kartalla jokaisen kylän kohdalla erikseen.

1.3.7. Aikaisempien inventointien osoittamat kohteet

Vuoden 1997 Vähänkyrön kirkonseudun rakennuskannan inventointi käsitti 18 kohdetta.

Länsi-Suomen ympäristökeskuksen vuosina 2005-2008 toteuttama Pohjanmaan inventointi-hanke käsitti yhteensä 61 arvokasta kohdetta. Näistä 17 sisältyi vuoden 1997 inventointiin.

Vuoden 2014 vähänkyrön kirkonseudun rakennuskannan inventointitarkistus kävi läpi vuoden 1997 18 kohdetta ja mainitsi lisäksi 12 uutta kohdetta, joista 11 sisältyi Pohjanmaan inventointi-hankkeeseen. Yksi oli täysin uusi.

1.3.8. Käsillä olevan selvityksen kohteet

Käsillä oleva selvitys kattaa kaikki kolmen aikaiseman inventointihankeen yhteydessä yhteensä inventoidut 63 kohdetta, sekä lisäksi 91 uutta kohdetta. Yhteensä kohteita on siis 154.

2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTOT

2.1. INVENTOINTIMENETELMÄ

Inventoinnin lähtöaineistona toimeksiantaja Vaasan kaupunki toimitti selvitystä varten lista- ja karttamuotoiset luettelot, jotka erilliskohteineen ja merkittyine alueineen sisälsivät yhteensä 152 erillistä inventointikohdetta. Kukin yksittäinen kohde vastaa useimmiten yhtä kiinteistöä, johon siis usein kuuluu useampi rakennus, esimerkiksi kokonainen pihapiiri.

Vaasan kaupunki toimitti selvityksen käyttöön kohteita koskevat kiinteistörekisteritiedot.

Alue ja kaikki kohteet on inventoitu silmämääräisesti paikan päällä. Kohteet dokumentoitiin yleispiirteisesti ja vain ulkoisesti. Kohteet edustavat pääsääntöisesti graariyhteiskunnan aikakautta, eli pohjalaista talonpoikaiskulttuuria, sekä aikaisen kansalais- ja hyvinvointiyhteiskunnan aikakautta. Jälleenrakennuskauden kulttuurikerrostuman huomioiminen on tässä selvityksessä jäänyt muutaman irrallisen yksittäiskohteen varaan. Alueen vuoden 1945 jälkeen rakentunut kulttuuriympäristö tulee siksi inventoida erikseen.

2.2. LÄHDEAINEISTO

Alueen historiallista rakennetta on analysoitu historiallisten karttojen ja kirjallisten lähteiden kautta.

Alueen kehittymisen ymmärtämistä varten on tutkittu aluetta koskeva kartta-aineisto Vaasan maakunta-arkistossa sekä Suomen Kansallisarkistossa. Maanmittauslaitoksen 1950-lukua uudempi kartta-aineisto on myös käyty läpi.

Kylien isojakokartat 1700-luvulta (VMA), pitäjänkartta vuodelta 1853 (KA), sekä alueen peruskartta vuodelta 1970 (MML) on tutkittu huolella.

Pohjanmaan historiaan on yleistasolla paneuduttu *Pohjanmaan historia I-V*-teosten kautta. Alueen rikasta esihistoriaa on valottanut Reijo Taittosen *Vähäkyrön esihistoria*-teos (1999).

Tiedot kylien historiasta ovat valitettavan epätasaiset johtuen lähdeaineiston puutteellisuudesta. Vain kahdesta selvityksen kattamasta kylästä on julkaistu erillinen historiateos, Ojaniemestä ja Saarenpäästä: *Tullitupa oli pieni korkea rati - Ojaniemen historiaa ja vähän nykyaikaakin* (2009), sekä *Merestä noussut - Saarenpää - Mullola* (2013).

Vähäkyrö-seuran ja Eteläpohjalaiset Juuret-seuran yhteisesti toimittama, vuosittain ilmestyvä *Vähäkyrö - kotiseutukirja* on monipuolisine, alueella elettyä elämää käsittelevine artikkeleineen toiminut tärkeänä historiallisen tiedon lähteenä.

Valokuva-aineistoa selvityksen käyttöön on saatu Vähäkyrö-seuran valokuva-arkistosta, siitä lämmin kiitos seuralle.

Selvitysalueen laajuden ja lähdeaineiston asettamien rajoitteiden takia voi selvityksen tiedoissa olla yksittäisiä asiavirheitä. Tämän tyyppisten virheellisyyksien oikaisemiseksi voi olla yhteydessä Pohjanmaan museoon.

2.3. KULTTUURIYMPÄRISTÖN MERKITYKSET JA ARVOT

Kenttä- ja arkistotyön kautta kerätyn tiedon pohjalta luotiin kuva alueen historiallisesta luonteesta ja ominaispiirteistä. Tämä työstetty tieto alueen kulttuurihistoriallisesta kontekstista toimi pohjana yksittäisten kohteiden kulttuurihistorialliselle arvottamiselle. Arvottaminen nousee kohteiden säilyneisyyden ja historiallisen luettavuuden arvioinnista.

Arvottaminen pohjautuu tietoon syntyhistoriasta, kehityksestä, nykytilanteesta ja säilyneisyydestä ja on selvityksessä kontekstualisoitu aluetasolla.

Arvojen kuvaileminen noudattelee ruotsalaisen Riksantikvarieämbetetin teoksessa *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse* (Axel Unnerbäck, 2002) annettua ohjeistusta, sekä norjalaisen Riksantikvarin kulttuurihistoriallisen analyysimallin DIVE:n kuvailemaa metodologiaa. Nämä ovat verrannolliset Museoviraston ohjeistuksen kanssa.

3. SUOJELUMÄÄRÄYKSET

Jotta inventoinnin yhteydessä tunnistetut kulttuurihistorialliset arvot eivät katoaisi alueen tulevien muutos- ja kehitystöiden yhteydessä esitetään kohdetietojen, luonnehdinnan ja arvioinnin jälkeen ehdotus suojelun varmistamiseksi yleiskaavoituksen avulla.

Ehdotetut yleiskaavamerkinnot:

3.1. MAISEMALLISESTI ARVOKAS PELTOALUE.

Suojelumerkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden viljelyaukeat ja maisemallisesti arvokkaat viljelyalueet.

- Alueiden säilyminen avoimina ja viljelykäytössä on maisemakuvan kannalta tärkeää. Maatilatalouteen liittyvä rakentaminen tulee sijoittaa siten, että rakennukset eivät sulje avoimia näkymiä.
- Ympäristönhoidossa ja tienparannushankkeissa tulee edistää alueen kulttuuriympäristöarvojen säilymistä
- Rakentamisen ja metsänhoidon vaikutuksiin arvokkaihin kaukonäkymiin ja avoimeen maisematilaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.
- Uudisrakentaminen on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava maatilojen talouskeskusten yhteyteen.
- Pelot tulee säilyttää rakentamattomina.
- Peltojen metsittäminen on kielletty

3.2. ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Suojelumerkinnällä osoitetaan selvityksessä osoitetut yhtenäiset arvokkaat alueet, joilla on useita kulttuurimaisemaan liittyviä, historiallisesti tai kyläkuvaan kannalta arvokkaita rakennuksia pihapiireineen.

- Alueelle rakennettaessa tai tehtäessä muutoksia olemassa oleviin rakennuksiin on huolehdittava siitä, että uudisrakentaminen sijoitukseltaan, mittasuhteiltaan, tyyliltään ja materiaaleiltaan sopeutuu kyläkuvaan, arvokkaaseen rakennuskantaan sekä ympäristöön.
- Alueen kulttuurihistoriallisesti arvokas maisemakokonaisuus tulee säilyttää. Siihen kuuluvat viljelyalueen ja yksittäisten rakennusten lisäksi maisemaa jäsentävä historiallinen kylätiestö, maiseman kannalta tärkeä vanha puusto ja muut kult-

tuurihistoriallisesti tärkeät rakenteet.

- Rakennustaiteellisesti ja miljöön yhtenäisyyden kannalta tärkeitä rakennuksia tai rakennusryhmiä ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kylämiljöön kannalta arvokas luonne turmeltuu. Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen suojelukohteita koskevien lupahakemusten ratkaisemista.

3.3. KULTTUURIYMPÄRISTÖN KANNALTA ARVOKAS YKSITTÄISKOHDE - sr

Suojelumerkinnällä osoitetaan selvityksessä osoitetut yksittäiset kohteet, joilla on rakennushistoriallista, kulttuurihistoriallista tai maisemallista arvoa.

- Rakennuksia tai rakennusryhmiä ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden arvokas luonne turmeltuu. Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen suojelukohteita koskevien lupahakemusten ratkaisemista.

3.4. KULTTUURIHISTORIALLISESTI JA/TAI MAISEMALLISESTI ARVOKAS TIE

Suojelumerkinnällä osoitetaan selvityksessä osoitetut tielinjaukset, joilla on merkitystä kulttuurihistorian ja/tai maiseman kannalta.

- Historiallinen tielinjaus tulee säilyttää havaittavissa ja paikoillaan.
- Tien parannustoimenpiteet tulee sopeuttaa tien historialliseen luonteeseen, tienvarren kyläkuvaan ja arvokkaaseen maisemaan.
- Tien korkeusasema on säilytettävä nykyisellään.

3.5. KULTTUURIYMPÄRISTÖN KEHITTÄMISEN KOHDEALUE - KUK

Suojelumerkinnällä osoitetaan alue, jolla on kulttuuriympäristön näkökulmasta erityistä kehittämispotentiaalia.

- Aluetta kehitetään kulttuuriympäristön kanalta arvokkaana kokonaisuutena. Alueella edistetään kulttuuriympäristöön liittyvää elinkeinotoimintaa ja asumista.

4. VÄHÄKYRÖ

4.1. ALUEEN HALLINNOLLISTA HISTORIAA

Vähäkyrö on Laihian, Mustasaaren ja Isonkyrön kuntien ympäröimä Vaasan kaupungin eksklaavi. Ennen Vaasaan liittymistä vuonna 2013 Vähäkyrö muodosti itsenäisen pitäjän vuodesta 1607 lähtien. Sitä aikaisemmin Vähäkyrön kylät olivat vuodesta 1561 olleet järjestäytyneenä Isonkyrön rukoushuonekunnaksi ja vuodesta 1593 Alastaro-nimiseksi kappeliksi. Vähäkyrö (Lill Kyrö) - nimeä käytettiin kuitenkin jo vuoden 1608 asiakirjoissa ja puolen vuosisadan kuluessa Alastaro-nimi jäi pois.

4.2. YLEISMAISEMA

Vähäkyrön maisemia hallitsee peltoaukeiden keskellä virtaava Kyrönjoki kalastuspaikkoinen ja koskineen. Alueelle tyypillisen luonnonmaiseman muodostaa Kyrönjoki jyrkkine rantatörmineen sekä koskineen. Joen molemmin puolin aukeaa peltomaisemat ja niiden takaa kohoavat metsää kasvavat moreeniharjanteet. Joen varressa kylät lomittuvat toisiinsa lähes nauhamaisena asutuksena. Kirkonkylän taajama-alue keskellä entistä kuntaa toimii palveluiden- ja kaupan keskusena.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

4.3. KULTTUURIYMPÄRISTÖÖN VAIKUTTANEITA AIKAKAUSIA JA ILMIÖITÄ

4.3.1. Vähänkyrön esihistoriaa

Vähäkyrö kohosi merestä rautakaudella, noin 2000 vuotta sitten, kun Vaasan kaupungin alueella vielä lainehti avomeri. Jo ajanlaskumme alussa Vähänkyrön alueelle asettuneista ihmisistä todistaa lukuisat rautakautiset hautaröykkiöt ja niistä löytynyt arvokas esineistö.

Esihistoriallinen kausi päättyi Kyrönjoki-suistossa 1100-luvulle tultaessa. Silloin seudulle vaelsi uutta väkeä: etelästä jokivartta pitkin tuli eränkävijöitä ja länneestä kalastaja- ja hylkeenpyyntikansaa. Alueen varsinainen asuttaminen ajoitetaan 1200-luvulle.¹

4.3.2. Keskiaikainen Vähäkyrö

1400-luvulla Kyrön suurpitäjä oli Pohjanmaan suurin ja asutus voimistui seuraavalle vuosisadalle tultaessa viisinkertaiseksi. Taloluvun moninkertaisen kasvun selittää seudun elinkeinoelämässä tapahtunut murros: maanviljelys ja karjanhoito syrjäyttivät metsästyksen ja kalastuksen. Kalastajasta ja erämiehestä tuli talonpoika. Yksittäiset savutuvat Kyrönjoen molemmin puolin saivat lähinaapureita, kylät kasvoivat ja järjestäytyivät.² Ensimmäiset asiakirjat pitäjän kyllä koskevista asioista ovat 1500-luvulta.

Klaus Klaunpojan Pohjanmaan karttaan vuodelta 1650 on merkitty Vähänkyrön kylät ja niiden taloluvut. Karttaan on lisäksi merkitty Vaasaan ja Vöyrille vievät tiet. Ojaniemen sillan eteläpuolella näkyy Kirkkosaari.

Lähde: Heikki Rantatuvan historialliset kartat

1. Armas Luukko: Etelä Pohjanmaan historia II

2. Luukko

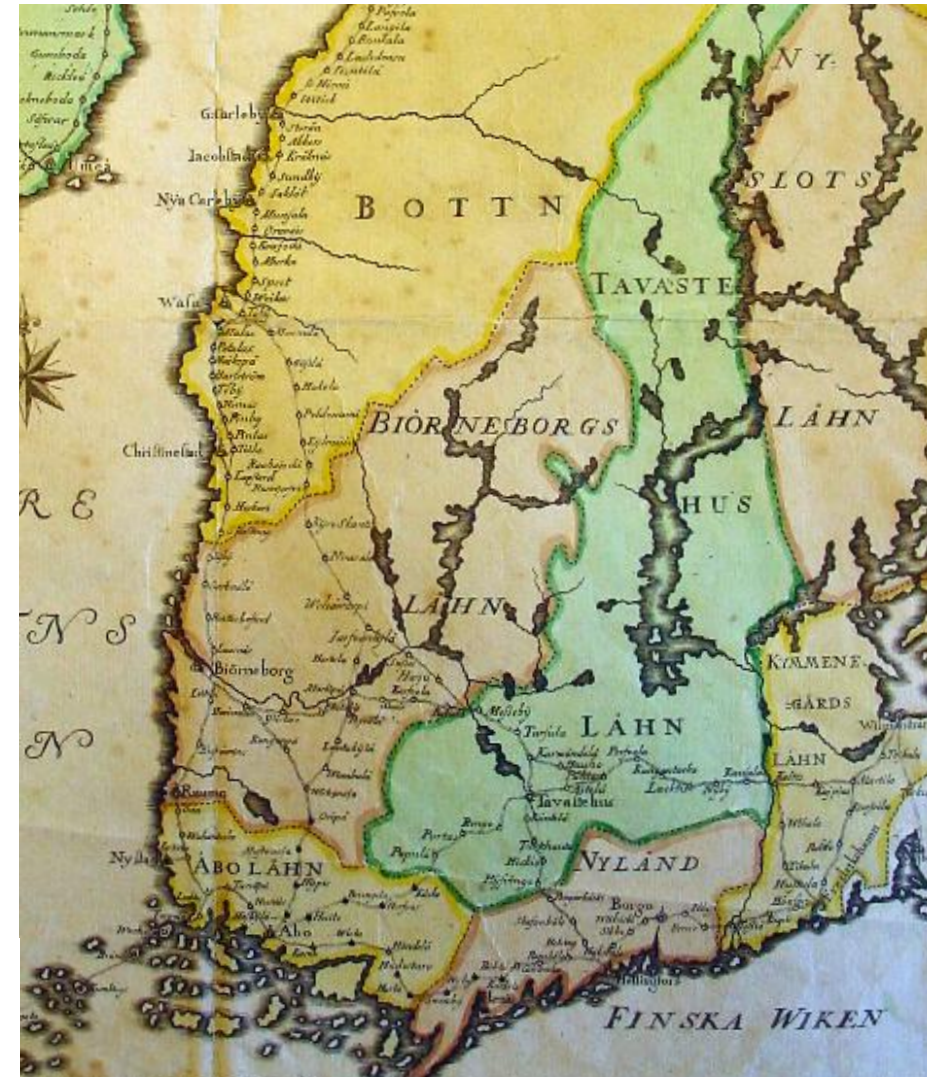
Kirkkosaari ja vasemmalla Kirkkolammi Savilahdesta/Kirkonkylältä kuvattuna. Taustalla joen toisella puolella sijaitsevaa Ojaniemen kylää. Vasemmalla Ojaniemen silta.

Tutkimusten mukaan Vähässäkyrössä olisi ollut kappelikirkko jo 1500-luvun alussa³. Vähäkyrön seurakunnan varhaisimpaan esineistöön kuuluukin katolisia pyhimysveistoksia 1500-luvun alusta. Tämän Kirkkosaarella sijainneen kirkon jäänteet ovat olleet näkyvissä vielä 1700-luvulla. Kirkkosaarella ei tiettävästi ole suoritettu arkeologisia kaivauksia.

Vähäkyrön läpi joen länsivartta kulkeva tie on ollut jo 1400-luvulla olemassa; alkuun hevospolkuna. Kyrönkankaan kesätienä tunnettu tie on yhdistänyt Hämeen- ja Korsholman linnat. Sitä pitkin on Hämeestä kuljettu erämaille ja sitä pitkin on posti kulkenut ajoittain. Sen linjaus on säilynyt meidän aikaamme lähes muuttumattomana.

3. Vähäkyrön vanhimman kirkon yleisesti ilmoitetulle rakennusvuodelle 1610 ei löydy tieteellisiä perusteluja, Pekka Mäenpää: Tarunhohtoinen Kirkkosaari, Vähäkyrö, Koti-seutukirja V.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

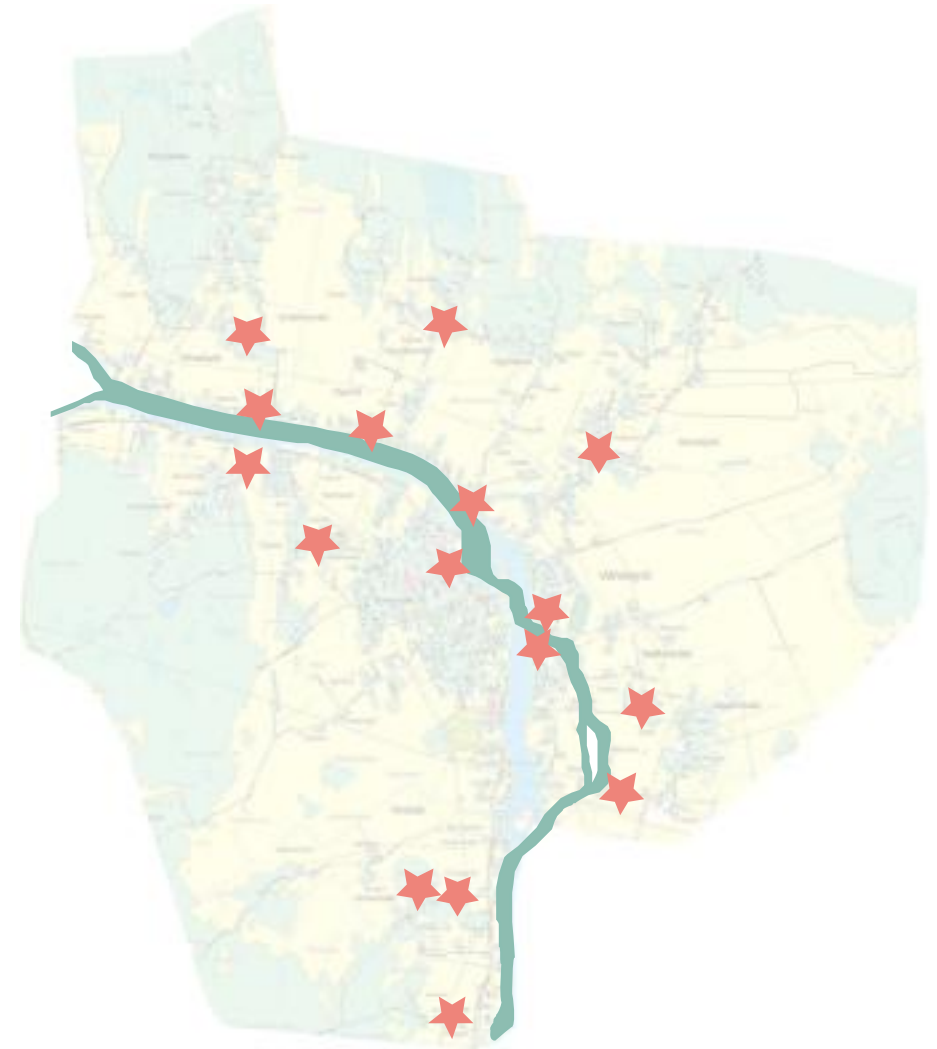
Ruotsi-Suomen tiekartasta vuodelta 1747 ilmenee maamme vanhin tieverkosto. Hämeenlinnasta Vaasaan vievä tie on nykyinen Kyrönkankaan kesätie, joka Pohjanmaalla kulkee Isonkyrön ja Vähäkyrön läpi. Vähäkyrön kohdalla karttaan on merkitty Greggilän kylä.

4.3.3. Kyrönjoen uoman muutokset 1500-1600-luvulla

Vähänkyrön historiallista rakennetta tutkiessa tulee muistaa, että Kyrönjoen uoman muutokset Vähänkyrön kohdalla ovat olleet huomattavia, vaikuttaen suorasti Perkiön, Selkämäen, Ojaniemen ja Savilahden (nykyisen Kirkonkylän) kylien alueisiin. Ensimmäinen, ilmeisesti muutaman peräkkäisen tulvavuoden alullepanema luonnonmullistus tuhosi kokonaan yhden kylän, Savilahden ja Rekilän välisen Heinikkalan. Poikettuaan aikaisemmin juuri Heinikkalan kohdalla melko jyrkästi itään se murtautui 1550-luvulla uuteen suurempaan uomaansa nykyisen Perkiönkosken kohdalla.

Toinen suuri mullistus muutti kirkon paikan kelvottomaksi. Kirkkosaari oli tähän asti kiinteä osa Ojaniemeä ja kukkulalla sijaitsevalle kirkolle pääsi idästä päin kulkemaan jalan. 1630-luvulle tultaessa joki syövytti itselleen uuden luontevamman kulkureitin kirkon itäpuolelta, nykyisestä uomastaan. Joen entiseen uomaan jäi Kirkkolampena tunnettu seisovan veden allas. Joskin Huvikeskuksen kohdalla on tanssipaiikkaa 1950-luvulla rakennettaessa maanpintaa nostettu, on entisen uoman linjaus yhä havaittavissa maastossa.

Kirkkosaaren kirkkoon kulkemisen vaikeuduttua luonnonmullistusten myötä, rakennettiin pian, heti 1640-luvulla, Savilahden Rautamäelle uusi kirkko.

Vähänkyrön kylät ja/tai merkittävät yksittäistilat ovat sijoittuneet jotakuinkin Kyrönjoen vanhan uoman varteen, mitä ylläoleva kaavio pyrkii havainnollistamaan. Tähdet merkitsevät kyliä/merkittäviä yksittäistiloja ja tummempi joenuoma on arvio joen uomasta ennen vuotta 1630. Kaavion lähteenä on käytetty karttaa Juha Kalliomäen artikkelissa Kyrönjoen uoma vaihtoi paikkaa, Vähäkyrö, Kotiseutukirja V.

4. VÄHÄKYRÖ

4.3.4. Talonpoikaisyhdistys

1700-luvulla keskityttiin jälleenrakennukseen ja taloudellisiin uudistuksiin. Näistä merkittävien, maatalouden isojako, muutti kylien rakennetta ja kulttuuriympäristön luonnetta. Ennen isojakoa olivat Vähäkyrön pellot hajallaan neljässä, viidessä kyläkunnassa, pitkien matkojen päässä toisistaan, usein jopa joen toisella puolella. Heinämaat, eli niityt, sijaitsivat vielä kauempana ja takamaiden metsät olivat kyläläisten yhteisomistuksessa. Aikakauden huolestuttavimpiin kysymyksiin kuului metsien loppumisen pelko. Vähäkyröläisten suunnitellessa uutta, kolmatta, kirkkoaan, Rautamäen liian pieneksi käyneen puukirkon tilalle, asetettiin heille vaatimukseksi sen toteuttaminen kivirakenteisena.

1700-luvun isojakokartoissa esitettävät tiedot kylärakenteesta vaikuttavat verraten ajantasaisilta aina 1900-luvun alkupuolelle saakka. Rakennusten määrä kuitenkin lisääntyi, koko kasvoi ja talonpoikainen vauraus näkyi korkeudessa ja ”klasiin” (ikkunoiden) määrässä. Taloja oli 1800-luvun lopussa paikoittain niin tiuhaan, että kylän poikki pystyi kulkemaan kattoja pitkin. Saarenpään rintakylässä näin pystyi tekemään vielä 1980-luvulle saakka.

Rintakylä ohelle muodostui joidenkin kyläkuntien sisällä mäkikylä. Ojanien mäkikylä muodostui lähinnä vähävaraisemmista torppareista ja käsityöläisistä, kun taas Saarenpään mäkikylässä asui myös varakkaita talonpoikia.

Keskiajalta lähtien kuului talonpoikien velvollisuuksiin kestikievarin ylläpito. Kestikievarilaitos päättyi virallisesti vasta 1918. Yksi Suomen vanhimmista, jo 1500-luvulla mainituista kestikievereistä sijaitsi Ojanien kirkon alueella. Majataloperinne jatkui Ojanien kirkon alueella vielä 1930-luvulle. Lintalan majatalorakennus on säilynyt, kohde 104.

Joen rannoilla oli koskien kohdalla useita vesimyllyjä, niistä on 1800-luvun puolesta välistä juontuva Vallan mylly Rekilässä säilynyt koneistoineen meidän aikaamme. Tuulimyllyjä oli useita joka kylässä, pelkästään Saarenpäässä oli neljä. Alueella on säilynyt yksi mamsellimallinen mylly, juuri Saarenpäässä, jonne se siirrettiin Vassorin kylästä 1800-luvun lopulla.

4.3.5. Sivistystoimi

1600-luvulta 1800-luvun loppupuolelle oli kansansivistys lähinnä kirkon vastuulla. 1830-1840-luvut olivat levotonta puukkojunkkareiden aikaa ja pyrittiin löytämään keinoja kehityksen rauhoittamiseksi. 1800-luvun puolesta välistä tapahtuikin pitäjässä henkistä liikehdintää, joka paransi kansanvalistuksen tilaa. Lukkarinkoulu sai 1850-luvulla tukea seurakuntien perustamista pikkukouluista,

VÄHÄKYRÖN KULTTUURIYMPÄRISTÖINVENTOINTI 2015

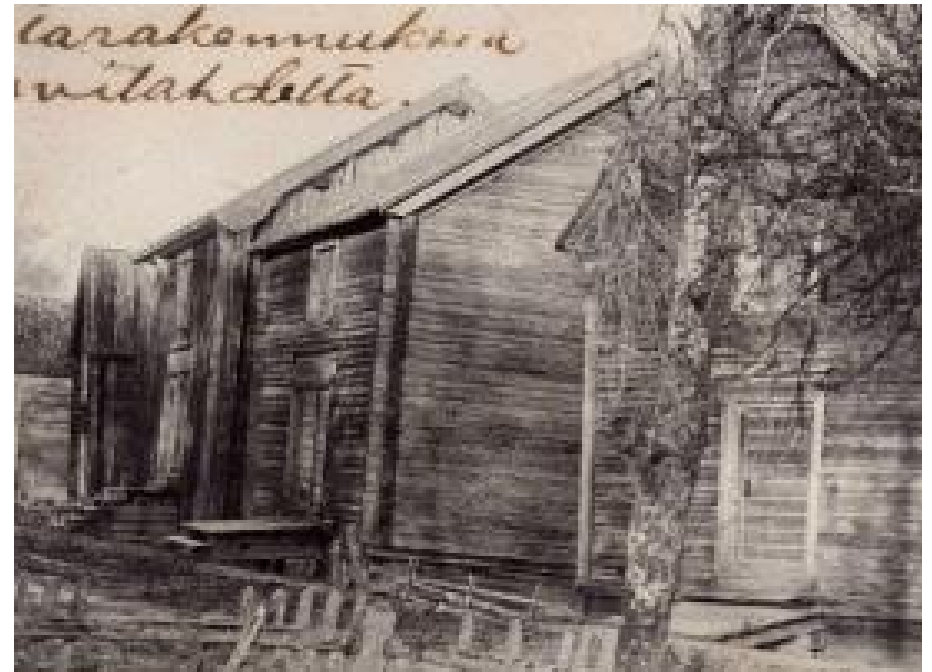
joita Vähäkyrössä oli vuoteen 1882 mennessä 14 kappaletta, yksi niistä Ojanien mäkikylässä nykyisen Läkkitien varressa.

Vähäkyrön ensimmäinen kansankirjasto perustettiin jo vuonna 1851. Vuonna 1857 se oli nidosmäärältään maan suurin.

Vuonna 1855 tehtiin päätös kansakoulun perustamisesta ja vuonna 1858 toimintansa aloittanut Savilahden kansakoulu kirkonmäellä oli koko läntisen Suomen ensimmäinen kansakoulu. Nykyisin rakennus tunnetaan Savilahtitalona.

Vuosisadan loppupuolella kyläkoulu-aate levisi ja Vähäkyrön pitäjään perustettiin koulut myös Kuuttilaan, Merikaartoon ja Hyyriään. Vuoden 1898 piirijakoasetus määräsi Saarenpään koulupiiriin kuuluvaksi Ojanien, Hyyriän ja Saarenpään. Uudelle koulupiirille valmistui koulurakennus vuonna 1902: nykyisin tyhjillään oleva Saarenpään koulu.

Talonpoikaisyhdistyksen tiivistä hyötyrakentamista. Aittarivi Savilahdessa/Kirkonkylässä nykyisen Vähäkyröntien varressa. Kuva: Vähäkyrö-seura.

4. VÄHÄKYRÖ

4.3.6. Järjestö- ja osuustoiminnan synty

Hyvinvointiyhteiskunnan alkuvaiheisiin kuuluu tärkeänä osana raittius-, työläis- ja nuorisojärjestöjen synty. Vähäkyrönkin alueella rakennettiin seurantaloja järjestöjen kokoontumispaikoiksi. Kirkonkylään kuuluva Kyrölä on selvitysalueen ainut säilynyt seurantalo.

4.3.7. Teollistuminen

Joskin suurin osa vähäkyröläisistä saa yhä 1800-1900-luvun vaihteessa elinkeinonsa maataloudesta, syntyy tähän aikaan myös uusia yrityksiä ja kaupallisia toimintoja.

Kuten muuallakin maassamme perustettiin Vähäkyröön 1880-luvulla maidonkäsittelyä tehostava talonpoikien yhteisomistuksessa oleva pitäjänmeijeri. Muutamaa vuosikymmentä myöhemmin perustettiin yksi maamme ensimmäisistä meijeriosuuskunnista, joka 1930-luvulla rakennutti sillankupeeeseen nykypäiviinkin säilyneen kivimeijerin.

Vähäkyrö on tunnettu pläkkiyreistään. 1900-luvun alkupuolen kotiteollisesta pläkkituotannosta kehittyi vuosisadan puoleenväliin tultaessa metalliteollisuuden ala, jolla oli huomattava työllistävä vaikutus. Saarenpäässä, Jokivarsitien varressa sijaitseva Tuomisen tehdas todistaa tästä kaudesta.

Kirkonkylän Porinmäellä sijaitseva suurehko teollisuuskiinteistö on vanhimmalta osaltaan alkuaan Vähäkyrön pajaosuuskunnan sepäksi Vöyriältä tulleen Mikko Bergendahlin rakennuttama pajarakennus. Bergendahl valmisti pajassaan muun muassa tunnettuja Kyrö-äkeitä. Tehtaan historiaan mahtuu monta omistajaa ja rakennusta on sovitettu uusiin tarpeisiin vaihteittain. Omistajina on 1900-luvun aikana ollut muun muassa Hackman ja Fiskars. Tehdasrakennuksen vanhin osa säilytti alkuperäisen ilmeensä aina viime vuodelle saakka, jolloin rakennuksen julkisivu uusittiin ja se menetti historiallisen luonteensa.

Oikealla Kirkonkylän keskustaa viime vuosisadan alussa, arviolta noin 1920. Kirkko on vielä ilman tornia ja sillan kupeessa, lainamakasiinista oikealle, seisoo Vähäkyrön Osuusmeijerin ensimmäinen meijerirakennus.

Etualan rakennuskanta on kokonaisuudessaan purettu 1900-luvun lopulla. Tien toisella puolella näkyy säilyneet Soinin ja Hannukselan talot ulkorakennuksineen.

Kyrölän nuorisoseurantaloa laajennettiin melko pian sen valmistumisen jälkeen nykyisen laajennuksen alta purettu sisäänkäyntiosalla. Taustalla oikealla nykyisen Rahakujan asutusta. Kuva: Vähäkyrö-seura

4. VÄHÄKYRÖ

4.3.8. Kauppa ja pankit

Vähäkyrön kaupanteko on selvitysalueella keskittynyt Kirkonkylään ja Ojaniemelle. Nykyisen S-marketin paikoitusalueen kohdalle perustettiin maakaupan vapauduttua vuonna 1859 Vähäkyrön ensimmäinen kauppa. Ojaniemi sai oman kyläkaupan 1870-luvulla. 1900-luvun alussa kylään perustettiin kaksikin erillistä osuuskauppaa. Osuuskaupan jakelupisteitä sijaitsi lisäksi Saarenpäässä, jossa rakennuskin on säilynyt.

Vähäkyrön pankkilaitos on yhtä vanhaa perua kuin kauppatoimintakin. Vähäkyrön säästöpankki on perustettu vuonna 1866. Se toimi alkuun kansakoulun yhteydessä nykyisellä Savilahtitalolla. Säästöpankki siirtyi kunnalle 1895 ja lakkautettiin vuonna 2000. Jälleenrakennuskaudella perustettu osuuspankki-toiminta alkoi Seppälän talon kamarissa, jossa oli aiemmin ollut postitoimisto. Osuuspankin nykyinen toimitalo korvasi 1990-luvun alussa Seppälän suuren talonpoikaistalon.

4.3.9. Vähäkyrön kunnan nousukausi

Vuonna 1868 Vähäkyrön pitäjästä tulee itsenäinen Vähäkyrön kunta. Kunnan hallinnolle kunnostetaan 1920-luvulle tultaessa tilat Hannukselan tilan vanhaan päärakennukseen. 1970-luvun alussa rakennetaan Vähässäkyrössä hyvinvointi-Suomea kansanterveys-, peruskoulu- ja päivähoitolakien sekä kunnallisen kaavamonopolin asettamien edellytysten pohjalta. Kuntien nousukauden aikaan valmistuu myös uusi kunnantalo vuonna 1976, nykyinen Vähäkyrö-talo. Vuoteen 2000 mennessä monisatavuotinen Kirkonkylä muuttuu nykyiseksi kuntakeskustaksi.

Vuonna 2013 Vähäkyrö liittyy Vaasaan. Rakentamisen paineet ovat vähäiset.

Yllä oikealla Vähäkyrön säästöpankin talo vuodelta 1939.

Alla oikealla rakennus nykymuodossaan. Laajennusosa on vuodelta 1967. Taustalla vasemmalla Soinin päärakennus, kohde 30.

Kuvat: Vähäkyrö-seura ja google.se/maps streetview, 2015

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

5. KYLÄKOHTAISET INVENTOINNIT

Selvityksen kohdeaineisto on verraten laaja. Luettavuuden helpottamiseksi aineisto on jaettu kylien mukaan, mikä on kaiken kaikkiaan ollut hyvin luonteva jako.

Kylät esitellään järjestyksessä alkaen Tapoilasta Kyrönjoen länsipuolelta ja jatkuen kylä kylältä joenvartta etelään Kuuttilaan, ylittäen tässä kohtaa joen Perkiöön ja nousten tämän jälkeen joen vastarantaa pitkin kylä kylältä etelästä pohjoiseen Saarenpäähän asti.

Kyläkohtaiset esittelyt on koostettu siten, että alussa on lyhyehkö kyläkuvailu, jossa selostetaan kylän historiaa ja kulttuuriympäristöön vaikuttavia tekijöitä ja kuvaillaan yleispiirteisesti kylän ominaispiirteitä.

Koko kylän, myös selvitysalueen rajojen ulkopuoliset osat kattavien karttakaa- vioiden avulla esitellään kylän muinaisjäännökset, arvokkaat kulttuuriympäris- töt, tiet ja maisemallisesti merkittävät näkymät.

Tämän jälkeen esitellään kylän kulttuuriympäristön kehitystä valaisevaa historial- lista kartta-aineistoa ja vanhoja valokuvia ja analysoidaan kylän asutushistoriaa sen pohjalta.

Selvitysalueen kattavassa karttakaaviossa esitellään tämän jälkeen yksittäisten kohteden sijainti ja suhde muuhun ympäristöön. Kohteiden järjestys ja nume- rointi kulkee pohjoisesta etelään, lännestä itään.

Kohteet esitellään numerojärjestyksessä 1-154.

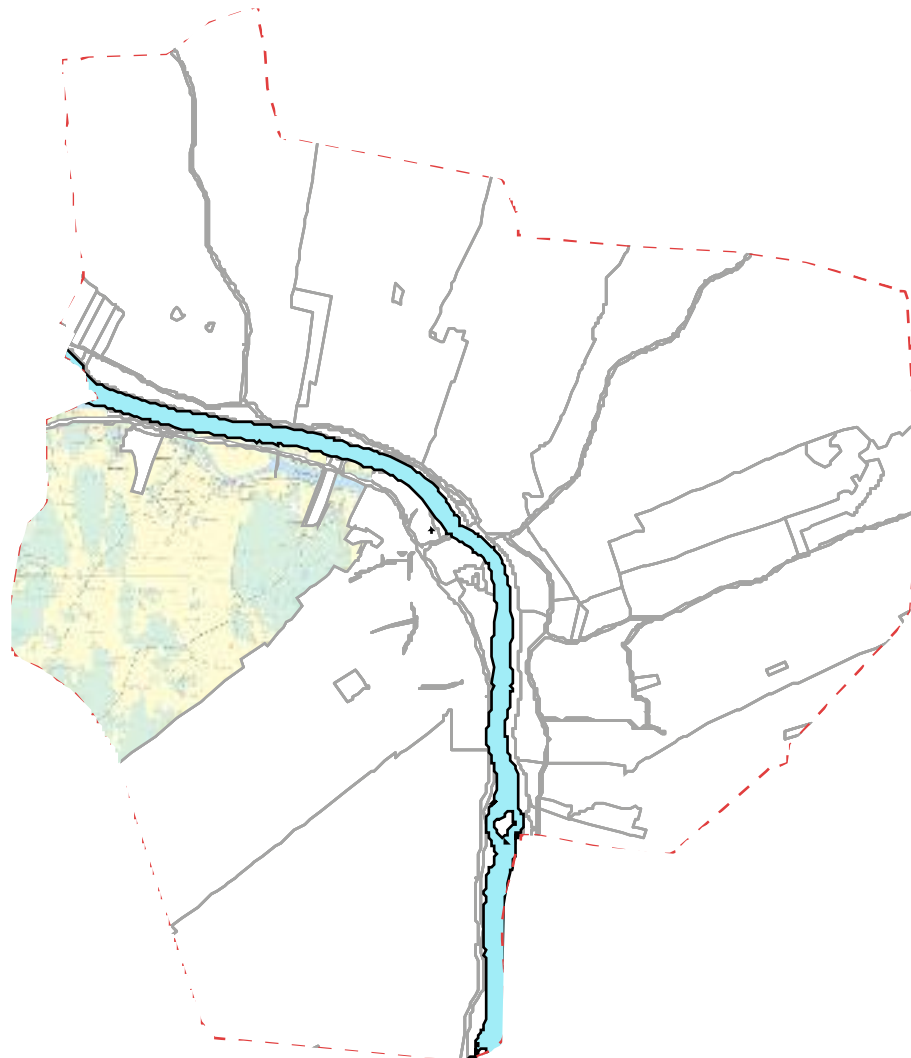
Kohteet esitellään sekä sanallisesti että nykytilavalokuvin. Paikoittain inventointi- ajankohta on asettanut rajoitteita valokuvaamiselle - varsinkin hylättyjen kohtei- den kuvaaminen vehmaassa vesakossa on ollut haasteellista.

Jokaisen kohde-esittelyn yhteydessä on sanallinen kuvailu, erityiskohteiden koh- dalla myös lyhyehkö rakennushistoria, yleispiirteinen luonnehdinta ja arviointi kohteen säilyneisyydestä sekä arvottaminen. Tässä yhteydessä esitetään myös eh- dotus siitä, miten kohde tulisi huomioida yleiskaavassa.

Kunkin kyläesittelyn lopussa on kartta kylän kohteista ja niille esitetyistä suojelu- merkinnöistä tai esitetyistä suojelualueista. Suojelualueet esitellään vielä lopuksi erikseen, tarkemmin kartoin ja kuvailuin.

Raportin lopusta löytyy hakurekisteri, jossa kaikki kohteet on koottu osoitteen mukaiseen aakkosjärjestykseen ja sivunumeroitui yksittäisten kohteiden etsimi- sen helpottamiseksi.

TAPOILA

5.1.1. YLEISPIIRTEINEN KYLÄKUVAILU

Tapoilan kylä sijaitsee Kyrönjoen eteläpuolella, Vähäncyron kirkonkylältä luoteeseen. Sen naapureita ovat Kirkonkylän lisäksi sen länsipuolinen Torkkola ja Kyrönjoen pohjoispuolella olevat Saarenpää ja Hyyriä. Lounaassa se rajoittuu Laihian kunnan maihin.

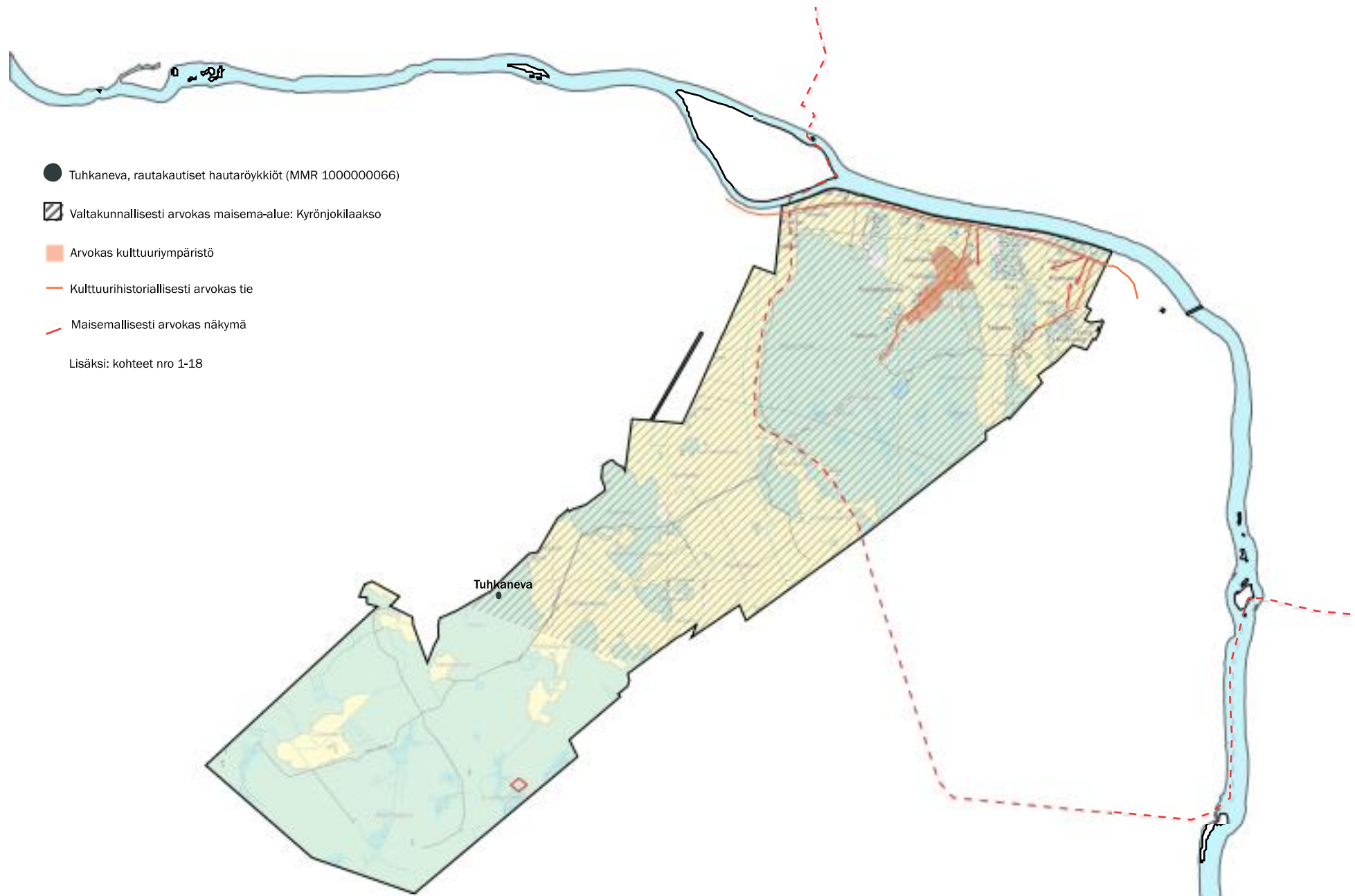
Tapoilan maisemaa hallitsee kolme tekijää: Kyrönjoki, Kyrönjokilaakson peltoaukeat, jotka etelässä rajautuvat sankkoihin metsiin, sekä asutus, joka on sijoittunut Kyrönjoen vartta noudattelevan Vähäncyrontien ja parin kolmen etelä-pohjois-suuntaisen kylätien varteen. Vähäncyron vesitorni kohooa Trondilanmäellä ikään kuin maanmerkkinä Vaasan suunnasta jokivartta pitkin saavuttaessa.

Tapoilan kylän historiasta ei ole koottu erityistä kirjaa, joten alueen historialliset taustatiedot ovat tässä selvityksessä jääneet vähäisiksi. Tapoilan aikaisinta historiallista asutusta tutkitaankin siten vain 1700-luvulla isojakoa varten piirretyistä kartoista.

Kartoista selviää, että nykyiseen Tapoilan kylään kuuluu myös aikanaan erillään ollut Trondila. Trondilan kylän kolme taloa sijoittuivat siten, että kaksi olivat nykyisen Harmaalan omakotitaloalueen paikalla ja yksi Trondilanmäen rinteessä. Ainoastaan Trondilanmäen Mäkelän tilan alueella on säilynyt talonpoikaista rakennuskantaa.

Mäkelän talon eteläpuolelle metsäisen Trondilantien varteen kasvoi 1800-luvulla tiheää, pienipiirteistä torppariasutusta kiviseen maastoon, osittain aivan tien viereen kiinni. Alueella asui monen alan käsityöläisiä. Trondilantie kiemurtelee yhä historiallista linjastaan noudattaen yli pienten, kivisten mäkien ja poikki pienten viljelylaaksojen. Sen luonne on tärkeä säilyttää, jotta sen historia olisi luettavissa ja koettavissa tulevaisuudessakin. Alueen vanha rakennuskanta on niin ikään arvokasta, todistaen alueen historiasta ja luoden omintakeista, identiteettitään vahvaa ja mittakaavaltaan viihtyisää ympäristöä.

Itse Tapoilan kylään kuului puolestaan 1700-luvulla neljä taloa, niistä kolmen paikalla on säilynyt vanhaa rakennuskantaa. Erityismaininnan ansaitsee kaksi keskenään eri tavoin säilynyttä kohdetta. Tapoillantien varressa, avoimessa peltomaisemassa, komeilee säilyttävällä otteella hallinnoitu, sikatilana toimiva Finnilä 1800-luvun lopun vaurautta ilmentävässä ulkoasussaan. Soinintien päässä odottaa puolestaan tyhjillään oleva Soinin tilan 1800-luvun alun päärakennus harvinaisen vanhana ja alkuperäisasussaan säilyneenä varovaista kunnostamista.

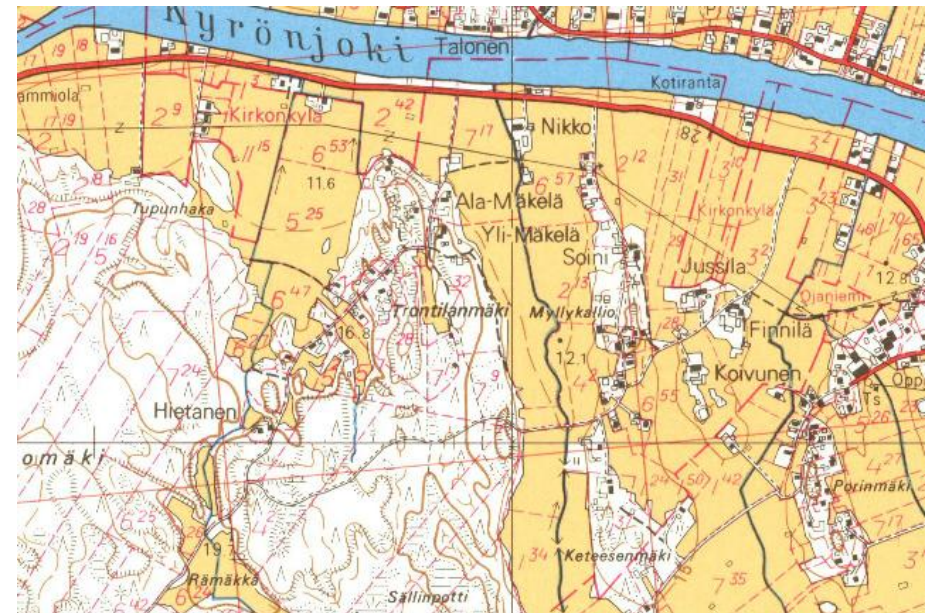
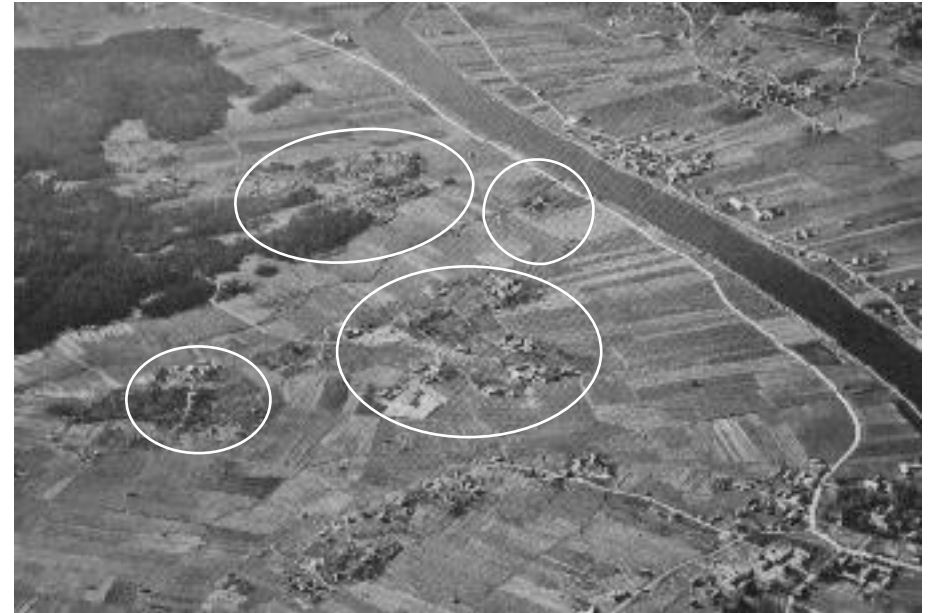

Historiallista kartta-aineistoa ja vanhoja ilmakuvia tutkimalla selviää, ettei kylälle ole ollut ominaista nauhamainen jokivarsiasutus. Nykyisen Tapoilan alueen seitsemästä kantatalosta sijaitsi 1700-luvulla vain kolme joen tuntumassa. Tämä selittyy ehkä osittain Kyrönjoen rantojen tulva-alttiudella, mutta perinteisesti on asutus aina sijoittunut viljelyyn sopimattomille kiville ja korkeammalla sijaitseville selänteille. Vielä 1970-luvulle tultaessa sijaitsi joen varren tällä kohtaa vain vajaa kourallinen asuintontteja.

Yllä vasemmalla: Gustaf Savanderin piirtämään vuoden 1845 pitäjänkarttaan on merkitty kylien Trondila ja Tapoila yhteensä seitsemän taloa.

Yllä oikealla: Vuonna 1937 otetusta ilmakuvasta ilmenee miten Jussilan kantatalo joen varressa on kadonnut, eikä joen puolella ole tien varressa yhtäkään taloa ennen Savilahteen kuulunutta Rautamäkeä, kuvan oikeassa alanurkassa. Jussila on siirtynyt Finnilää vastapäätä Tapoilantien varteen. Soikiot osoittavat kello kahdestatoista laskien Trondilanmäen alueen, Nikon ja Trondin tilat, Tapoilantien alueen ja Bryggän tilaa.

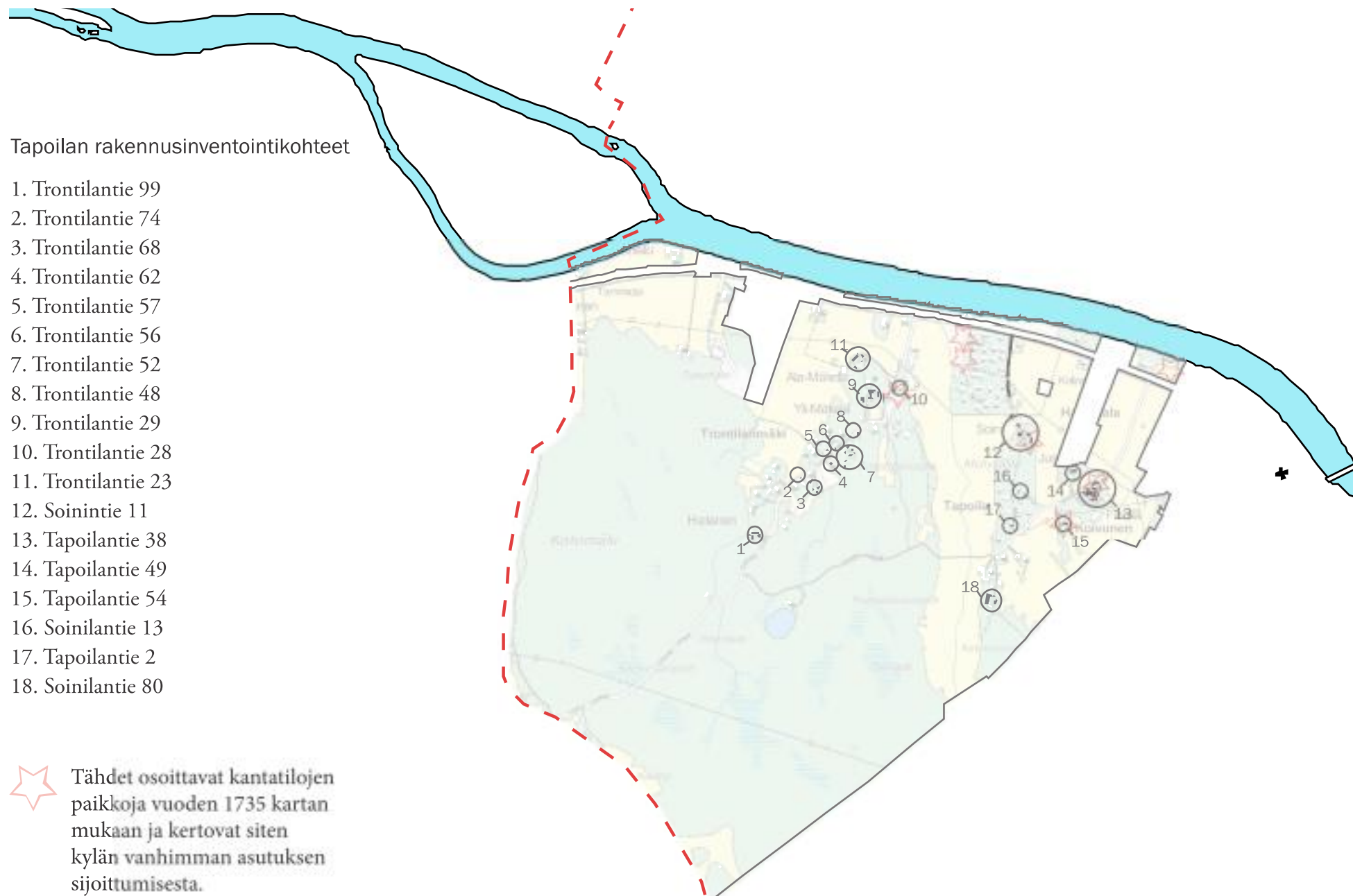
Oikealla: Vuoden 1970 peruskartasta näkyy, miten kulttuuriympäristö pysyi lähes muuttumattomana aina 1900-luvun loppupuolelle saakka.

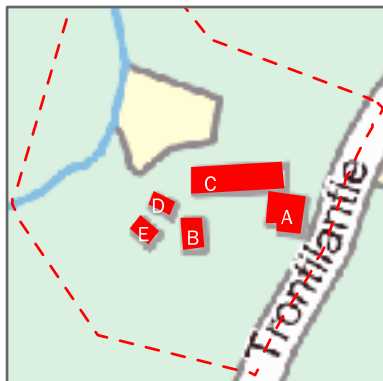
Tapoilan rakennusinventointikohteet

1. Trontilantie 99
2. Trontilantie 74
3. Trontilantie 68
4. Trontilantie 62
5. Trontilantie 57
6. Trontilantie 56
7. Trontilantie 52
8. Trontilantie 48
9. Trontilantie 29
10. Trontilantie 28
11. Trontilantie 23
12. Soinintie 11
13. Tapoilantie 38
14. Tapoilantie 49
15. Tapoilantie 54
16. Soinilantie 13
17. Tapoilantie 2
18. Soinilantie 80

★ Tähdet osoittavat kantatilojen paikkoja vuoden 1735 kartan mukaan ja kertovat siten kylän vanhimman asutuksen sijoittumisesta.

5.1.4. TAPOILA, Trontilantie 99

Kohde nro 1.

90545000060028

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: maininta vuoden 2014 inventoinnissa

Inventoidut rakennukset: Kaksi asuinrakennusta (A) ja (B) sekä piharakennus (C) ja kaksi aittaa (D)-(E)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: pientila

Asuinrakennus (A)

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1800-1900-lukujen vaihde

Kerros-luku 1+vintti

Materiaalit: kivijalka/betonisokkeli, osittain hirsi- osittain rankorunkoinen, ikkunoiden alareunaan pystypaneloitu muuten vaakapaneli, peltikatettu harjakatto.

Väritys: punainen paneli, valkoiset listoitukset, ikkunat ja vuoraukset.

Kunto: hyvä

Asuinrakennus (B)

rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku 1+vintti

Materiaalit: kivijalka, osittain hirsi- osittain rankorunkoinen, rimautapaneli, huopakattettu harjakatto.

Väritys: punainen paneli, valkoiset listoitukset, ikkunat ja vuoraukset, vaal. harmaa ovi-

Kunto: hyvä

Asuinrakennus (A) pihanpuolelta, linnestä kuvattuna.

Asuinrakennus (B) idästä kuvattuna. Taustalla oikealla vaja (D).

Piharakennus (C) pihanpuolelta, etelästä kuvattuna.

Piharakennus (C):

rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku 1

Materiaalit: kivijalka, osittain hirs- osittain rankorunkoinen, rimautapaneli, huopaka-
tettu harjakatto.

Väritys: punainen paneli, valkoiset listoitukset ja vuoraukset, keskiruskeat ikkunat, vaal.
keltaiset ovet

Kunto: hyvä

Paja/sauna? (D)

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku 1

Materiaalit: nurkkakivet, rankorunko, pystylautapaneli, aaltopeltikatettu harjakatto, pu-
natiilinen savupiippu.

Väritys: punainen paneli, valkoiset vuorilaudat, vaal. keltainen ov

Kunto: suhteellisen hyvä

Vilja-aitta (E)

rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku 1+vintti

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, otsa pystylaudoitettu, huopakattettu harjakatto.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Vaja/sauna (C)

Vilja-aitta (D)

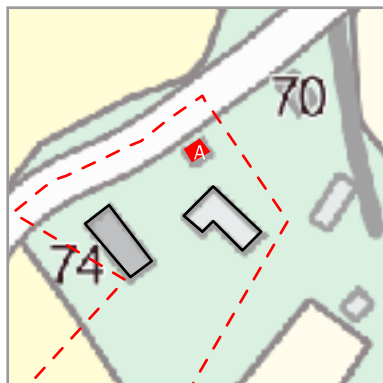
Väritys: punainen, valkoiset vuorilaudat, vaal. keltainen ovi

Kunto: hyvä

Kohteen luonnehdinta: ajalleen tyypillinen ja seudulle ominaista rakennusperinnettä
ilmentävä pienimittakaavainen pihapiiri perinteisesti käsityöläisten asuttamalla alueella.

Säilyneisyys ja arviointi: sekä ulkoasultaan että ilmeeltään hyvin säilynyt. Kokonaisuus
ilmentää selkeästi sekä paikallista rakennusperinnettä että käsityöläisluokan elinehtoja,
mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa. Mais-
emallisesti arvokas kokonaisuus Trontilantien varressa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr.

Kohde nro 2.

(90545000060028)

Kohdetyyppi: asuinrakentaminen

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: sisäänajotien varressa oleva aitta (A)

Vilja-aitta (A)

Nykyinen käyttö: varasto

Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta

Rakennusvuosi: 1787, hirsikerran merkinnän mukaan

Kerros-luku: 1+1(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, joilla veistetty jalasrakenne lepää, hirsirunko, aaltopeltikatettu harjakatto

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, tummanruskea ovi

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: vanha talon paikka, muut perinteiset rakennukset purettu. Tyypillinen vilja-aitta luonteenomaisella paikallaan, ajotien varressa.

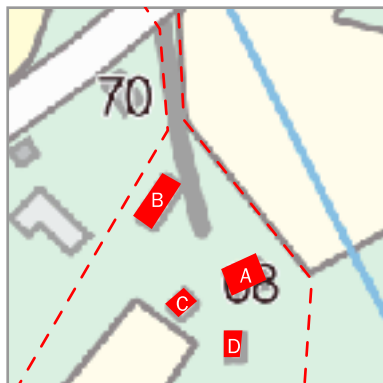
Säilyneisyys ja arviointi: harvinaisen vanha ja sekä ulkoasultaan että ilmeeltään hyvin säilynyt, mikä tuo sille sekä rakennushistoriallista että kulttuurihistoriallista arvoa. Vintin luukkuun jossain vaiheessa lisätty lasi.

Maisemallista arvoa Trontilantien viereisen sijaintinsa puolesta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Aitta (A) luoteesta kuvattuna.

Kohde nro 3.

905-450-5-55

Kohdetyyppi:

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja neljä piharakennusta (B)-(D)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: pienmaatila

Asuinrakennus (A):

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1900-luvun alku

Kerros-luku: 1+vintti

Materiaalit: kivijalka, hirsirunko, rimautapaneeli, huopakatettu harjakatto.

Väritys: punainen paneli, valkoiset listoitukset, ikkunat ja vuoraukset, valkoinen ovi.

Kunto: hyvä

Piharakennus (B):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Materiaalit: luonnonkivijalka/ nurkkakivet, osittain hirsirunko, osittain rankorunkoinen, pystypaneli raakalautaa, peltikatettu harjakatto.

Väritys: punainen paneli, valkoiset ikkunat ja vuoraukset.

Kunto: kiitettävä

Liiteri (C):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Materiaalit: nurkka- ja täytekievet, rankarunko, pystylaudoitus, aaltopeltikatettu harjakatto.

Asuinrakennus (A) luoteesta kuvattuna.

Piharakennus (B) kaakosta kuvattuna.

Pihapiiriä lounasta kuvattuna. Oikealla lähti (B).

to.
Väritys: harmaantunut punainen paneli, valkoiset vuoraukset ja okrankeltainen ovi (alkuperäismaalissa)
Kunto: laudoituksen alaosissa lahovaurioita

Vaja (D):

Rakennusvuosi: ei tiedossa
Kerros-luku: 1
Materiaalit: nurkkakivet, rankorunko, rimautapaneli, huopakatettu harjakatto.
Väritys: punainen paneli, punaiset vuoraukset ja ovi.
Kunto: kiitettävä

Luonnehdinta: ajalleen tyypillinen ja seudulle ominaista rakennusperinnettä ilmentävä pienimittakaavallinen pihapiiri perinteisesti käsityöläisten asuttamalla alueella.

Säilyneisyys ja arviointi: sekä ulkoasultaan, että ilmeeltään hyvin säilynyt. Kokonaisuus ilmentää selkeästi sekä paikallista rakennusperinnettä että käsityöläisluokan elinehtoja, mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Pihatakennus (B) koillisesta kuvattuna.

Vaja (C) lounasta kuvattuna.

Kohde nro 4.

905-450-5-4

Kohdetyyppi: asuinrakentaminen

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus, pihassa lisäksi uudehko pieni vapaa-ajanmökki

Nykyinen käyttö: tyhjiillään

Asuinrakennus (A):

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1900-luvun alkupuoli.

Pohjamuoto: suorakaide, johon liitetty neliömäinen eteisosa, kerrosluku: 1+(vintti)

Materiaalit: luonnonkivijalka, hirsirunko, rimalauta, peltikatettu harjakatto

Väritys: punainen paneli, valkoiset ikkunat, puitteet, nurkat ja vuorilaudat, punainen ovi

Kunto: kiitettävä

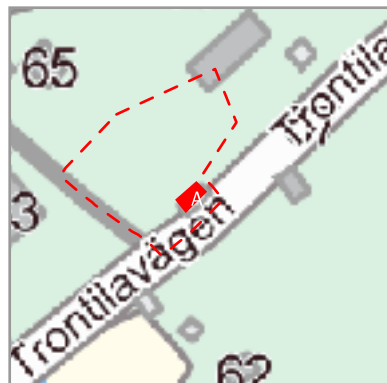
Luonnehdinta: Perinteinen pieni asuintupa, jota jatkettu eteisellä

Säilyneisyys ja arviointi: Ikkunoiden vaihto kaksiaukkoisiin on tuonut muuten yleisilmeeltään yhtenäisen rakennuksen julkisivuilmeeseen sekavuutta. Rakennustekniikaltaan kohde on seudullista perinnettä noudattava, mikä tuo sille rakennushistoriallista arvoa. Yksinkertaisuus viestii käsityöläiskansan elinehdoista. Kohteen arvoa voimistaa se, että se on osa Trontilantien verraten hyvin säilynyttä pienimittakaavaista, kiviseen maastoon sopeutettua käsityöläisaluetta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Asuinrakennus (A) luoteesta kuvattuna.

Kohde nro 5.

905-450-5-3

Kohdetyyppi: asuinrakentaminen

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus

Nykyinen käyttö: tyhjiin

Asuinrakennus (A):

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1800-1900-luvun vaihe

Pohjamuoto: kapea suorakaide, kerrosluku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkka- ja tätekivet, hirsirunko, rimalautapaneli, peltikatettu harjakatto

Värit: punainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, okrankeltaiset ikkunanpuiteet ja ovi

Kunto: laudoituksen kunto alareunoistaan välttävä

Luonnehdinta: Pieni vähätupa aivan Trontilantiessä kiinni.

Säilyneisyys ja arviointi: Sekä ulkoasultaan, että ilmeeltään hyvin säilynyt. Rakennustekniikaltaan seudulle ja aikakaudelle tyypillinen, mikä tuo kohteelle rakennushistoriallista arvoa. Pienellä koollaan ja harvinaisella sijainnillaan kohde kertoo rakennusaikansa elinehdoista, mikä tuo sille yhteiskuntahistoriallista arvoa. Huomattava maisemallinen merkitys Trontilantien viereisen sijaintinsa puolesta. Kohde on osa Trontilantien verraten hyvin säilynyttä pienimittakaavaista, kiviseen maastoon sopeutettua käsityöläisalueta.

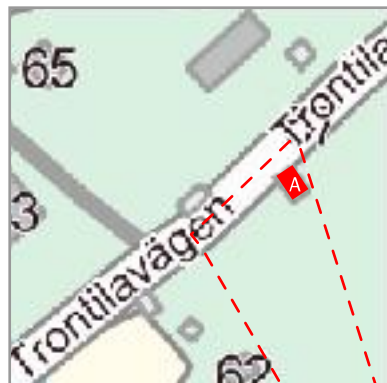
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Vasemmalla asuinrakennus (A) lounaasta kuvattuna, oikealla kohde nro 6.

Asuinrakennus (A) idästä kuvattuna.

Asuinrakennus (A) lounaasta kuvattuna.

Kohde nro 6.

90545000070040

Kohdetyyppi: asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: maininta vuoden 2014 inventoinnissa

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A):

Nykyinen käyttö: kyläyhdistyksen talo

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1800-1900-lukujen vaihe

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: luonnonkivijalka, hirsirunko, rimautapaneeli, sementtikattotiilet

Värit: punainen, valkoiset ikkunat, puitteet, nurkat ja vuorilaudat, punainen ovi

Kunto: tyydyttävä

Luonnehdinta: Trontilanmäen alueelle tyypillinen ja seudulle ominaista rakennusperinnettä ilmentävä pienimittakaavallinen asuintupa perinteisesti käsityöläisten asuttamalla alueella. Näkyvällä paikalla mäen mutkassa tien vieressä

Säilyneisyys ja arviointi: sekä materiaaleiltaan että ilmeeltään hyvin säilynyt. Kokonaisuus ilmentää selkeästi sekä paikallista rakennusperinnettä että käsityöläisluokan elineh-toja, mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa. Merkittävää maisemallista arvoa Trontilantien viereisen sijaintinsa puolesta. Kohde on osa Trontilantien verraten hyvin säilynyttä pienimittakaavaista, kiviseen maastoon sopeutettua käsityöläisaluetta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta

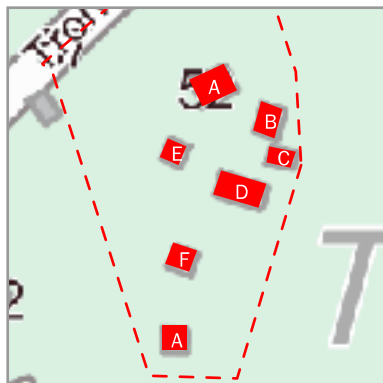
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (A) pohjoisesta kuvattuna.

Asuinrakennus (A) koillisesta kuvattuna.

Kohde nro 7.

905-450-5-5

Kohdetyyppi: asuinrakentaminen

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus ja kuusi piharakennusta

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: pienmaatila

Asuinrakennus (A):

Rakennusvuosi: 1940-luku

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: betonisokkeli, rankorunko, harjattu rappaus, saumapellitettu harjakatto

Väritys: sementinharmaa julkisivu, valkoiset ikkunat ja vuoraukset

Kunto: hyvä

Piharakennus (B):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Pohjamuoto: suorakaide, kerros-luku: 1

Materiaalit: nurkkakivet, rankorunko, rimautapaneli, peltikatettu harjakatto.

Väritys: punainen paneli, valkoiset vuoraukset ja vaalean keltaiset ovet. Punainen peltikatto.

Kunto: tyydyttävä

Sauna (C):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Materiaalit: nurkka- ja tätekivet, hirsirunko, osittainen rimautapaneli, peltikatettu

Asuinrakennus (A) pohjoisesta kuvattuna, taustalla pihapiiriä.

Asuinrakennus (A) koillisesta kuvattuna.

5.1.4. TAPOLA, Trontilantie 52 jatkuu

harjakatto, savupiippu purettu.

Väritys: harmaantunut, aikaisemmin punamullattu paneli, valkoiset vuoraukset ja ikkuna, vaalean keltainen ovi (alkuperäismaalissa)

Kunto: tyydyttävä

Liiteri (D):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kkerrosluku: 1

Materiaalit: nurkkakivet, osittain hirsi- ja rankorunko, osittain rimautapaneli, peltikatettu harjakatto.

Väritys: punainen, valkoiset vuoraukset, vaalean keltaiset ovet.

Kunto: tyydyttävä

Aitta (E):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, peltikatettu harjakatto.

Väritys: punamulta, valkoiset vuoraukset, vaalean keltaiset ovet.

Kunto: hyvä

Talli (F):

Rakennusvuosi: 1816, hirsimerkinnän mukaan

Kerrosluku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, peltikatettu harjakatto jossa keskellä kolmiopääty

Väritys: harmaantunut punamulta, valkoiset vuoraukset, okran keltaiset ovet. (alkuperäismaalissa)

Kunto: tyydyttävä

Riihi (G): puolikas alkuperäisestä riihestä, toinen puoli siirretty aikoinaan jakamisen myötä muualle

Kerrosluku: 1

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, peltikatettu harjakatto.

Väritys: maalaamaton

Kunto: tyydyttävä

Luonnehdinta: Vanha talon paikka, alkuperäinen päärakennus palanut sotavuosina. Ajalleen tyypillinen ja seudulle ominaista rakennusperinnettä ilmentävä pienimittakavallinen pihapiiri perinteisesti käsityöläisten asuttamalla alueella. Pihapiiriin kuuluu myös harvinaisen vanha ja hyvin säilynyt tallirakennus.

Säilyneisyys ja arviointi: Piharakennukset ovat sekä materiaaleiltaan että ilmeeltään hyvin säilyneet. Kokonaisuus ilmentää selkeästi sekä paikallista rakennusperinnettä että käsityöläisluokan elinehtoja, mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa. Asuinrakennus ilmentää jälleenrakennuskauden esimodernia

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Sauna (C) lännestä kuvattuna.

Liiterin (D) länsipää pohjoisesta kuvattuna.

Liiterin (D) idänpuoleinen pää pohjoisesta kuvattuna.

Aitta (E) kaakosta kuvattuna.

rakentamista.

Kohde on osa Trontilantien verraten hyvin säilynyttä pienimittakaavaista, kiviseen maastoon sopeutettua käsityöläisaluetta.

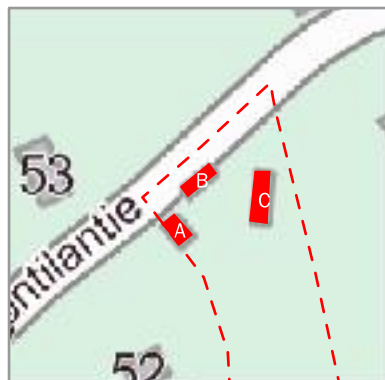
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Talli (F) koillisesta kuvattuna.

Riihi (G) koillisesta kuvattuna.

Pihapiiri tien varressa.

Kohde nro 8.

905-450-5-11

Kohdetyyppi: asuinrakentaminen

Aikaisempi inventointi: maininta vuoden 2014 inventoinnissa

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus ja kaksi piharakennusta

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: pienmaatila

Asuinrakennus (A):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet ja täytekivet, hirsirunko, rimalautapaneli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, vihreä ovi

Kunto: tyydyttävä

Liiteri (B):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet ja täytekivet, osittain hirs- ja rankorunko, rimalautapaneli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, harmaat ja vaalean keltaiset ovet.

Kunto: tyydyttävä

Piharakennus (C):

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Asuinrakennus (A) lounaasta kuvattuna.

Asuinrakennus (A) koillisesta kuvattuna.

Piharakennus (B) koillisesta kuvattuna.

Materiaalit: nurkkakivet ja täytekivet, osittain hirs- ja rankorunko, osittainen kapea rimautapaneli, peltikatettu harjakatto

Värit: punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Ajalleen tyypillinen ja seudulle ominaista rakennusperinnettä ilmentävä pienimittakaavallinen pihapiiri kallioisella mäellä perinteisesti käsityöläisten asuttamalla alueella.

Säilyneisyys ja arviointi:

Piharakennukset ovat kokeneet monia muutoksia, mikä on antanut niille epäselvän ilmeen. Piharakennuksen (C) yleismuotokin on jonkin verran häiriintynyt lisärakentamisen myötä. Väriyksenään, mittakaavaltaan ja sijainniltaan ne ovat kuitenkin perinteistä vastaavat, mikä antaa niille tilallista ja maisemallista arvoa. Asuinrakennus on säilyttänyt alkuperäisen ulkoasunsa, joskin siihen on myöhemmin lisätty sisäänkäynnin päälle kattolippa. Rakennus noudattaa alueellista rakennusperinnettä mikä tuo sille rakennushistoriallista arvoa. Pihapiirillä on maisemallista arvoa Trontilantien viereisen sijaintinsa puolesta.

Kohde on osa Trontilantien verraten hyvin säilynyttä pienimittakaavaista, kiviseen maastoon sopeutettua käsityöläisaluetta.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

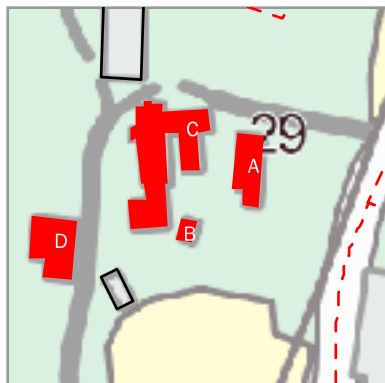

Piharakennus (C) lännestä kuvattuna.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Piharakennus (C) pohjoisesta kuvattuna.

Kohde nro 9.

90545000050051

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja kolme piharakennusta (B-D)

Nykyinen käyttö: maatala

Asuinrakennus (A):

Rakennusvuosi: 1920, rekisterin mukaan, lieene vanhempi, arviolta 1800-luvun puoliväli

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: betonisokkeli (alla ilmeisesti kivijalka), hirsirunko, vaakapaneli, peltikatettu harjakatto

Väritys: keltainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, vaalean vihreä peltikatto

Kunto: hyvä, hiljattain täysin uudistettu

Aitta (B):

Rakennusvuosi: 1886, ovenpäällismerkinnän mukaan

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, peltikatettu harjakatto

Väritys: punainen, valkoiset vuoraukset ja nurkat, punainen ovi

Kunto: hyvä

Ulkorakennus (C):

Rakennusvuosi: vaihteittain rakentunut

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: Kokonaisuus koostuu eri rakennustekniikoin toteutetuista osista, hirsirunkoa, tiilirunkoa, rankarunkoa, harjakatto

Kohde etelästä kuvattuna. Oikealla asuinrakennus (A).

Asuinrakennus (A) luoteesta kuvattuna.

Romahtanut riihi (D) idästä kuvattuna

Väritys: punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat

Kunto: hyvä

Riihi (D):

Perinteinen hirsirunkoinen riihirakennus osin purettu, osin romahtanut

Luonnehdinta: Jatkuvassa käytössä oleva maatila näkyvällä paikalla korkealla Trontilan kalliomaellä. Vanha tila.

Säilyneisyys ja arviointi:

Asuinrakennus saanut hiljattain uudistuneen julkisivuilmeen, mikä vaikeuttaa huomattavasti sen historian ymmärtämistä. Sillä on kuitenkin tietty rakennushistoriallinen arvo ikänsä ja hirsirakennustekniikkansa puolesta. Kohde on alueen ainoa säilynyt maatilan päärakennus, mikä korostaa sen arvoa.

Pihapiiri mojinaisine ulkorakennuksineen viestittää pitkästä historiasta ja jatkuvasta käytöstä.

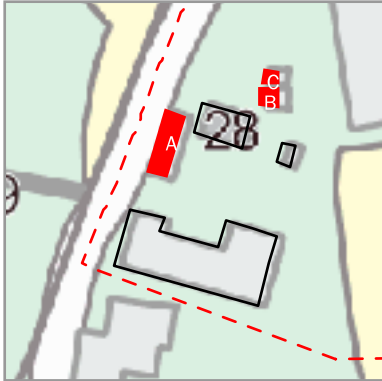
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta

Ulkorakennus (C) luoteesta kuvattuna.

Aitta (B) pohjoisesta kuvattuna.

Kohde nro 10.

90545000070039

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: ulkorakennus (A) ja aitat (B-C)

Ulkorakennus (A):

Alkuperäinen käyttö: vaunuliiterit ja ns. ”luttirivi”, joka on ollut varasto- ja mahdollisesti myös asuinkäytössä

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti),

Rakennustyyppi: ulkorakennusrivi, jonka toisessa päässä vinttikerroksessa luhtikäytävä

Materiaalit: nurkka- ja täytekivet, hirsirunko, keskiosassa rimautapaneli, aaltopeltikate

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat, vaalean keltaiset ovet ja luukut

Kunto: tyydyttävä

Vilja-aita (B):

Materiaalit: nurkkakivet, joilla veistetty jalasrakenne lepää, hirsirunko, osittainen rimautapaneli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, okrankeltainen ovi

Kunto: tyydyttävä

Ruoka-aita (C):

Alkuperäinen käyttö: ruoka-aita

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Materiaalit: nurkkakivet, joilla veistetty jalasrakenne lepää, hirsirunko, osittainen rima-

Kohde kuvattuna lännessä olevalta mäeltä, nro 9 pihasta. Ulkorakennus (A) tien vieressä vasemmalla.

Ulkorakennus (A) kaakosta kuvattuna.

Oikealla vilja-aitta (B) ja vasemmalla ruoka-aitta (C) lännestä kuvattuna.

lautapaneli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, okrankeltainen ovi

Kunto: tyydyttävä

Luonnehdinta: Vanha talon paikka, muut perinteiset rakennukset purettu. Päärakennus korvattu 1950-luvulla. Seudun rakennusperinteelle tyypilliset yli sata vuotta vanhat hyötyrakennukset.

Säilyneisyys ja arviointi: Kokonaisuudessaan hyvin säilyneet rakennukset ilmentävät selvästi pohjalaista rakennusperinnettä, mikä antaa niille merkittävän rakennushistoriallisen arvon. Muodostaa kokonaisuuden mäen päällä sijaitsevan kohde nro. 9: kanssa. Ulkorakennuksella on huomattavaa maisemallista arvoa Trontilantien viereisen sijaintinsa puolesta.

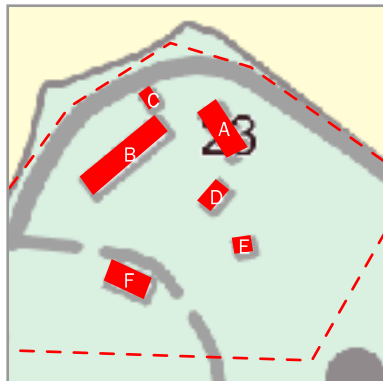
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Ulkorakennuksen (A) luttirivi pohjoisesta kuvattuna.

Ulkorakennus (A) Trontilantien varressa.

Kohde nro 11.

9054500060085

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja ulkorakennukset (B-C) sekä vähätupa (D) aitta (E) ja riihi (F)

Asuinrakennus (A):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: 1820, rekisterin mukaan

Kerros-luku: 1+(vintti),

Rakennustyyppi: harjakattoinen paritupa, jonka pihanpuolelle on myöhemmin lisätty täyskorkea kamarin levyinen poikkipääty, jossa sisäänkäynti.

Materiaalit: nurkka- ja täyttekivet, hirsirunko, rimautapaneli, peltikate

Väritys: punamullattu paneli, valkoiset vuorilaudat, ikkunat ja nurkat

Kunto: kohtalainen

Ulkorakennus (B):

Alkuperäinen käyttö: navetta ja vaunuliiterit

Rakennusvuosi: vaihteittain toteutettu

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: osittain hirsi-, osittain tiilirunko, osittain paneeloitu rimautaudalla, osittain paljaalla hirrellä, huopakatettu harjakatto, jonka alla päreet

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, siniharmaat ovet ja luukut

Kunto: kohtalainen, kate tulee uusia mitä pikimmiten

Sauna (C):

Asuinrakennus (A) lounaasta kuvattuna.

Asuinrakennuksen (A) koillisjulkisivu näkyy Vähäkyröntielle.

5.1.4. TAPOILA, Trontilantie 23 jatkuu

Alkuperäinen käyttö: sauna?

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Materiaalit: nurkkakivet, osittain rimautapaneloitu osittain paljas hirsirunko, peltikatettu harjakatto, savupiippu

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, sininen ovi

Kunto: tyydyttävä

Vähätupa (D):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Rakennustyyppi: yksittäistupa ja eteinen

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, paljas hirsirunko, huopakatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, sininen ovi

Kunto: tyydyttävä

Aitta (E):

Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti)

Vaiheittain rakentunut ulkorakennus (B) rajaa pihaa. Kuva etelästä kuvattuna.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

VÄHÄNKYRÖN KULTTUURIYMPÄRISTÖINVENTOINTI 2015

Näkymä luoteesta pihapiiriin astuttaessa. Vasemmalla asuinrakennus (A), oikealla sauna (C) ja taustalla vähätupa (D)

Sauna (C) on rakennettu lähes kiinni ulkorakennukseen. Kuva kaakosta kuvattuna.

Vähätupa (D) luoteesta kuvattuna.

Materiaalit: nurkkakivet, osittain rimalautapaneloitu osittain paljas hirsirunko, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, sininen ovi

Kunto: tyydyttävä

Riihi (F):

Alkuperäinen käyttö: luuvariihi viljan kuivatukseen, puintiin ja olkien varastointiin

Rakennusvuosi: ei tiedossa (arviolta 1864-1917)

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, paljas hirsirunko, peltikatettu harjakatto

Väritys: harmaantunut, valkoiset vuorilaudat, sininen ovi

Kunto: tyydyttävä

Luonnehdinta: Perinteisen maatilan pihapiiri jäsentyy alueelle tyypillistä kivistä maastoa myötäillen. Seudun rakennusperinteelle tyypilliset hyötyrakennukset.

Säilyneisyys ja arviointi: Kokonaisuudessaan hyvin säilynyt pihapiiri, jonka rakennukset ilmentävät selvästi pohjalaista rakennusperinnettä, mikä antaa niille merkittävän rakennushistoriallisen arvon. Pihapiiri vähätupineen viestii talonpoikais yhteiskunnan elinehdoista ja perheensisäisestä hierarkiasta, mikä tuo kohteelle sekä yhteiskuntahistoriallista

Riihi (F) lännestä kuvattuna.

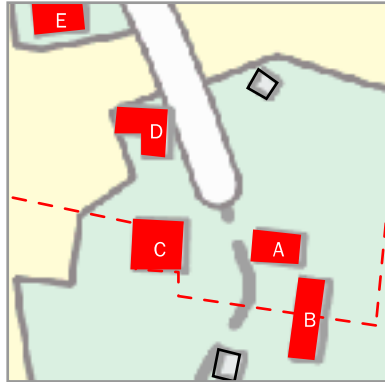
että sosiaalishistoriallista arvoa.

Osittain kohtalaisessa kunnossa olevat rakennukset tulisi kunnostaa pikimmiten.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Trontilanmäen arvokasta kulttuuriympäristöaluetta.

Aitta (E) luoteesta kuvattuna.

Kohde nro 12.

90545000080001

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennukset (A) ja (B) sekä navetta (C) ulkorakennus (D) ja riihi (E)

Asuinrakennus (A):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: harjakattoinen leveäpohjainen hirsitalo, jonka pihanpuolella lähes täyskorkea yhtäläillä leveä poikkipääty, jossa sisäänkäynti.

Materiaalit: kiilakivijalka, hirsirunko, alaosissa rimautapaneeli, vinttikerroksessa vaakapaneeli, kolmiorimahuopakate

Väritys: punamultapaneeli, valkoiset vuorilaudat, ikkunat ja nurkat

Kunto: kohtalainen

Asuinrakennus (B):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: 1823, rekisterin mukaan

Kerros-luku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: kolmesta noin 6x6m kokoisesta hirsikehikosta yhteensalvottu harjakattoinen rakennus, jonka pihanpuoleisen pitkän sivun toisessa päässä yksikerroksinen umpikuisti kaksiosaisella nk. susiovella ja puolipyramidikatolla ja toisessa päässä myös sisäänkäynti.

Materiaalit: nurkka- ja täyte kivet, hirsirunko, rimautapaneeli, kolmiorimahuopakate

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Pihapiiriä tietä pitkin lähestyttäessä. Vasemmalla asuinrakennus (A).

Vasemmalla asuinrakennus (A) oikealla (B). Kuvattu etelästä.

Asuinrakennus (B) lännestä kuvattuna.

Kaksiosainen ovi, asuinrakennus (B).

Kustavilaistyylinen pariovi, asuinrakennus (A).

Väritys: punamulta, punamullatut vuorilaudat ja nurkat, valkoiset ikkunat ja ikkunavuoraukset, okrankeltaiset ovet, okrankeltainen gesimssi räystäään alla

Kunto: kohtalainen

Navetta (C):

Alkuperäinen käyttö: navetta

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: rinteeseen rakennettu harjakattoinen leveäpohjainen kiilakivinavetta, jossa pohjakerroksessa navetta ja vintillä heinävarasto johon on suora käynti ylärinteestä

Materiaalit: alaosassa paljas kiilakivirunko, yläosassa rankarunko ja rimautapaneeli, kolmiorimahuopakate

Väritys: punamultapaneeli, valkoiset vuorilaudat, okrankeltaiset ovet ja luukut

Kunto: tyydyttävä

Ulkorakennus (D):

Alkuperäinen käyttö: varasto

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, osittain paljas hirsi- osittain rimautapaneloitu rankarunko, kolmiorimahuopakate

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Navetan (C) ylisille vievä ovi, kuvattuna idänpuoleisesta ylärinteestä.

Ulkorakennus (D) rajaa pihaan vievää tietä. Pihan suunnasta kuvattu.

Väritys: punamultapaneeli, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, okrankeltaiset ovet ja luukut
Kunto: kohtalainen, eteläpuoleisen päädyn yläosassa tulipalon jälkiä

Riihi (E):

Alkuperäinen käyttö: luuvariihi, viljan puintiin ja kuivatukseen sekä olkien varastointiin
Rakennusvuosi: ei tiedossa (arvio: 1964-1918)

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, osittain paljas hirsi- osittain rimalautapaneloitu rankarunko, kolmiorimahuopakatettu aumakatto, toisen pitkän sivun kyljessä uudempi rankarunkoinen pystylaudoitettu, pulpettikattoinen, peltikatettu suoja

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja ikkunat

Kunto: kohtalainen, huopakatto tulisi korjata mitä pikimmiten

Luonnehdinta: Ison maatilan pihapiiri, johon kuuluu rakennuksia 1800-luvun alkupuolelta 1900-luvun puolelle. Seudun rakennusperinteelle tyypilliset hyötyrakennukset.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennukset ovat kokonaisuudessaan hyvin säilyneet. Vanhempi asuinrakennus (B) on iältään, tyyliltään ja rakennustavaltaan harvinainen ja siksi rakennushistoriallisesti erityisen arvokas. Kokonaisuudessaan ajallisesti kerrostunut pihapiiri, jonka hyötyrakennukset ilmentävät selvästi pohjalaista rakennusperinnettä, mikä

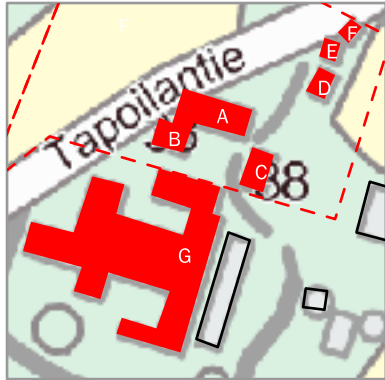

Riihi (E) kaakosta kuvattuna.

antaa niille merkittävän rakennushistoriallisen arvon.

Suojelusuositus: kohde viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr

5.1.4. TAPOILA, Tapoiltantie 38

Kohde nro 13. "Finnilä"
90545000030006

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: 1997 ja 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennukset (A-B) sekä (C), aitat (D-F) ja navetta (G)

Asuinrakennus (A):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: 1894 (inventointi 1997)

Kerros-luku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: harjakattoinen paritupa, joka 1960-luvulla yhdistetty sauna- ja pesutupa-rakennukseen (B) pienellä välirakennuksella ja avokuistilla

Materiaalit: kiilakivijalka, hirsirunko, rimalautapaneeli, saumapeltikate

Väritus: punamultapaneeli, valkoiset vuorilaudat, ikkunat, nurkat ja työstetyt räystääsaiheet

Kunto: hyvä

Suojelutoimenpide-ehdotus:

Asuinrakennus (B):

Alkuperäinen käyttö: sauna- ja pesutupa

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku

Kerros-luku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: harjakattoinen yksittäistupa kamarilla, yhdistetty asuinrakennukseen (A) pienellä välirakennuksella ja avokuistilla

Materiaalit: nurkka- ja täytekivet, hirsirunko, rimalautapaneeli, betonitiilikate

Väritus: punamultapaneeli, valkoiset vuorilaudat, ikkunat ja nurkat

Kunto: hyvä

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

VÄHÄNKYRÖN KULTTUURIYMPÄRISTÖINVENTOINTI 2015

Kohteen asuinrakennukset rajaavat suojaisan sisäpihan, jolle kuljetaan rakennusten välistä. Vasemmalla asuinrakennus (C), oikealla (A).

Vasemmalla asuinrakennus (B), oikealla (A) pihanpuolelta kuvattuna.

Pihapiiriä lännestä kuvattuna. Vasemmalla asuinrakennus (B), oikean puoleiset rakennukset ovat osana navettaa (G).

Suojelutoimenpide-ehdotus:

Asuinrakennus (C):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus, ns. vähätupa

Rakennusvuosi: 1811 (inventointi 1997)

Kerros-luku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: harjakattoinen yksittäitupa kamarilla ja lähes täyskorkealla pihanpuoleisella poikkipäädellä. Aikaisemmin ollut luttityyppinen mutta muutettu nykyiselleen ilmeisesti uudemman asuinrakennuksen valmistuttua.

Materiaalit: nurkka- ja täyttekivet, hirsirunko, rimautapaneeli, saumapeltikate

Väritys: punamultapaneeli, valkoiset vuorilaudat, ikkunat, nurkat ja työstetyt räystäsaiehet

Kunto: hyvä

Suojelutoimenpide-ehdotus:

Liiteri (D):

Alkuperäinen käyttö: varasto

Rakennusvuosi: 1926

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, rimautapaneeli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, okrankeltainen ovi ja luukku

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (C), pihasta kuvattuna.

Kunto: hyvä

Aitta (E):

Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta

Rakennusvuosi: 1844 (julkisivumerkinnän mukaan)

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, tuppeensahattu pystylautapaneeli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, okrankeltainen ovi

Kunto: hyvä

Aitta (F):

Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta

Rakennusvuosi: 1800-luku

Kerros-luku: 1+(vintti)

Materiaalit: nurkkakivet, hirsirunko, rimautapaneeli, peltikatettu harjakatto

Väritys: punamulta, valkoiset vuorilaudat ja nurkat, okrankeltainen ovi

Kunto: hyvä

Navetta (G):

Vaiheittain toteutettu tiili- ja puurakenteinen navetta/sikala, jonka väritys perinteinen.

Tienvarren liiteri (D), etelästä kuvattuna.

Aitat rivissä Tapoilantietä vasten. Taustalla peltomaiseman takana Vähäncyöntie.

Luonnehdinta: Suuren maatilan hyvin hoidettu pihapiiri, johon kuuluu rakennuksia 1800-luvun alkupuolelta 1900-luvun puolelle. Vanha kantatila.

Säilyneisyys ja arviointi: kokonaisuus on tunnollisesti ja säilyttävällä otteella hoidettu. Seudun rakennusperinteelle tyypilliset hyötyrakennukset ja arkkitehtonisesti korkeatasoisesti detaljoidut asuinrakennukset. Sisäpihanpuoleisilta julkisivuiltaan asuinrakennusten tyylipiirteet ovat 1960-luvun laajennuksen osalta epävarmat, mutta kokonaiskuvaan rakennukset ovat hyvin säilyneet.

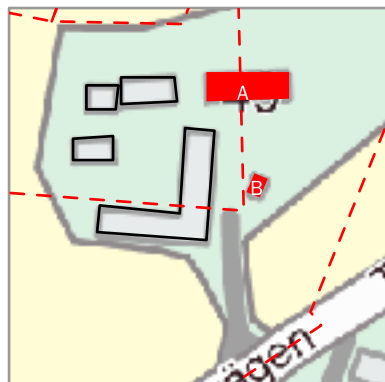
Kokonaisuus ilmentää selvästi pohjalaista talonpoikaisrakentamisen perinnettä, mikä antaa niille merkittävän rakennushistoriallisen ja -taiteellisen arvon. Kokonaisuus sijaitsee matalalla kiveillä selänteellä avoimessa peltomaisemassa ja näkyy kauas moneen suuntaan, mikä tuo sille huomattavaa maisemallista ja kyläkuvallista arvoa.

Suojelusuositus: kohde viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Aitta (E), lännestä kuvattuna.

Aitta (F), lännestä kuvattuna.

Kohde nro 14. "Jussila"
90545000010031

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: maininta vuoden 1997 inventoinnissa

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja aitta (B)

Asuinrakennus (A):

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: 1800-luku (inventointi 1997), 1920 rekisterin mukaan

Kerrosluku: 1+(vintti)

Rakennustyyppi: harjakattoinen paritupa, jota laajennettu leveällä ja keskeltä korotetulla kahden asunnon kuistiosalla. Kuisti historiallisilta piirteiltään vääristynyt, mutta yleis-
muodoltaan kuistityyppiä ilmenee alkuperäisasussa muualla (esim kohde nro. 15.)

Materiaalit: kiilakivijalka, hirsirunko, rimalautapaneeli, tiiliprofiloitu peltikate

Värit: punainen paneeli, valkoiset vuorilaudat, ikkunat, nurkat, musta katto.

Kunto: hyvä

Vilja-aitta (B): Nurkkakiville perustettu, hirsirakenteinen, kaksikerroksinen vilja-aitta harjakatolla. Paljaalla hirrellä, kolmiorimahuopakate. Punamulta, valkoist nurkat ja vuoraukset, keltainen ovi ja vintinluukku. Katto tulee korjata mitä pikimmiten.

Luonnehdinta: Vanhan maatilan pihapiiri, jossa modernisoitu talonpoikaistalo ja vilja-aitta.

Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennuksen historiallinen luonne on muuttunut. Yleispiirteisesti se kuitenkin ilmentää pohjalaistalon periaatteita, mikä antaa sille tiettyä rakennushistoriallista arvoa. Alkuperäisasussaan olevalla aitalla on rakennushistoriallista arvoa.

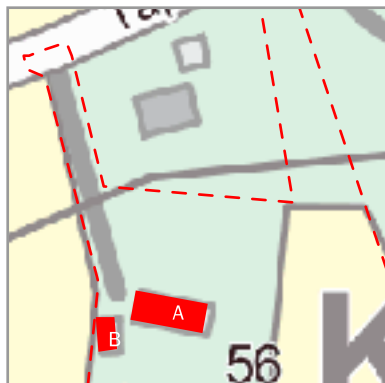

Asuinrakennus (A) etelästä kuvattuna.

Suojelusuositus: ei merkitä yleiskaavaan.

Vilja-aitta (B) luoteesta kuvattuna.

Kohde nro 15.

90545000060118

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja piharakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: maatilan päärakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimalausta

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet ja vuorilaudat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: betonikattotiili

Sisäänkäynti: Paikallisesti esiintyvä amerikkalaisvaikutteinen kuistityyppi, jossa molemmilla sivuilla sisäänkäynnit ja keskellä sisäänvedetty oleskelutila poikkipään alla.

Kunto: huono

Ulkorakennus (B)

Kahdesta erillisestä hirsikehikosta laudoitetulla keskiosalla yhdistetty ulkorakennus. Rappeutuu.

Luonnehdinta: Aikanaan näyttävä vanhan kantatilan päärakennus koivukujan päässä.

Kohdetta lähestytään perinteistä koivukujaa pitkin. Asuinrakennus (A) luoteesta kuvattuna.

Asuinrakennus (A) lännestä kuvattuna.

Asuinrakennuksen (A) kuisti on paikallisesti tyypillinen 1900-luvun alun lisäys.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennushistoriallista arvoa, mutta annettu rappioitua, kuisti romahtanut.

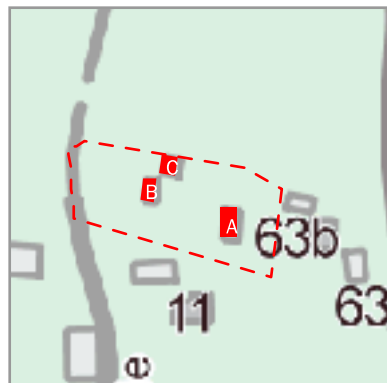
Suojelusuositus: ei merkitä yleiskaavaan.

Ulkorakennus (B) pihan puolelta kuvattuna.

Länneä kuvattuna kohde näkyy kauas peltojen yli.

Sauna (C) etelästä kuvattuna.

Kohde nro 16.

905-450-5-53

Kohdetyyppi: torppa

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja piharakennukset (B-C)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjiällä

Alkuperäinen käyttö: omavaraistalouden aikainen asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: nurkka- ja täytekivet

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, harmaa ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: kattopelti

Sisäänkäynti: ovi julkisivussa

Kunto: tyydyttävä

Piharakennukset (B-C)

Perinteiset hirsirakenteiset sauna ja ulkorakennus. Saunan katto puhki. Ulkorakennus verraten hyväkuntoinen.

Luonnehdinta: Perinteinen talonpoikaisyehtiskunnan torppa ulkorakennuksineen.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennukset ovat historialliselta ilmeeltään hyvin säilyneet.

Asuinrakennus (A) lounaasta kuvattuna.

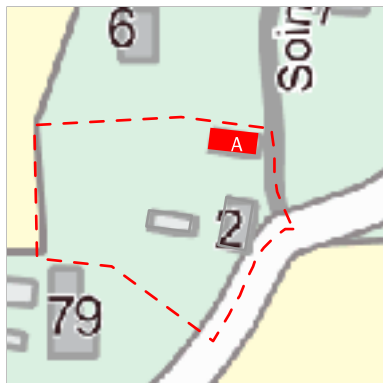
Ulkorakennus (B) kaakosta kuvattuna.

Asuinrakennus (A) lännestä kuvattuna.

Kokonaisuus ilmentää selkeästi sekä paikallista rakennusperinnettä että torppariluokan elinehtoja, mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Kohde nro 17.

905-450-4-21

Kohdetyyppi: asuinrakentaminen

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: tienvarren luttirakennus (A)

Luttirakennus (A)

Nykyinen käyttö: varasto

Alkuperäinen käyttö: talousrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: nurkka- ja täytekivet

Runko: hirs

Julkisivumateriaali: -

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, vuorilaudat ja ikkunat, vaalean keltaiset ovet

Kattomuoto: harja, jossa kattolyhtymäiset korotukset lutinluukkujen päällä

Katemateriaali: kattopelti

Kunto: hyvä

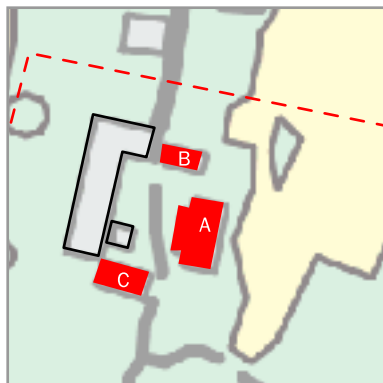
Luonnehdinta: Vanhan talon paikka, tien varren lutti ainoa säilynyt talonpoikaisrakennus.

Säilyneisyys ja arviointi: Ulkoasultaan ja ilmeeltään hyvin säilynyt, harvinainen mutta aikanaan paikallisesti tyypillinen rakennustyyppi. Maisemallisesti merkittävä Tapoilantien viereisen sijaintinsa puolesta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*

Luttirakennuksella (A) on merkittävä maisemallinen arvo tien viereisen sijaintinsa johdosta.

Kohde nro 18.

90545000010037

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennukset (A-B) ja ulkorakennus (C)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: maatilan päärakennus

Rakennusvuosi: 1930, rekisterin mukaan

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli, kuistissa vaakapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset nurkat, vuorilaudat ja ikkunat, keltainen kuisti, ruskeat ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: betonikattotiili

Sisäänkäynti: Paikallisesti esiintyvä amerikkalaisvaikutteinen kuistityyppi, jossa molemmilla sivuilla sisäänkäynnit ja keskellä sisäänvedetty oleskelutila poikkipäädyn alla.

Kunto: tyydyttävä, kuistin katto tulee korjata pikimmiten

Vähätupa (B)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: maatilan vähätupa

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Asuinrakennus (A) idästä kuvattuna. Vasemmalla ulkorakennus (C).

Asuinrakennuksen (A) paikallisesti tyyppillinen, mutta harvinainen kuistimuoto on vielä tyydyttävässä kunnossa.

Kuistin viihtyisä sisäänveto on luonteeltaan amerikkalaisvaikutteinen.

Kuistin molemmissa reunoissa on sisäänkäynnit.

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset nurkat, vuorilaudat ja ikkunat, keltainen ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: kattopelti

Sisäänkäynti: Umpikuisi pidennetyn kattolapteen alla

Kunto: tyydyttävä

Ulkorakennus (C)

Perinteinen punamullattu, pitkä hirsirunkoinen ulkorakennus, valkoisine vuorauksineen ja ikkunoineen sekä keltaisine ovineen ja luukkuineen.

Luonnehdinta: Hylätty talonpoikaistalo muista samanaikaisista rakennuksista koostuvassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Lähes alkuperäisasussaan oleva pihapiiri muodostaa aikaansa edustavan miljöön, jolla säilyneisyytensä ansiosta merkittävää rakennushistoriallista arvoa.

Suojeluhdotus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr.

Asuinrakennuksen (A) pääty pohjoiseen.

Valeikkunadetalji.

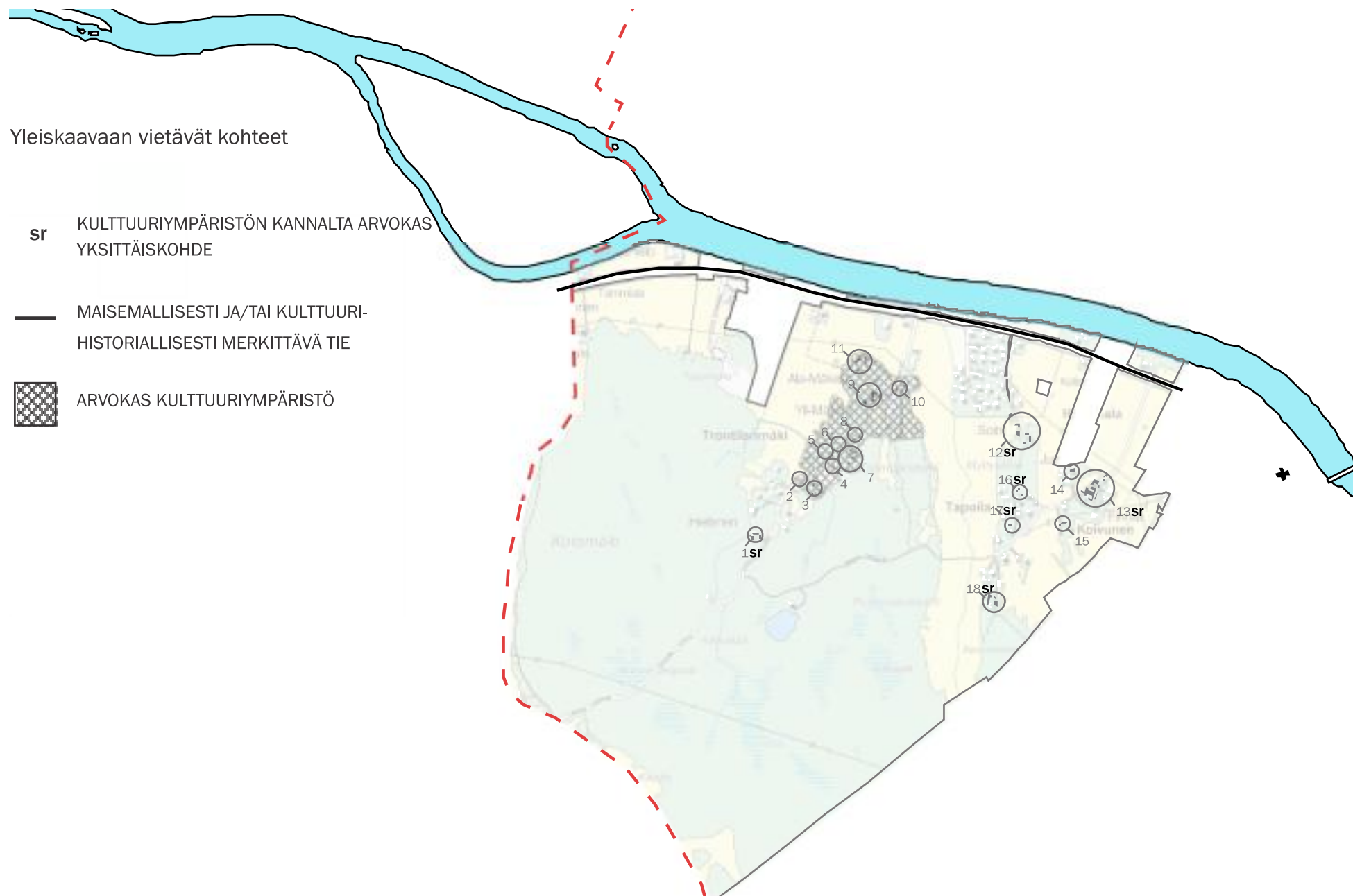
Vähätupa (B) pohjoisesta kuvattuna. Asuinrakennus (A) vasemmalla.

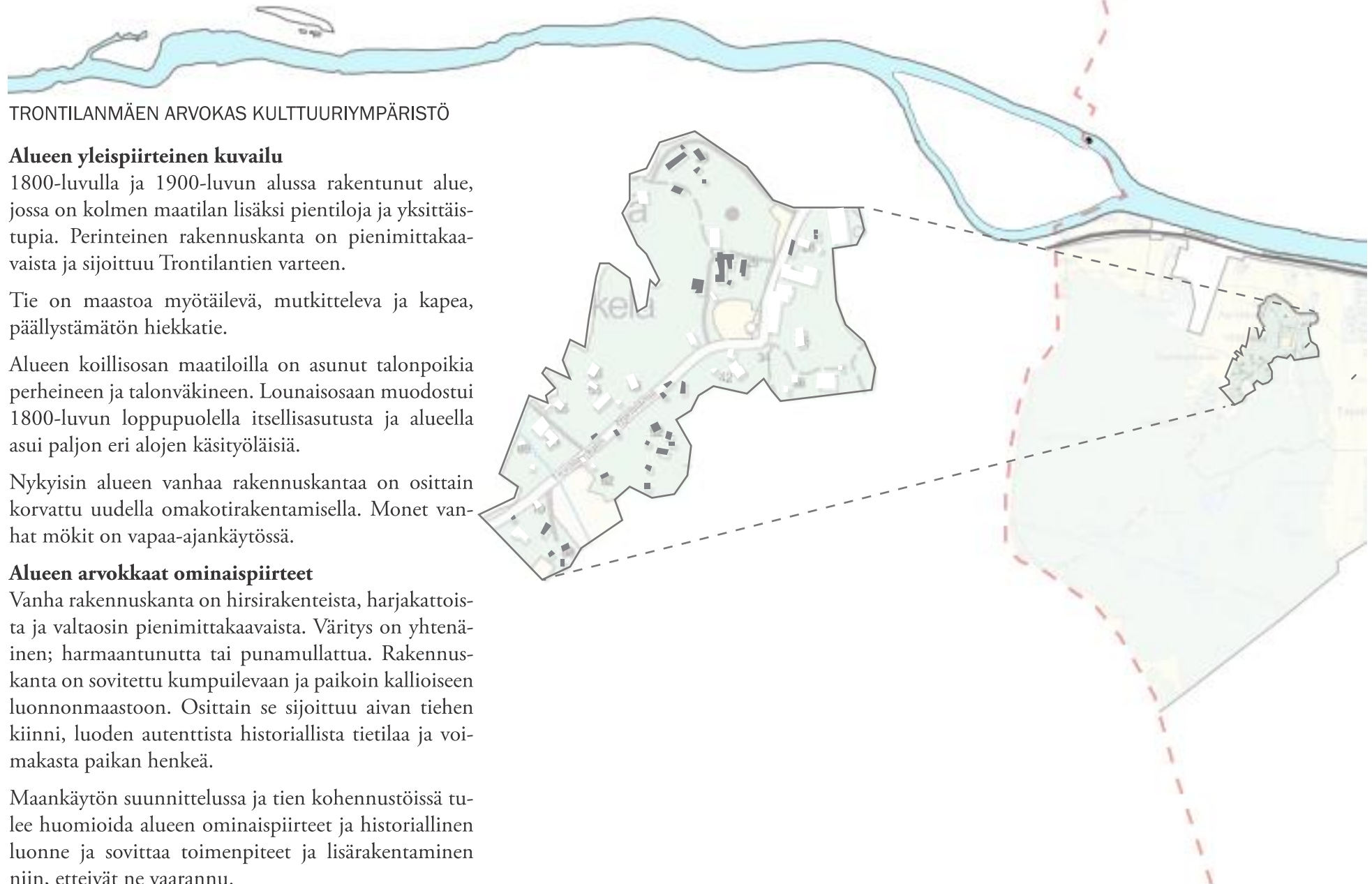

Vähätuvan (B) sisäänkäyntitilanne pihan puolella. Etelästä kuvattuna.

Ulkorakennus (C) pihasta kuvattuna.

TRONTILANMÄEN ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Alueen yleispiirteinen kuvailu

1800-luvulla ja 1900-luvun alussa rakentunut alue, jossa on kolmen maatilan lisäksi pientiloja ja yksittäistupia. Perinteinen rakennuskanta on pienimittakaavaista ja sijoittuu Trontilantien varteen.

Tie on maastoa myötäilevä, mutkitteleva ja kapea, päällystämätön hiekkatie.

Alueen koillisosan maatiloilla on asunut talonpoikia perheineen ja talonväkineen. Lounaisosaan muodostui 1800-luvun loppupuolella itsellisasutusta ja alueella asui paljon eri alojen käsityöläisiä.

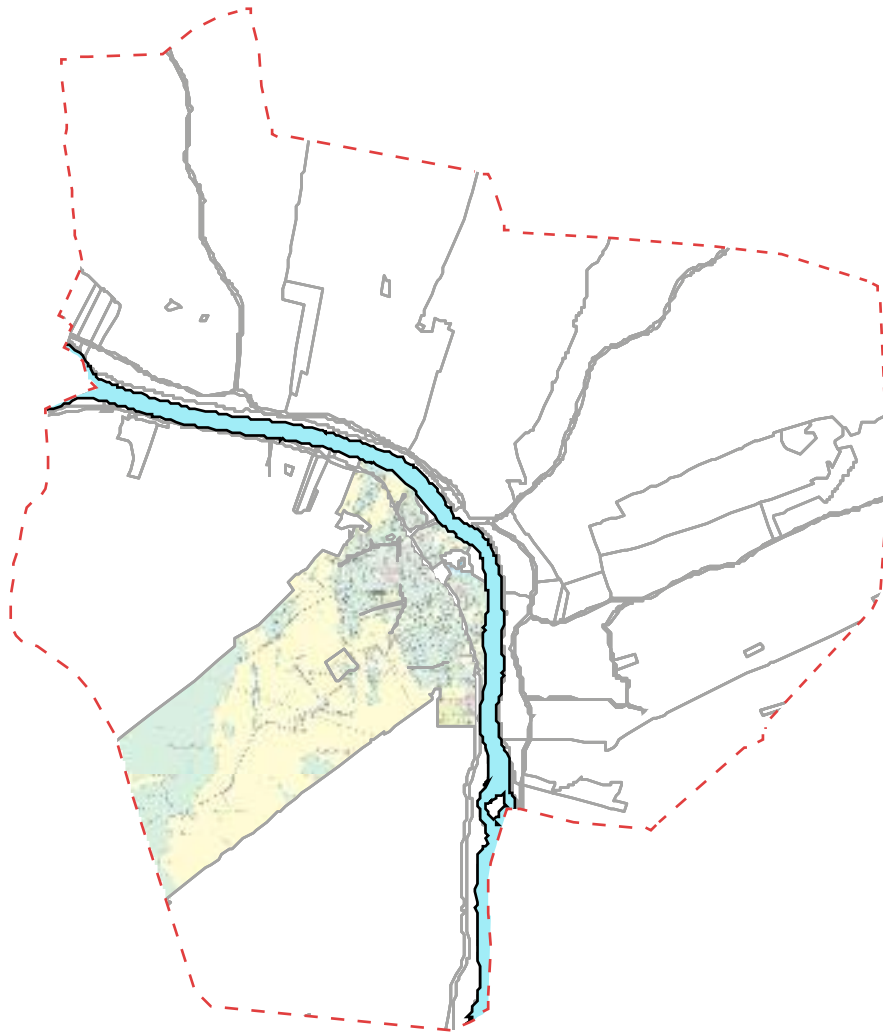
Nykyisin alueen vanhaa rakennuskantaa on osittain korvattu uudella omakotirakentamisella. Monet vanhat mökit on vapaa-ajankäytössä.

Alueen arvokkaat ominaispiirteet

Vanha rakennuskanta on hirsirakenteista, harjakattoista ja valtaosin pienimittakaavaista. Väritys on yhtenäinen; harmaantunutta tai punamullattua. Rakennuskanta on sovitettu kumpuilevaan ja paikoin kallioiseen luonnonmaastoon. Osittain se sijoittuu aivan tiehen kiinni, luoden autenttista historiallista tietilaa ja voimakasta paikan henkeä.

Maankäytön suunnittelussa ja tien kohennustöissä tulee huomioida alueen ominaispiirteet ja historiallinen luonne ja sovittaa toimenpiteet ja lisärakentaminen niin, etteivät ne vaaranna.

KIRKONKYLÄ

5.2.1. YLEISPIIRTEINEN KYLÄKUVAILU

Kirkonkylä kulki vuoteen 1954 saakka nimellä Savilahti. Se sijaitsee Kyrönjoen eteläpuolella, Tapoilan ja Rekilän välissä. Sen naapurikyliä joen toisella puolen ovat Hyyriä, Ojaniemi ja Selkämäki. Lounaassa se rajoittuu Laihian kunnan maihin.

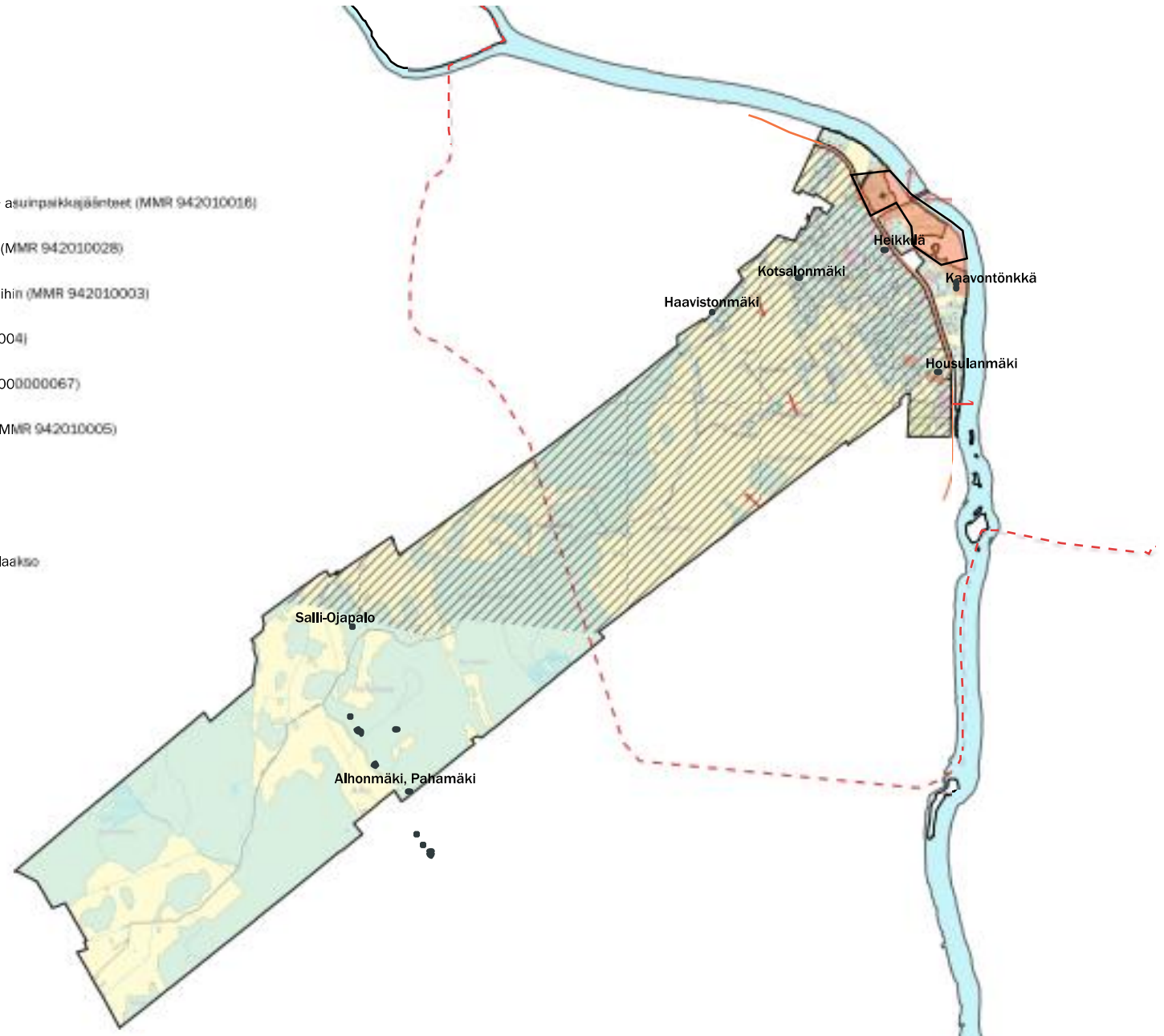
Kirkonkylän yleisilmettä hallitsee 1900-luvun lopun suurimittakaavainen rakentaminen. Keskustan nykyistä raittia leimaa laajat paikoitusalueet eikä kylän historiallinen rakenne enää hallitse sen kulttuuriympäristöä. Kylän erittäin arvokkaiden historiallisten kerrostumien soisikin nousta korostetummin esiin myöhemmän, sekä aineellisesti että tilallisesti köyhemmän, rakenteen lomasta, rikastuttaen ja monipuolistaen sitä ja luoden siten viihtyisämpää elinympäristöä. Savilahden kylän historiasta ei ole koottu erityistä kirjaa. Kylän historiaa on kuitenkin vuosien mittaan valotettu useasta näkökulmasta Vähänkyrön kotiseutukirjoissa, jotka ovatkin toimineet selvityksen ensisijaisina tiedonlähteinä. Kirkonkylän aikaisinta historiallista asutusta tutkitaan kirjallisten lähteiden lisäksi 1700-luvulla isojakoa varten piirretyistä kartoista.

Kirkonkylän kyläkuva hallitsee Vaasan suunnasta tultaessa Rautamäelle rakennut Kirkonmäki, jonka kustavilaistyylinen kirkkokuori 1930-luvun torneineen näkyy avoimessa maisemassa kauas naapurikyliin. Joen törmällä sijaitseva mäenkehous, pitäjän ensimmäisen, ilmeisesti jo 1500-luvun alussa rakennetun kirkon tai kappelin sijaintipaikkana tunnettu ja virkistyskäyttöön oivallisesti soveltuva Kirkkosaari, ei puolestaan, historiallisesta arvostaan huolimatta, vaikuta kyläkuvaan eikä ole lainkaan arvonsa mukaisessa hoidossa.

Kylä koostui isojaon aikaan kuudesta talosta, joista kaksi sijaitsi muista vähän erillään: Rautamäen talo kirkonmäen pohjoisrinteessä ja Housun talo nykyisen kyläkeskustan eteläpuolella. Näistä vain muutaman paikalla on säilynyt talonpoikaista rakennuskantaa. Salli näistä tunnollisimmin hoidettuna esimerkkeinä ja Soini puolestaan arvoonsa ja keskeiseen sijaintiinsa nähden valitettavasti hylättyinä.

Kirkonmäen alue koostuu kirkon lisäksi Savilahtitalosta, entisestä kanttorilasta, kotiseutumuseosta ja vanhasta kivimeijeristä. Yhdessä Merikaarrontien toisella puolella sijaitsevan Lahden makkaratehtaan pihapiirin sekä Vähänkyröntien alkupään Hannukselan ja mainitun Soinin kanssa Kirkonmäki muodostaa kylän rikkaasti kerrostuneen ytimen, joka monipuolisesti todistaa kylän ja sen asukkaiden historiasta. Aluetta tulee kehittää sen huomattavien kulttuurihistoriallisten arvojen pohjalta.

- Alhonmäki-Pahamäki, rautakautiset hautaröykkiöt + asuinpaikat (MMR 942010016)
 - Haavistonmäki, rautakautinen polttokenttäkalmisto (MMR 942010028)
 - Heikkilä, viisi uhrikuoppaa kalliossa, siirretty sisätiloihin (MMR 942010003)
 - Housulanmäki, rautakautinen kätkö (MMR 942010004)
 - Kaavontönnkä, rautakautinen hautapaikka (MMR 1000000067)
 - Kotsalonmäki, rautakautiset polttokenttäkalmistot (MMR 942010005)
 - Salli-Ojapalo, kuppikivet (MMR 1000000065)
 - RKY-alue Vähänkyrön kirkko
 - ▨ Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue: Kyrönjokilaakso
 - Arvokas kulttuuriympäristö
 - Kulttuurihistoriallisesti arvokas tie
 - Maisemallisesti arvokas näkymä
- Lisäksi: kohteet nro 19-42

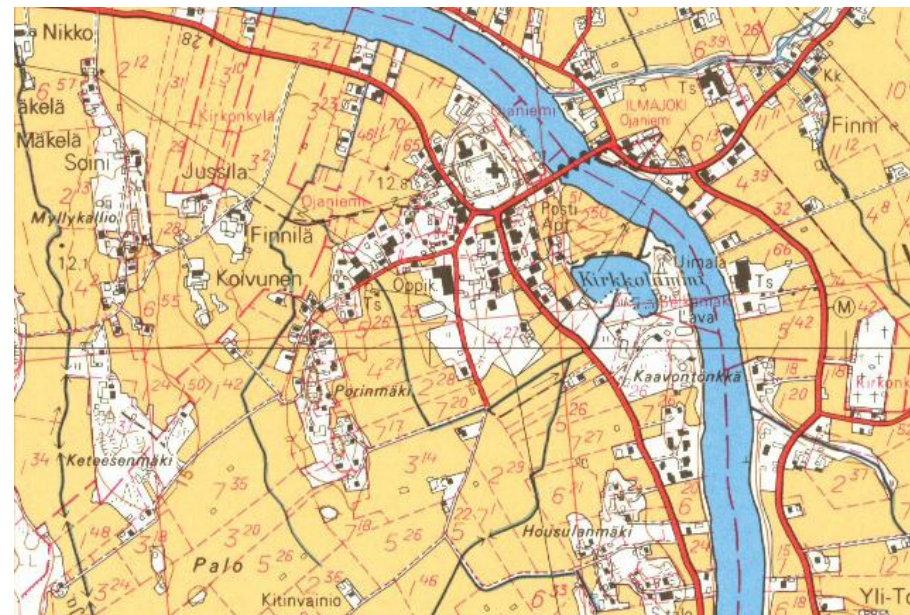

Monisatavuotinen Kirkonkylä on vain paikoittain säilyttänyt historiallisen luonteensa. Kylän nykyinen rakenne ja ulkoasu on verraten nuorta perua. Vielä 1970-luvulle tultaessa rakennuskanta oli valta-osin perinteistä. Historiallisen keskustan purkaminen on tapahtunut viimeksi kuluneiden 30 vuoden aikana.

Yllä vasemmalla: Kylän kantatilat sijoittuivat ensisijaisesti nykyisen Savilahdentien sekä Ojaniemensillalle vievän tien varteen. Gustaf Savanderin piirtämään vuoden 1845 pitäjänkarttaan on merkitty Savilahden, eli Kirkonkylän, yhteensä seitsemän taloa. Yksi kirkon pohjoispuolella, yksi sillankorvessa ja loput viisi nykyisen Vähänkyröntien ja Savilahdentien välimaastossa.

Yllä oikealla: Vuoden 1970 peruskartasta näkyy, miten kulttuuriympäristö pysyi rakenteeltaan lähes muuttumattomana aina 1900-luvun loppupuolelle saakka. Savilahden tällöin uusi oppikoulu poikkeaa kartan muusta rakennuskannasta mittakaavaltaan.

Oikealla: Etelästä kirkon suuntaan otettu ilmakuva arviolta 1940-luvulta välittää kuvan kylän ihmisläheisestä mittakaavasta ennen meidän aikamme tilaavieviä ja historiallisen rakenteen rikkovia liikennejärjestelyjä ja suurimittakaavaisia kaupallisia rakennuksia.

Kirkonkylän keskustassa sijaitseva Kirkkolampi on jäänne Kyrönjoen varhaisemmasta uomasta. 1600-luvun alkuun saakka Kyrönjoki koukkasi Kirkkosaa-aren länsipuolelta, juuri lammen kohdalta. Kirkkosaari ja Kirkkolampi kuuluvat RKY-alueeseen Vähänkyrön kirkko.

Museovirasto kuvailee aluetta seuraavin sanoin:

*”Kirkon eteläpuolella, Kirkkolammen ja Kyrönjoen välissä on Kirkkosaari, jolla pi-
täjän ensimmäinen kirkko on 1610-1643 sijainnut. Saarella on myös Krimin sodan
aikainen venäläisten kasakoiden hautausmaa.”*

Hautuumaan takia saaresta on käytössä myös kansanomaiset nimitykset Ryssän-
tönkkä ja Ryssäinsaari.

Kuten sivulla 17 kerrotaan on syytä ajoittaa Kirkkosaaressa sijainnut Vähänkyrön
ensimmäinen kirkko rakennetuksi jo 1500-luvun alussa. Museoviraston kuvailun
mukaiselle rakennusvuodelle ei ole näyttöä.

Kirkkosaa-aren laella on Vähänkyrön ensimmäisen kirkon graniittinen muisto-
merkki.

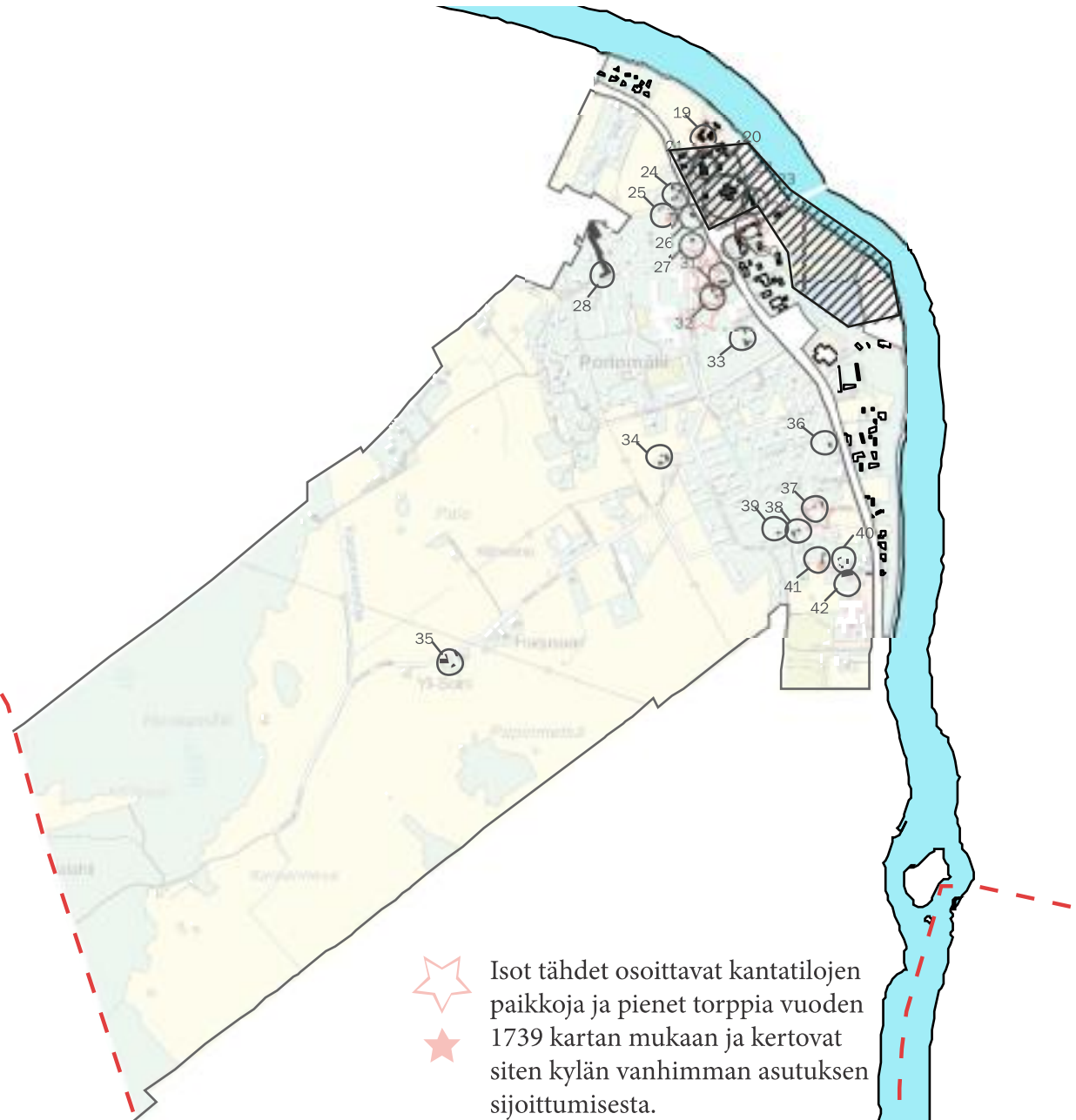
Kirkkolammen ja Kirkkosaa-aren alue on hoitamaton. Alueella on sijaintinsa,
luonnonarvojensa sekä kulttuurihistoriallisen arvojensa ansiosta huomattavaa
virkistysellistä potentiaalia. Se tulisi kunnostaa sen arvoja jalostaen.

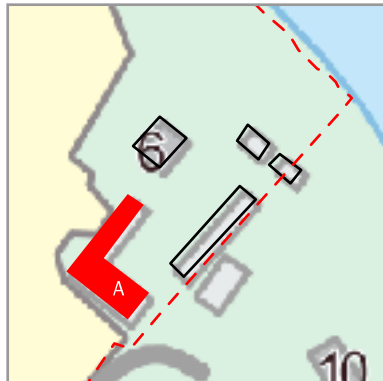
Kirkonkylän rakennusinventointikohteet

19. Rautamäentie 10
20. Rautamäentie?
21. Merikaarrontie 5
22. Kirkonsilta 2
23. Kirkonsilta?
24. Merikaarrontie 18
25. Merikaarrontie 10
26. Merikaarrontie 12
27. Porimäentie 3
28. Porimäentie 17
29. Kirkonsilta 1
30. Vähänkyröntie 2/Keskuskuja?
31. Vähänkyröntie 5
32. Vähänkyröntie 7
33. Heikkiläntie 4
34. Kirstantie 47
35. Kirstantie 128
36. Vähäkuja 1
37. Knuutinkuja 3
38. Housulantie 7
39. Housulantie 9
40. Rahakuja 3
41. Rahakuja 7
42. Vähänkyröntie 47

 RKY-alue Vähänkyrön kirkko

 Isot tähdet osoittavat kantatilojen paikkoja ja pienet torppia vuoden 1739 kartan mukaan ja kertovat siten kylän vanhimman asutuksen sijoittumisesta.

Kohde nro 19.

905-440-1-77

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: navetta (A)

Navetta (A):

Nykyinen käyttö: -

Alkuperäinen käyttö: navetta

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Sokkeli: pelkkakivi

Runko: osin pelkkakivirunko, osin hirsirunko

Julkisivumateriaali: paljaat runkomateriaalit

Väri: hirsiseinä punamullattu, valkoiset vuoraukset ja ikkunat, okrankeltainen ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: aaltopelti

Sisäänkäynti: -

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Rautamäen kantatila, muut perinteiset rakennukset purettu. Rinteeseen rakennettu, pohjakerrokseltaan kivinen navettarakennus.

Säilyneisyys ja arviointi: Sekä ulkoasultaan, että ilmeeltään hyvin säilynyt, mikä antaa sille rakennushistoriallista arvoa. Menettänyt alkuperäisen ajallisen ja toiminnallisen yhteytensä muiden talonpoikaisrakennusten kadotessa sen ympäriltä.

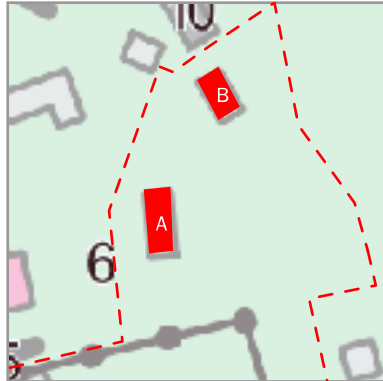
Navetta (A) lännestä kuvattuna.

Maisemallista arvoa Kirkonmäen suunnasta pohjoiseen ja joelle avautuvassa maisemassa.

Suojeluehdotus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr

Joen vastarannalta, Ojaniemen puolelta otettu, ajoittamaton valokuva, jossa oikeassa laidassa nykyisin purettu Rautamäen tilan päärakennus. Siitä vasemmalle Savilahtitalo, Kanttorila (kohde 20) ja Vähäkyrön kirkko. Kuva: Vähäkyrö-seura

Kohde nro 20.

90544000260000

Kohdetyyppi: asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja piharakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjiään

Alkuperäinen käyttö: Vähänkyrön kanttorin asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa (*arviolta 1864-1917*)

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, valkoiset ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: betonikattotiilet

Sisäänkäynti: Osin umpinainen, osin avoin kuisti lännenpuoleisessa julkisivussa, pulpettikatto. Pariovet avoimessa osassa kuistin katon alla julkisivuseinässä. Pohjoispäädyn repumainen sisäänkäynti pulpettikatolla vie ilmeisesti kellariin.

Kunto: kiitettävä

Piharakennus (B)

Hirsirakenteinen ulkorakennus, jossa keskellä ajosola. Osin paljaalla hirrellä, osin pys-

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kanttorin asuintalon (A) vaikeasti kuvattavaa julkisivua Savilahtitalon suuntaan. Länne-
stä kuvattuna.

Asuinrakennus (A) luoteesta kuvattuna.

Asuinrakennuksen (A) julkisivu joen suuntaan.

Asuinrakennuksen (A) julkisivu joen suuntaan.

tylautoitettu. Punamullattu, valkoisin vuorauksin ja keltaisin ovin. Betonikattotiilet.

Rakennuksen historiaa: Toiminut Vähänkyrön kirjastona 1890-1905 ja kanttorilana 1960-luvulle saakka. Sen jälkeen jonkin aikaa kesäasuntona. Ainakin vuodesta 1997 seistyt tyhjillään ikkunat peitettyinä.

Luonnehdinta: Perinteinen talonpoikaisrakennus kirkon ja Savilahtitalon yhteydessä.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennukset ovat historialliselta ilmeeltään ja ulkoasultaan hyvin säilyneet. Kokonaisuus ilmentää selkeästi paikallista rakennusperinnettä, mikä tuo kohteelle rakennushistoriallista arvoa. Merkittävää maisemallista arvoa osana Kirkonmäen arvokasta historiallisesti kerrostunutta miljöötä.

Suojelusuositus: kuuluu RKY-alueeseen Vähänkyrön kirkko. Viedään osayleiskaavaan myös osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta, joka merkitään suojelumerkinnällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue. Alueen sisällä kohteelle annetaan myös kohdekohtainen suojelumerkintä *sr*.

Asuinrakennuksen (A) sisäänkäynti on alkuperäinen.

Kohde nro 21. "Savilahden koulu"

90544000270000

Kohdetyyppi: koulurakennus

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: päärakennus (A) ja piharakennus (B)

Päärakennus (A)

Nykyinen käyttö: juhla- ja kokoontumistilat, koulumuseo

Alkuperäinen käyttö: Savilahden kansakoulu

Rakennusvuosi: 1859, vanhimman osan suunnittelija Tuomas Taittonen

Kerrosuku: 2+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirs

Julkisivumateriaali: rimautapaneli

Väri: keltainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, ruskeat ovet

Kattomuoto: harja, osittain aumattu

Katemateriaali: punainen saumapelti

Sisäänkäynti:

Kunto: hyvä, kunnostettu 2002-05

Piharakennus (B)

Uudempi ja tyyllisesti poikkeava, mutta pihatilaa tehokkaasti rajaava pitkänomainen ja matala piharakennus 1950-luvulta.

Luonnehdinta: Kookas vaihteittain toteutettu kansakoulurakennus suurine ruutuikkunoinen kyläkuvallisesti merkittävällä paikalla.

Päärakennus (A) idästä kuvattuna.

Päärakennus (A) idästä kuvattuna. Vasemmalla kirkon harvinainen porttirakennus, eli uukonki (kohde 22 D).

Päärakennus (A) etelästä kuvattuna, taustalla oikealla häämöttää piharakennus (B).

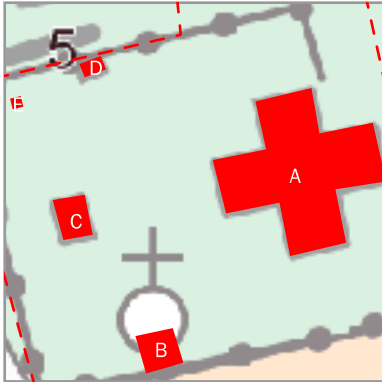
1950-luvun piharakennus (B)länneästä kuvattuna.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus on ulkoasultaan ja ilmeeltään säilynyt, mikä antaa sille rakennushistoriallisen arvon. Läntisen Suomen vanhimpana kansakoulurakennuksena sillä on merkittävä kouluhistoriallinen arvo. Nykyinen käyttö tukee sen alkuperäistä funktiota kokoonntumISRakennuksena. Kyläkuvallisesti merkittävä osa Kirkonmäen historiallisesti rikasta miljöötä.

Suojelusuositus: kuuluu RKY-alueeseen Vähäncyron kirkko, viedään osayleiskaavaan osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta, joka merkitään suojelumerkinällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue. Alueen sisällä kohteelle annetaan myös kohdekohtainen suojelumerkintä *sr*.

Vuosiluvuttomasta valokuvasta ilmenee Savilahtitalon aikasempaa ulkomuotoa. Vasemmalla vanhinta kansakouluosaa. Kotiseutukirja IV

Kohde nro 22. "Vähäkyrön kirkko"

90544000260000

Kohdetyyppi: kirkollinen rakentaminen

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: kirkko (A), kellotapuli (B), siunauskappeli (C), uukonki (D) sekä hautakammio (E)

Kirkko (A)

Nykyinen käyttö: kirkko

Alkuperäinen käyttö: kirkko

Rakennusvuosi: 1798-1803

Suunnittelija: JacobRijf, Olof Tempelmann

Kerrosluku: 1+1(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: tiili

Julkisivumateriaali: valkea rappaus, nurkka- ja holvirustisoineilla (uusittu 1980-luvulla)

Väri: valkoinen, harmaat ovet, musta katto

Kattomuoto: aumakatto

Katemateriaali: saumapelti kuparia

Sisäänkäynti: -

Kunto: hyvä

Kellotapuli (B)

Nykyinen käyttö: kellotapuli

Alkuperäinen käyttö: kellotapuli

Rakennusvuosi: 1767, siirretty nykyiselle paikalleen 1804

Kerrosluku: -

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kirkko (A) etelästä kuvattuna. Paikoitusalue kirkon edessä on kaupunkikuvallisesti ongelmallinen.

Kirkko (A) lounaasta kuvattuna. Kirkon torni on vuodelta 1937 ja huomattavasti pienempi kuin alkuperäissuunnitelmissa.

Kirkko (A) etelästä kuvattuna. Puusto ristivarsien kulmauksessa rikkoo rakennuksen monumentaalista symmetriää.

Kirkko (A) lounaasta kuvattuna. Esteettömyysramppi ja asfaltoinnit ovat ristiriidassa ympäristön arvokkuuden kanssa.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Vähäkyrön kirkon torni on Artturi Ortelan käsialaa vuodelta 1937.

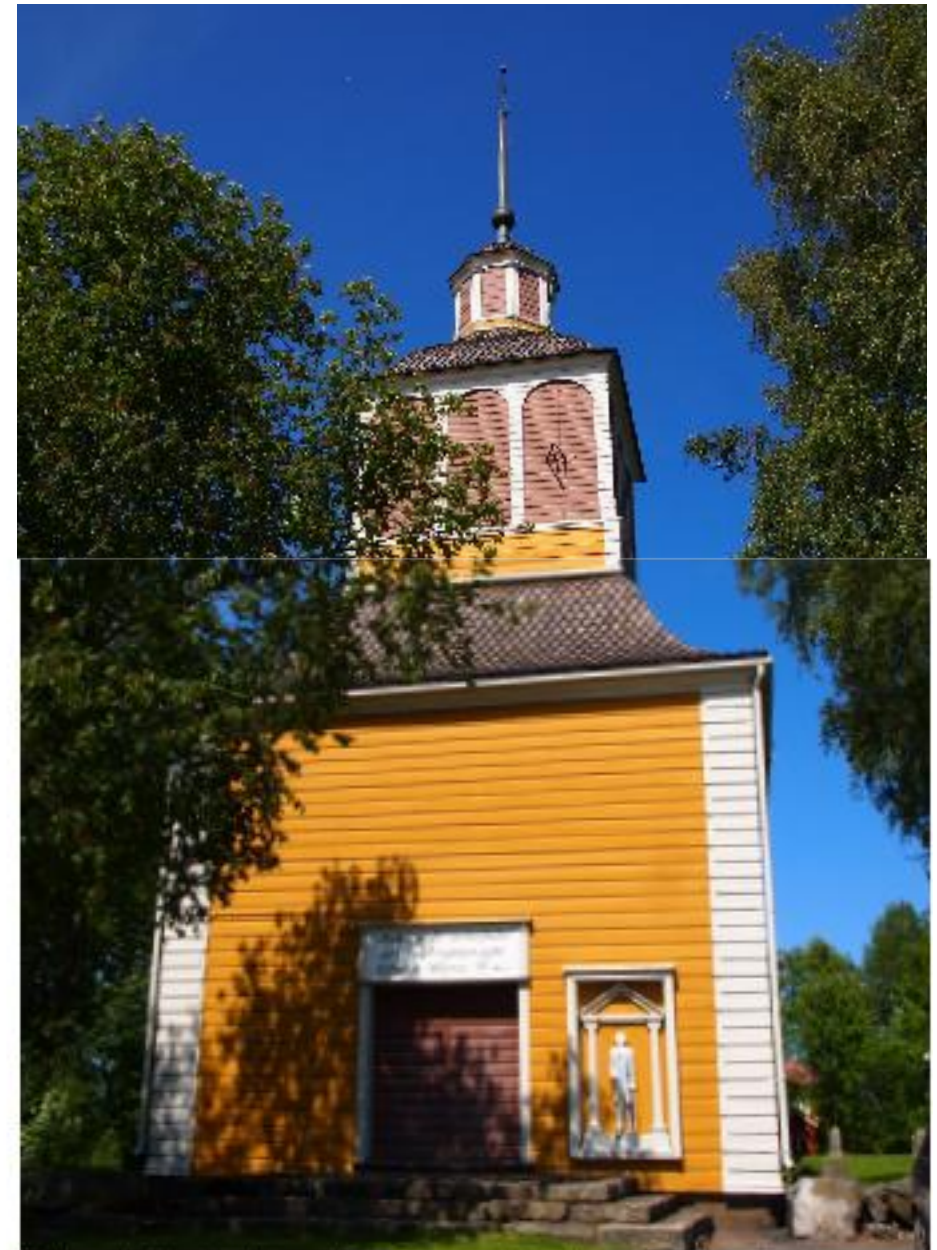
Kellotapulin (B) pohjoisen sisäänkäynnin yläpuolinen taulu kertoo näyttävästi rakennuksen korjaushistoriasta.

Sokkeli: kiilakivi
 Runko: hirsi
 Julkisivumateriaali: vaakapaneeli
 Väri: keltaokra, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, ruskea ovi
 Kattomuoto: säteri
 Katemateriaali: kirkkopaanu
 Sisäänkäynti: -
 Kunto: hyvä

Siunauskappeli (C)

Nykyinen käyttö: ruumishuone
 Alkuperäinen käyttö: ruumishuone
 Rakennusvuosi: 1835
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: korkea kiilakivisokkeli
 Runko: hirsi
 Julkisivumateriaali: vaakapaneeli
 Väri: keltaokra, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, ruskea ovi
 Kattomuoto: pulpettikatto, jossa korotettu päätykolmio ala-lappeen puolella
 Katemateriaali: saumapelti

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
 Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kellotapuli (B) on kirkkoa vanhempi, tässä paikoitusalueen puolelta, etelästä kuvattuna.

Siunauskappeli (C) ilmentää empiren tyyli-ihanteita. Tässä takaa lounaasta kuvattuna.

Sisäänkäynti: pariovet keskellä kirkonpuoleista julkisivua

Kunto: hyvä

Uukonki (C)

Nykyinen käyttö: porttirakennus

Alkuperäinen käyttö: porttirakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Sokkeli: kiilakivet

Runko: hirs

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, okrankeltainen ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: saumapelti?

Sisäänkäynti: rakennuksen läpi kuljetaan kirkkopihkaan

Kunto: hyvä

Muuta: Uukongin sisäseinissä on käytetty vanhan puukirkon koristemaalattuja lankkuja/hirsii, jotka on maalannut laihialainen kirkkomaalari Antti Yrjönpöika 1600-luvulla.

Asfaltoitu polku johtaa kirkolta siunauskappelille (C), jota tuskin näkee puiden takaa. Idästä kuvattuna.

Siunauskappelin (C) pohjoispäädyn voimakas arkkitehtoninen ilme.

Harvinaista porttirakennusta (D) kutsutaan ”uukongiksi” ruotsinkielen sanan utgång, uloskäynti, mukaan. Taka-alalla Savilahden entinen kansakoulu (kohde 21).

Hautakammio (E)

Nykyinen käyttö: -

Alkuperäinen käyttö: aikaisemman tiedon mukaan rakennus on ollut käytössä luuhuoneena, maatumattomien luiden säilyttämiseen tarkoitettuna tilana. Seurakunnan inventaariolistan mukaan rakennus on kuitenkin hautakammio, johon on haudattu ”Kauppias Petter Granberg ja hänen äitinsä ja vaimonsa sekä Rovasti Zygur.”

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerros-luku: 1

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirs

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: keltaokra, valkoiset nurkat, okrankeltainen ovi

Kattomuoto: harja

Rakennushistoriaa: Vähänkyrön ahtaaksi käyneen 1641 rakennetun puukirkon tilalle ruvettiin vuonna 1778 suunnittelemaan uutta kirkkoa kivistä. Vuonna 1785 pohjalainen kirkonrakentaja Jacob Rijf esitteli piirustukset, joita Tukholman yli-intendentinkonttori ei hyväksynyt. Kirkko rakennettiin arkkitehti Olof Tempelmannin piirustusten mukaan. On kuitenkin osoitettu, että Tempelmannin piirustukset eivät oleellisesti poikkea Rijfin

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kirkolle pohjoisesta johtava porttirakennus (D). Sen läpi pilkottaa kirkkopuisto ja siunauskappeli (C).

Uukongin rakennusaineena on uusiokäytetty vuonna 1641 rakennetun kirkon koriste-maalattuja sisäseinälankkuja. Sisäpuolelta kuvattuna.

suunnitelmista. Kirkon rakentaminen viivästyi Kustaan sodan 1788-1790 ja katovuosien vuoksi ja rakennettiin vasta 1798-1803. Kirkon torni jätettiin kuitenkin rakentamatta liian kalliina. Tapuli korjattiin ja siirrettiin nykyiselle paikalleen. Vanha puukirkko, joka jäi uuden kirkon luoteiseen kulmaukseen, purettiin pois 1804.

Kirkko toimi ilman tornia yli sadan vuoden ajan. Vuonna 1937, jolloin se korjattiin perusteellisesti, rakennettiin siihen lopulta torni arkkitehti Artturi Ortelan piirustusten mukaan.

Luonnehdinta: Kustavilainen keskeiskirkko vanhalla Rautamäellä joen varressa. Kokonaisuus koostuu rakennuksista eri ajoilta, joista puinen kellotapuli rakennettiin aikoinaan 1600-luvun puukirkon yhteyteen. Muut rakennukset noudattelevat 1800-luvun uusklassismin tyyliä. Uukonki on

Säilyneisyys ja arviointi: Kirkkolailla suojeltu RKY-kohde. Kirkko on yksi harvoista 1700-luvun kustavilaisista kirkkoista. Kokonaisuudessaan erittäin arvokas.

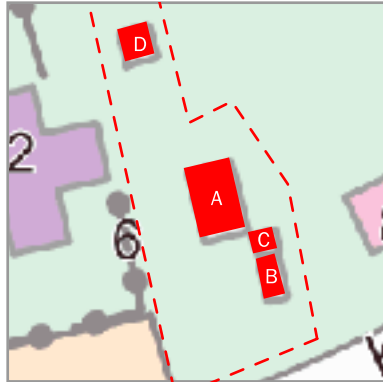
Antikvaarinen kommentti: Kirkkorakennuksen ristivarsien kulmauksien puusto tulee poistaa rikkomasta kirkon monumentaalista symmetriaa. Kirkkopuiston polkujen asfaltointi ja esteettömyyttä parantamaan lisätty alumiiniramppi eivät ole yhteneväiset kohteen juhlan luonteen kanssa, vaan haittaavat arvokkuuden kokemista. Laaja pysäköinti-alue kohteen kaakkoispuolella on kaupunkikuvallisesti ongelmallinen.

Hautakammio (E) kirkkopuiston luoteisnurkassa. Kaakosta kuvattuna.

”Vähäkyrön kirkonmäki kuvastaa hyvin kirkonkylien rakentamistilannetta 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa ennen 1930-luvulla alkanutta liikenteen ja kaupan kasvun mukanaan tuomaa suurimittakaavaisempaa rakentamista.”

Suojelusuositus: Kuuluu RKY-alueeseen Vähäkyrön kirkko. Viedään osayleiskaavaan osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta, joka merkitään suojelumerkinnällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue..

Kohde nro 23. "Kotiseutumuseo"

905-440-28-0

Kohdetyyppi: kotiseutumuseo

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: makasiinirakennus (A), läpiajettava lutti (B), aitta (C) ja makasiini (D)

Makasiini (A)

Nykyinen käyttö: museorakennus, jossa näyttelytiloja

Alkuperäinen käyttö: manttaalikunnan lainajyvämakasiini

Rakennusvuosi: 1824, lahjoitettu museolle 1970-luvulla

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: osittain kiilattu luonnonkivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, keltaiset ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: betonikattotiili

Kunto: hyvä

Läpiajettava lutti (B)

Nykyinen käyttö: museorakennus

Alkuperäinen käyttö: Hakkarin tilan lutti

Rakennusvuosi: ei tiedossa, museoalueelle siirretty

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: nurkkakivet

Runko: hirsi

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Museoaluetta paikoitusalueelta lounaasta kuvattuna. Vasemmalla entinen lainajyvämakasiini (A), oikealla lutti (B).

Lainajyvämakasiini (A) rakennettiin vuonna 1824 kirkon yhteyteen. Lounaasta kuvattuna.

Lainajyvämakasiini (A) luoteesta kuvattuna.

Julkisivumateriaali: paljas hirsi
Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, keltaiset ovet
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: huopa
Kunto: hyvä

Aitta (C)

Nykyinen käyttö: museorakennus
Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta
Rakennusvuosi: ei tiedossa 1800-luku, museoalueelle siirretty
Kerros-luku: 1+(vintti)
Sokkeli: nurkkakivet
Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: paljas hirsi
Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet ja vuorilaudat, keltaiset ovet
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: huopa

Makasiini (D)

Nykyinen käyttö: ajokaluvarasto
Alkuperäinen käyttö: vaivaismakasiini

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Hakarin lutti (B) siirrettiin museoalueelle 1960-luvulla. Lounaasta kuvattuna.

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku
Kerros-luku: 1+(vintti)
Sokkeli: nurkkakivet
Runko: hirsi
Julkisivumateriaali: rimautapaneeli
Väri: punamulta, valkoiset nurkat ja vuorilaudat, keltaiset ovet
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: saumapelti
Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Vuonna 1963 perustettu talonpoikaisista talousrakennuksista koostuva kotiseutumuseo Rautamäellä, Kyrönjoen törmällä.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennukset ovat aulkoasultaan ja ilmeeltään hyvin säilyneet. Kokonaisuus ilmentää selkeästi paikallista rakennusperinnettä, mikä tuo kohteelle rakennushistoriallista arvoa. Paikallaan alunperin olleet rakennukset liittyvät kirkkoon ja sen yhteiskunnalliseen asemaan ja funktioon mikä tuo niille huomattavaa yhteiskuntahistoriallista arvoa. Maisemallisesti huomattavan arvokas kohde.

Suojelusuositus: kuuluu RKY-alueeseen Vähänkyrön kirkko, viedään osayleiskaavaan

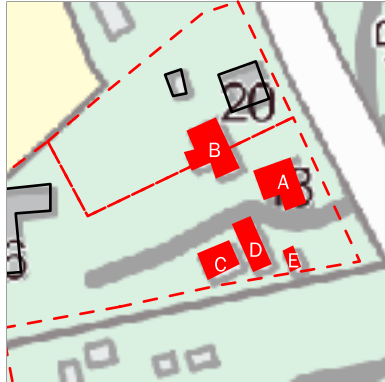

Hakarin lutti (B) etelästä kuvattuna.

osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta, suojelumerkinnällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue.

Entisen vaivaismakasiinin (D) takaa avautuu arvokas näkymä jokimaisemaan, taustalla Ojaniemen kylää. Lounaasta kuvattuna.

Kohde nro 24.

9054400290000

Kohdetyyppi: asuin- ja teollisuusrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), makkaratehdas (B), ulkorakennukset (C-E)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku, rekisterin mukaan 1920

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: kolmiosainen paneeli, ei alkuperäinen

Väri: valkoinen, valkoiset ikkunat, siniharmaat nurkat ja vuoraukset, sininen ovi

Kattomuoto: harja, suuressa kolmisivuisessa kuistissa telttakatto

Katemateriaali: ruskea saumapelti

Sisäänkäynti: rakennuksen kulmauksessa suuri täyskorkea kolmisivuinen umpikuisti, jossa keskellä pariovet

Kunto: hyvä

Lahden makkaratehdas (B)

Nykyinen käyttö: -

Alkuperäinen käyttö: makkaratehdas vuodesta 1904-1949

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen (A) tienpuoleista julkisivua.

Tässä rakennuksessa toimi 1904-1949 menestykseäs Lahden makkaratehdas (B).

Hyvin säilynyt pihapiiri, oikealla asuinrakennuksen (A) suuri kuisti, taustalla makkaratehdas (B).

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: keltainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, ruskeat ovet

Kattomuoto: harja, osittain aumattu

Katemateriaali: punainen saumapelti

Sisäänkäynti:

Kunto: hyvä

Ulkorakennukset (C-E)

Perinteiset hirsirakenteiset ulkorakennukset, joissa ollut teurastus- yms. makkarateollisuutta tukevia toimintoja.

Luonnehdinta: Väritykseltään ja ulkovuoraukseltaan muuttunut tienvarren asuinrakennus useasta perinteisestä ulkorakennuksesta koostuvassa pihapiirissä.

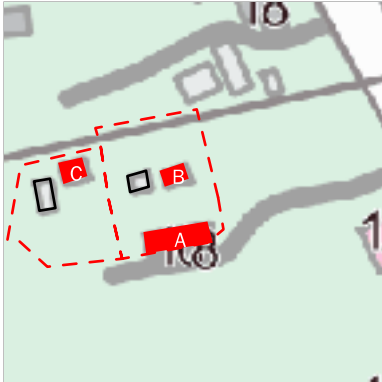
Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennuksen historiallinen ilme on julkisivumuutosten myötä vääristynyt, mutta yleispiirteiltään se on silti verraten hyvin säilynyt. Palauttavat julkisivutoimenpiteet ovat suositeltavia. Ulkorakennukset ovat ulkoasultaan ja ilmeeltään hyvin säilyneet. Kokonaisuus ilmentää selkeästi paikallista rakennusperinnettä ja todistaa seudulle 1900-luvun alkupuolella huomattavan tärkeitä makkarateollisuuden kulta-ai-

Pihapiirin ulkorakennukset ovat säilyttäneet ilmeensä ja rajaavat ja jakavat pihatilaa. Vasemmalla (E) ja taustalla (D).

kaa, mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa. Maisemallisesti arvokas Vähäncyöntien vartisen sijaintinsa johdosta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta, joka merkitään suojelumerkinnällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue.

Kohde nro 25.

905-440-18-2

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), piharakennus (B) ja asuinrakennus (C)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: vaalean keltainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, ruskeat ovet

Kattomuoto: harja, osittain aumattu

Katemateriaali: punainen kolmiorimahuopakatto

Sisäänkäynti:

Kunto: kiitettävä

Piharakennus (B)

Perinteinen punamullattu hirsirakenteinen ja huopakatteinen piharakennus, joka toiminut naapurissa toimineen makkaratehtaan (kohde 24) luuvarastona. Omistajan mukaan rakennuksen päädyn edessä kivikautisen verkkopainon löytöpaikka.

Asuinrakennus (C)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Asuinrakennuksen (A) pääty itään.

Etelästä kuvattuna asuinrakennuksen (A) mittasuhteet paljastaa sen vanhemmaksi kuin mitä se yleisilmeellään viestii.

Oikealla ulkorakennus (B), keskellä uudempi sauna. Taustalla pilkottaa erillinen asuinrakennus (C).

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, siniharmaa ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: huopa

Sisäänkäynti: ovi julkisivussa

Kunto: välttävä

Luonnehdinta: Vanha pientila 1950-luvun asussa.

Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennus (A) on sekä ilmeeltään, että ulkoasultaan olennaisesti muuttunut, siihen kuuluva ulkorakennus on sen sijaan säilynyt alkuperäisessä ulkoasussaan. Pieni asuinrakennus (C) oli alkujaan erillinen, mutta nykyisin samassa pihapiirissä. Huonokuntoinen, mutta yleisilmeeltään jokseenkin hyvin tunnistettavissa. Historialliselta ilmeeltään hajanainen ja epäselvä kokonaisuus, jolla ikänsä puolesta kuitenkin tietty rakennushistoriallinen arvo.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

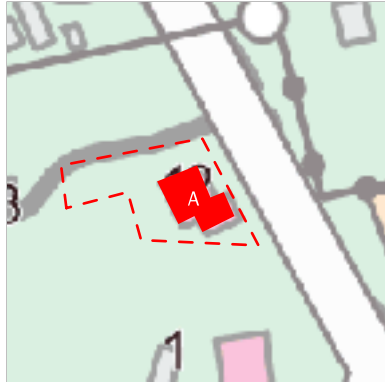
Asuinrakennus (C) on ennen nykyistä omistajaa ollut pitkään laitapuolen kulkijoiden hallussa, mikä aiheuttanut sen rappeutumisen.

Alue ollut aikaisemmin tiheään rakennettu. Tien puolella ollut suurehko talo on palanut 1950-luvulla.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan

Oikealla makkaratehtaan pihapiiri, kohde 24. Keskellä oleva talo paloi 1950-luvulla. Taka-alalla siitä vasemmalle asuinrakennus (A). Kuva kellotapulista: Vähäkyrö-seura.

Kohde nro 26.

90544000180003

Kohdetyyppi: asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kahden asunnon talo

Alkuperäinen käyttö: ”Lampelan talo”, asuinrakennus, jossa on toiminut mm. leipomo ja suosittu kokoontumispaikka nk. ala-baari

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1900-luvun alku, laajennettu arviolta 1940-luvulla

Kerros-luku: 2

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: mineriittilevy

Väri: valkoinen, harmaat tai valkoiset vuoraukset, ruskeat ovet

Kattomuoto: mansardi, osittain puoliamattu

Katemateriaali: betonikattotiili

Kunto: kohtalainen

Luonnehdinta: Tien korottamisen myötä tieteterrassin alapuolelle jäänyt, aiheittain rakennutun ja ilmeeltään epäselvä suurehko asuinrakennus kirkkoa vastapäätä.

Säilyneisyys ja arviointi: Ulkoasultaan ja ominaispiirteiltään täysin muuttunut, puutteellisesti huollettu, kyläkuvallisesti merkittävällä paikalla. Ikänsä ja käyttöhistoriansa puolesta tiettyä rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan. Kylämiljöön kannalta olisi suotavaa, että rakennus ja pihapiiri kunnostettaisiin.

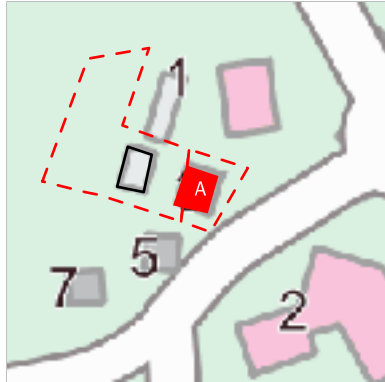
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (A) on aikojen saatossa kokenut suuria muutoksia, eikä en sen alkuperä ole enää luettavissa. Tieltä kuvattuna.

Vaiheittain laajennetun asuinrakennuksen kaakonpuoleinen julkisivu.

Kohde nro 27.

905-440-7-92 ja 905-440-18-5

Kohdetyyppi: liike- ja asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: liike- ja asuinrakennus (A)

Liike- ja asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: yläkerrassa asunto, alakerta tyhjiällä

Alkuperäinen käyttö: yläkerrassa asunto ja alakerrassa liiketila

Rakennusvuosi: 1955, rekisterin mukaan

Kerrosluku: 2+(vintti)

Sokkeli: betoni

Runko: -

Julkisivumateriaali: sileä rappaus

Väri: vaalean ruskea, ruskeat ikkunat ja räystäslaudat

Kattomuoto: muunnettu harjakatto, alunperin laakea aumakatto?

Katemateriaali: pelti

Sisäänkäynti: tienpuolella sisäänkäynti liiketilaan, takana asuntoon

Kunto: hyvä

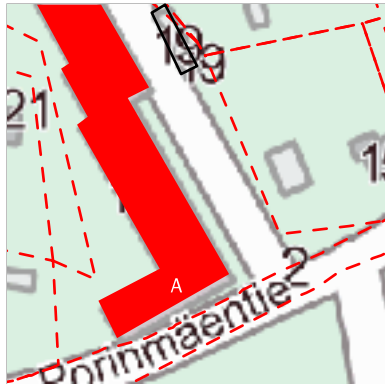
Luonnehdinta: Ulkoasultaan muuttunut ja ilmeeltään epäselvä jälleenrakennusajan taajamakeskustan pienliiketalon.

Säilyneisyys ja arviointi: Sekä ulkoasultaan että ilmeeltään vääristynyt rakennus viestii jälleenrakennuskauden taajamarakentamisesta, mikä antaa sille tiettyä yhteiskuntahistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan.

Liike- ja asuinrakennus kuvattuna idästä.

Kohde nro 28. "Hackmanin tehdas"

905-440-16-0

Kohdetyyppi: teollisuuskiinteistö

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: teollisuusrakennus (A)

Teollisuusrakennus (A)

Nykyinen käyttö: teollisuuskiinteistö

Alkuperäinen käyttö: teollisuuskiinteistö

Rakennusvuosi: 1938-1952

Kerrosluku: 2+(vintti)

Sokkeli: betoni

Runko: tiili

Julkisivumateriaali: osittain julkisivupelti, osittain kapea, suunnaltaan vaihteleva paneeli

Väri: siniharmaa, valkoiset ikkunat, ruskeat vuoraukset

Kattomuoto: vanhimmassa osassa mansardi, uudemmassa harja

Katemateriaali: saumapelti

Kunto: hyvä, julkisivu uusittu vuonna 2014.

Luonnehdinta: Entinen Hackmanin teollisuusrakennus, jolla nykyaikaisen teollisuusrakennuksen luonne, joka varsinkin vanhassa osassa on ristiriidassa rakennuksen säilyneen alkuperäismuodon kanssa.

Säilyneisyys ja arviointi: Seudun elinkeino- ja teollisuushistorian kannalta merkittävä rakennus, jonka ulkoasu kuitenkin hiljattain toteutetun julkisivuremontin yhteydessä muuttunut niin, että sen historiallista alkuperää tuskin havaitsee. Tiettyä rakennushistoriallista arvoa ja paikallisesti merkittävää teollisuus- ja yhteiskuntahistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

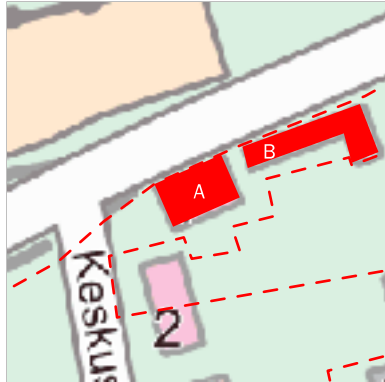
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Entinen Hackmanin teollisuusrakennus

Vaiheittain laajennetun asuinrakennuksen kaakonpuoleinen julkisivu.

Kohde nro 29. "Hannukselan liikerakennus"

90544000020001

Kohdetyyppi: liikerakennus

Aikaisempi inventointi: 2014

Inventoidut rakennukset: liikerakennus (A), ulkorakennus (B)

Liikerakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1800-luku, rekisterin mukaan 1930

Kerros-luku: 1+(vintti)

Sokkeli: betonilla vuorattu kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: vaakapaneeli

Väri: vaalean keltainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, ruskeat ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: punainen saumapelti

Kunto: kohtalainen

Ulkorakennus (B)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: ulkorakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1800-luku, vaihteittain toteutettu

Kerros-luku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi, osittain tiili

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Hannukselan liikerakennus oli alkujaan tyyppilinen talonpoikaistalo, jossa seitsemän "klasia raitille". Tässä pohjoisesta, kirkon paikoitusalueelta kuvattuna.

Mittasuhteet ja räystääsaieet kertovat modernisoidun liikerakennuksen alkuperästä. Kuvassa lännenpuoleisen päädyn sisäänkäynti.

Ulkorakennus (B) on välttävässä kunnossa. Etelästä, pihanpuolelta kuvattuna.

Väri: punamulta, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, harmaat ovet
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: huopa
Kunto: välttävä

Luonnehdinta: Talonpoikaistalo, joka viime vuosisadan vaihteen jälkeen muutettu liike-taloksi. Pitkä, vaihteittain rakentunut ulkorakennusrivi sillalle vievän tien varressa.

Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennus on ilmeeltään lähinnä 1950-60-luvun ihan-teiden mukainen, sen talopoikainen alkuperä on vain vaivoin havaittavissa. Yleismuo-doltaan silti tunnistettavissa vallitsevaa ilmettään vahemmaksi. Ulkorakennus on piir-teiltään hyvin säilynyt mutta huonokuntoinen. Sillä on merkittävä vaikutus tehokkaasti rajaamaansa tietilaan. Kohteella on ikänsä puolesta tietty rakennushistoriallinen arvo. Rakennus viestii viime vuosisadan vaihteen yhteiskunnallisista muutoksista, mikä antaa sille tietyn yhteiskuntahistoriallisen arvon. Kohteen sijaitsee kyläkuvallisesti merkittävällä paikalla kirkkoa vastapäätä.

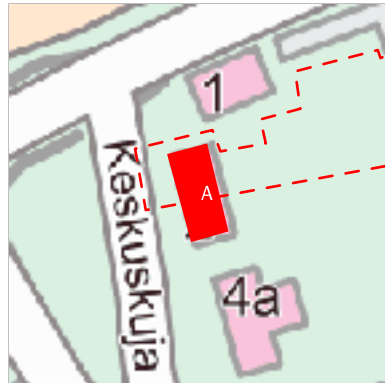
Suojelusuositus: Viedään osayleiskaavaan osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta ja merkitään suojelumerkinnällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue. Alueen sisällä kohteelle annetaan myös kohdekohtainen suojelumerkintä *sr*.

Ulkorakennuksella (B) on positiivinen vaikutus tietilaan. Pohjoisesta, kirkon paikoitus-alueelta kuvattuna.

Kuvassa keskellä Hannuksela ennen modernisointia, ulkorakennus (B) siitä vasemmalla. Oikealla Soini, kohde 30, ennen laajennusta. Kuva vuodelta 1936: Vähäkyrö-seura.

Kohde nro 30. "Soini"

90544000020051

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: Soinin tilan päärakennus, jota 1800-luvun lopulla isännöi kirkkovaarti. Talossa on sotien jälkeen toiminut mm. Lotta-kahvila, paperikauppa, parturikampaamo ja sekatavarakauppa. Yläkerta on ollut asuttu vielä 1970-luvulla.

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku

Kerrosluku: 2+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: leveä vaakalautapaneeli

Väri: punamulta, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat

Kattomuoto: harja, yksityiskohtaisesti työstetyt räystääsaiheet

Katemateriaali: betonikattotiili

Kunto: porrashuone purettu, runko ja katto hyväkuntoiset

Luonnehdinta: Rakennustaiteellisesti erittäin korkeatasoinen suuri talonpoikaistalo, jota laajennettu (arviolta 1930-luvulla) kulmittaisella osalla L-malliseksi. Poikittaisen osan yläkerrassa on suurehko sisäänvedetty parveke. Pihan puolelta on purettu porrashuone ja kohteeseen kuuluneet ulkorakennukset.

Kaksfooninkinen lounaasta, vanhalta kylätieltä, nykyiseltä Keskuskujalta kuvattuna.

1930-luvun laajennuksen sisäänvedetty parveke lounaassa.

Soinin vanhan tilan päärakennuksen pihanpuolelta on purettu porrashuone. Idästä kuvattuna.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävä ja maisemallisesti arvokas kohde.

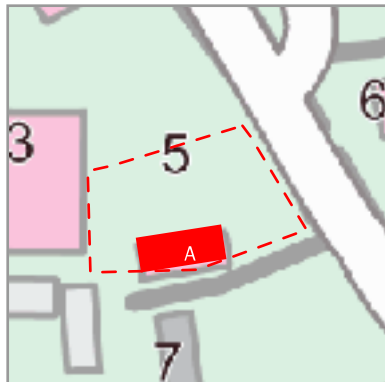
Suojelusuositus: Viedään osayleiskaavaan osana Kirkonseudun arvokasta kulttuuriympäristöaluetta ja merkitään suojelumerkinnällä *kuk* - kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealue. Alueen sisällä kohteelle annetaan myös kohdekohtainen suojelumerkintä *sr*.

Pohjoispäätyyn liitettiin 1930-luvulla tielle päin työntyvä parvekkeellinen uloke ja rakennus sai uuden aumakattoisen julkisivun pohjoiseen.

Sota-ajan kuva kellotapulista. Hannuksella (kohde 29) etualalla, vasemmalla, Soini siitä oikealle. Kuva: Vähäkyrö-seura.

Kohde nro 31. "Entinen kunnantalo"

90544000030142

Kohdetyyppi: virastotalo

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tukiasuntoja, toiminut kunnantalon 1920-luvulta vuoteen 1976. Toiminut myös pankkina, kirjastona ja päiväkotina.

Alkuperäinen käyttö: Hannukselan tilan päärakennus

Rakennusvuosi: 1868, korotettu ja muutettu 1920-luvulla

Kerros-luku: 2

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: keltainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, ruskeat ovet

Kattomuoto: loiva aumakatto

Katemateriaali: punainen saumapelti

Kunto: kiitettävä, julkisivumaalauksen tarpeessa

Luonnehdinta: Arkkitehtoniselta ilmeeltään 1920-luvun tyyli-ihanteiden mukainen virastoksi muutettu entinen talonpoikaistalo.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennuksen 1920-luvun ulkoasu muodostaa arvokkaan historiallisen kerrostuman. Käyttöhistoriansa johdosta rakennuksella on paikallistasolla huomattavaa yhteiskuntahistoriallista arvoa. Muodostaa Sallin talon (kohde 32) kanssa historiallisen saarekkeen. Lähiympäristö muuten kaupunkikuvallisesti ongelmallinen.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård

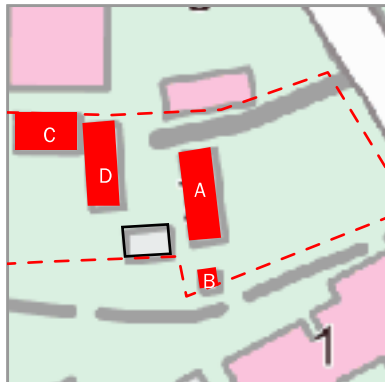
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

1920-luvulla entinen puolitoistakerroksinen talonpoikaistalo korotettiin vastaamaan kunnantalon toimitilar tarpeita. Lounaasta kuvattuna.

Entisen kunnantalon pohjoiseen viettävässä pääjulkisivussa on tyypillinen 1920-luvun sisäänkäynti.

Kohde nro 32. "Salli"
90544000050045

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), aitta (B) sekä ulkorakennukset (C-D)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kaksi asuntoa ja kellosepänilike

Alkuperäinen käyttö: Sallin tilan päärakennus, yläkerta toiminut kansakouluopetuksen ensimmäisinä tiloina

Rakennusvuosi: 1851

Kerrosluku: 2+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: leveä vaakapaneeli

Väri: keltainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat, okrankeltaiset ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: musta trapetsipelti

Sisäänkäynti: pitkän sivun pohjoislaidassa kaksikerroksinen porrashuone pulpettikatolla. Porrashuoneen keskellä avoin kuisti, jossa sisäänkäynnit pohjoispäädyn liiketilaan ja asuntoon. Toiseen asuntoon käydään suoraan julkisivussa olevasta ovesta.

Aitta (B)

Nykyinen käyttö: -

Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1800-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Sallin päärakennuksen (A) julkisivu Vähäkyröntielle

Asuinrakennuksessa (A) on kaksi erillistä asuntoa. Pihasta kuvattuna.

Asuinrakennukseen (A) on jossain vaiheessa lisätty porrashuone.

Sokkeli: nurkkakivet

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: paljas hirsi

Väri: punamulta, valkoiset nurkat ja vuorilaudat, keltainen ovi ja luukku

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: pelti

Kunto: hyvä

Ulkorakennukset (C-D): Perinteiset punamullatut hirsirakenteiset ulkorakennukset rajaavat pihapiiriä. Osittain sovitettu uuteen käyttöön, mutta yleispiirteiltään säilyneet.

Luonnehdinta: Perinteinen kaksvooninkinen pohjalaistalo pihapiireineen.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennukset ovat ilmeeltään ja ulkoasultaan hyvin säilyneet. Kokonaisuus ilmentää selkeästi paikallista rakennusperinnettä ja päärakennus on Savilahden vanhimpia rakennuksia, mikä tuo kohteelle merkittävää rakennushistoriallista arvoa. Muodostaa entisen kunnantalon (kohde 31) kanssa merkittävän historiallisen saarekkeen. Huomattava maisemallinen arvo.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä 57

Asuinrakennuksen (A) pääty etelään.

Perinteiset ulkorakennukset rajaavat pihapiiriä. Tässä (D) pihasta kuvattuna.

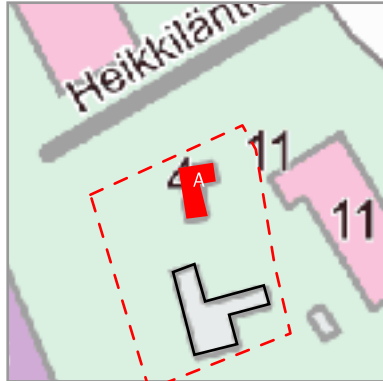

Ulkorakennus (C) vasemmalla ja (D) oikealla etelästä kuvattuna.

Vilja-aitta (B) lännestä kuvattuna.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kohde nro 33.
90544000140001

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: vaakapaneeli, alkuperäinen punamullattu rimalaudoitus on tallessa vaakalaudoituksen alla.

Väri: vaalean keltainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: betonikattotiilet

Kunto: välttävä

Luonnehdinta: Lievässä rappeustilassa oleva suuria julkisivumuutoksia kokenut perinteinen pohjalaistalo.

Säilyneisyys ja arviointi: Yksi harvoista liikekeskustan alueen jäljellä olevista vanhoista rakennuksista, mikä antaa kohteelle tietyn rakennushistoriallisen arvon. Rakennuksen historiallinen luonne on kuitenkin voimakkaasti vääristynyt ulkovuorauksen vaihdon, muuttuneen värityksen ja ikkunavaihdon myötä.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan

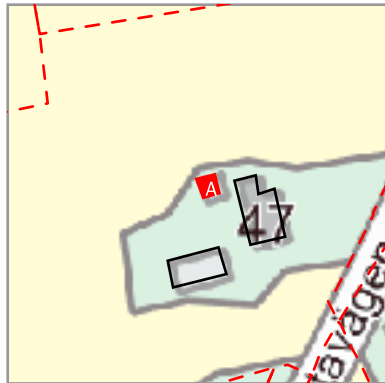
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen julkisivu länteen.

Avoimet ikkuna-aukot rappeuttavat nopeasti vanhaa taloa. Koillisesta kuvattuna

Kohde nro 34.
905-440-3-121

Kohdetyyppi: maatalousrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: vilja-aitta (A)

Vilja-aitta (A)

Nykyinen käyttö: -

Alkuperäinen käyttö: varasto

Rakennusvuosi: ei tiedossa (1800-luku)

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: nurkkakivet

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: paljas hirsi

Väri: punainen, valkoiset nurkat ja vuorilaudat, vaalean keltainen ovi ja luukku

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: aaltopelti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Ulospäin viistetty vilja-aitta koristeellisesti veistetyillä ovilla vuonna 1912 rakennetun, mutta luonteeltaan täysin muuttuneen talon pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus on ulkoasultaan ja ilmeeltään hyvin säilynyt ja ilmentää selkeästi paikallista rakennusperinnettä, mikä tuo sille merkittävää rakennushistoriallista arvoa.

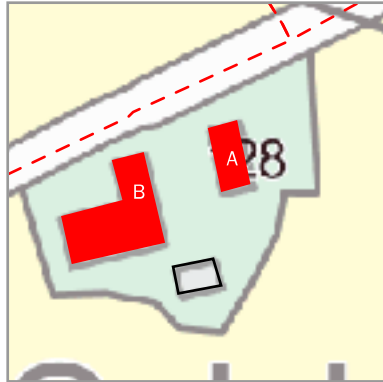
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Aitta, kuvassa keskellä, on osa vanhaa, mutta luonteeltaan muuttunutta pihapiiriä.

Aitta pihanpuolelta kuvattuna.

Kohde nro 35.
90544000020052

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi:

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: maatilan päärakennus ja ulkorakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa, julkisivu muutettu arviolta 1920-luvulla

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: sileä rappaus

Väri: valkoinen, vihreät vuoraukset ja katto, valkoiset ikkunat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: vihreä saumapelti

Sisäänkäynti: pihanpuolella kaksi avokuistia, joissa jyrkävien pyöröpilareiden kannattaman loivan puoliaumakaton lipan alla eteisulokkeet, joiden keskellä ovet.

Kunto: hyvä

Ulkorakennus (B)

Nykyinen käyttö: ulkorakennus

Alkuperäinen käyttö: ulkorakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: -

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Puhdaspiirteinen asuinrakennus (A) näkyy kauas koilliseen.

Asuinrakennuksen varhaismoderni ulkoasu pihalta kuvattuna.

Ulkorakennukseen (B) kiinni rakentunut arvokas aitta on jäänyt uudenaikaisemman kuistirakennelman taakse.

Runko: osittain hirsi, osittain tiili

Julkisivumateriaali: osittain paljas hirsi, osittain rimalautapaneeli, osittain paljas tiilirunko

Väri: punainen, valkoiset nurkat ja vuorilaudat, keltaiset tai punaiset ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: aaltopelti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Arviolta 1920-luvulla julkisivultaan modernisoitu talonpoikaistalo eriaikaisine ulkorakennuksineen.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennuksen sotien välissä modernisoitu ulkoasu muodostaa arvokkaan historiallisen kerrostuman kokonaisuudessa, jolla rakennushistoriallista arvoa. Maisema-arvoltaan merkittävä kirstantienviereisen sijaintinsa johdosta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Kohde nro 36.
90544000020092

Kohdetyyppi: asuinrakennus
Aikaisempi inventointi: -
Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto
Alkuperäinen käyttö: asunto
Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku, 1945, rekisterin mukaan
Kerros-luku: 1+(vintti)
Sokkeli: kiilakivi
Runko: -
Julkisivumateriaali: sileä rappaus
Väri: valkoinen, punavalkoiset ikkunat, valkoinen ovi
Kattomuoto: mansardi
Katemateriaali: tiiliprofiloitu pelti
Sisäänkäynti: umpikuisti pyöröpilareiden kannattamalla mansardikatolla
Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Tyyli- ja muotoiltaan epäselvä asuinrakennus arviolta 1900-luvun alkupuolelta.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennuksen alkuperä on epäselvä. Aukotus viittaa 1930-lukuun, joskin voisi olla vanhempikin. Kaikki ikkunat on vaihdettu. Kuistikaan ei ole alkuperäinen.

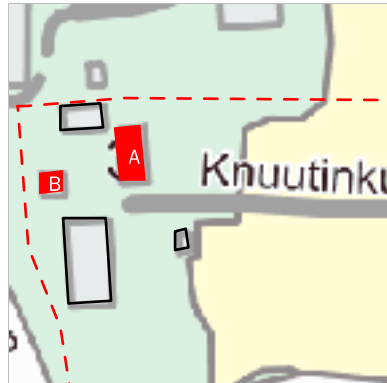
Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan.

Ulkorakennus (A) lännestä kuvattuna.

Rakennuksen vehreyden lomasta pilkottava eteläpääty.

Kohde nro 37.
90544000060067

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: maininta vuoden 2014 inventoinnissa

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja aitta (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: Housun tilan päärakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: kermanvalkoinen, siniharmaat nurkat ja vuorilaudat, valkoiset ikkunat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: aaltopelti

Sisäänkäynti: pihan puolella yksikerroksinen nk. elintasopatti, jossa loiva harjakatto pitkällä räystäällä

Kunto: hyvä

Aitta (B)

Nykyinen käyttö: -

Alkuperäinen käyttö: vilja-aitta

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: nurkkakivet

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (A) on osa Vähäncyöntienvarren maisemaa. Kuvattuna idästä.

Asuinrakennus (A) Knuutinkujalta kuvattuna. Vasemmalla pilkottaa pihapiiriin kuuluva aitta (B).

Asuinrakennus (A) lounaasta kuvattuna.

Aitta (B) idästä kuvattuna.

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: paljas hirsi

Väri: maalaamaton hirsi, valkoiset vuorilaudat, keltainen ovi ja luukku

Kattomuoto: harja, Katto uusittu, jolloin päätyräystästä pidennetty

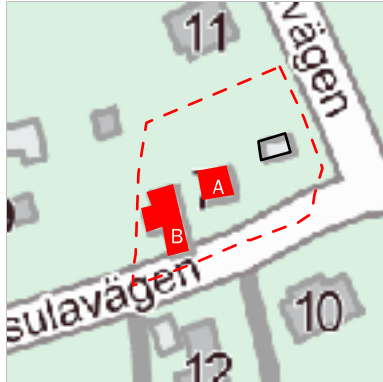
Katemateriaali: aaltopelti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Väriykseltään muuttunut perinteinen pohjalaistalo eri aikaisine maatalousrakennuksineen. Korkea näkyvä sijainti Housulanmäellä.

Säilyneisyys ja arviointi: Vanhan tilan päärakennus on pääpiirteiltään säilynyt, mikä antaa sille rakennushistoriallista arvoa, joskin muuttunut väritys vääristää sen historiallista ilmettä. Maisemallisesti merkittävä, väriyksen palauttaminen perinteiseksi on suositeltavaa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr

Kohde nro 38.
90544000060031

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: betonivuorattu

Runko: -

Julkisivumateriaali: osittain rimautapaneeli, osittain lomautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, sininen ovi

Kattomuoto: mansardi

Katemateriaali: punainen saumapelti

Sisäänkäynti: päädyssä epäsymmetrisesti sijoitettu sisäänvedetty kuisti

Kunto: hyvä

Ulkorakennus (B)

Nykyinen käyttö: ulkorakennus

Alkuperäinen käyttö: ulkorakennus

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Kerrosluku: 1

Sokkeli: osin betoni ja osin nurkkakivet

Runko: osin lappeelleen muurattu tiili, osin rankarunko

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (A) lännestä kuvattuna.

Ulkorakennus (B) idästä kuvattuna.

Ulkorakennuksen tiiliseinän imitointimaalausta.

Julkisivumateriaali: osin paljas tiilimuuraus, jossa jälkiä tavallista tiilimuuria imitoivasta koristemaalauksesta, osin pystylauditus

Väri: punainen laudoitus, valkoiset ikkunat ja ikkunavuoraukset, sininen ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: kattopelti

Sisäänkäynti:

Kunto: kiitettävä, tiiliseinässä nähtävissä vaurioita

Luonnehdinta: Tyylipiirteiltään epäselvä pientilaksi rakennettu pihapiiri.

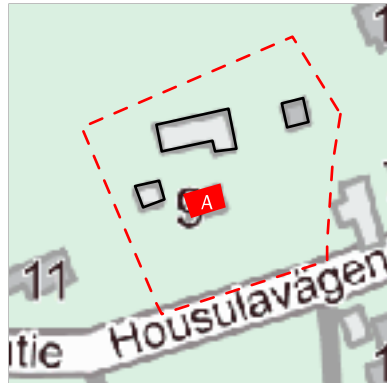
Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennus on kokenut muutoksia ja sen alkuperä on epäselvä. Ulkorakennus on rakennushistoriallisesti mielenkiintoinen ja tiemaiseman kannalta arvokas tienviereisen sijaintinsa johdosta.

Kokonaisuus on toinen Housulantien ainoastaan kahdesta jäljellä olevasta viime vuosikauden alun pientilasta ja todistaa siten alueen asutushistoriasta, mikä tuo sille kulttuurihistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Housulanmäen kulttuuriympäristöaluetta.

Ulkorakennuksella (B) on merkitystä tiemiljöön kannalta.

Kohde nro 39.
90544000060001

Kohdetyyppi: pientila
Aikaisempi inventointi: -
Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäasunto
Alkuperäinen käyttö: pientila
Rakennusvuosi: ei tiedossa, siirretty paikalleen 1900-luvun alussa
Kerros-luku: 1+(vintti)
Sokkeli: kiilakivi
Runko: hirsi
Julkisivumateriaali: rimautapaneeli
Väri: punainen, valkoiset ovenpuitteet, nurkat ja vuorilaudat
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: tiiliprofiloitu pelti
Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Ilmeeltään perinteinen pienviljelijän tila ulkorakennuksineen.

Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennus on yleisilmeeltään hyvin säilynyt. Kokonaisuus ilmentää paikallista rakennusperinnettä ja pienviljelijäluokan elinehtoja, mikä tuo kohteelle sekä rakennushistoriallista että yhteiskuntahistoriallista arvoa.

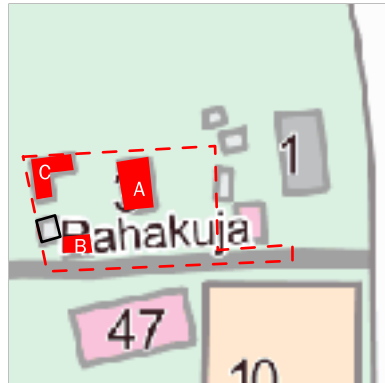
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Housulanmäen kulttuuriympäristöaluetta.

Asuinrakennus (A) etelästä kuvattuna.

Asuinrakennuksen idäpuoleinen pääty.

Kohde nro 40.
90544000060012

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennukset (B-C)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1920, rekisterin mukaan (arviolta 1900-luvun alku)

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: -

Runko: -

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset nurkat, ikkunat ja vuorilaudat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: pelti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Yleisilmeeltään muuttunut pihapiiri Rahakujan varressa.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennukset ovat ilmeeltään ja ulkoasultaan muuttuneet ja niiden ominaispiirteet ovat epäselvät. Yleispiirteisesti kokonaisuus on kuitenkin paikallista rakennusperinnettä noudattava, mikä tuo sille tiettyä rakennushistoriallista arvoa. Kujatilaa rajaavalla ulkorakennuksella (B) maisemallista merkitystä. Harvinaislaatuisten esihistoriallisen rahakätkön löytöpaikka, mikä antaa kohteelle kulttuurihistoriallista arvoa.

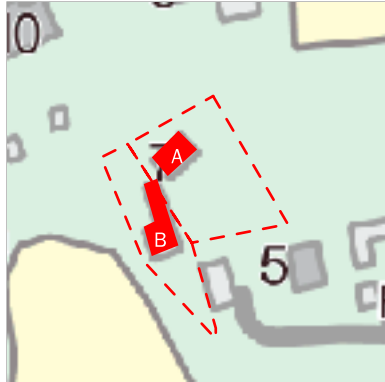
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Rahakujan kulttuuriympäristöaluetta.

Pihapiiri etelästä kuvattuna, asuinrakennus (A) oikealla.

Ulkorakennus (B) rajaa kujatilaa. Idästä kuvattuna.

Kohde nro 41.
90544000060014

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku (rekisterin mukaan 1945)

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, keltainen ovi

Kattomuoto: mansardi

Katemateriaali: huopa

Sisäänkäynti: lähes täyskorkea harjakattoinen poikkipääty, jonka reunassa pariovi

Kunto: kohtalainen

Ulkorakennus (B): vaihteittain rakentunut ja piirteiltään moninainen pientilan talousrakennus

Luonnehdinta: Vaihteittain rakentunut 1900-luvun alkupuolen pientila.

Säilyneisyys ja arviointi: Omaa eriaikaisia historiallisia kerrostumia mutta ilmentää silti pientilan yksinkertaisia elinehtoja 1900-luvun alkupuolella, mikä antaa kohteelle rakennus- ja yhteiskuntahistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Rahakujan kulttuuriympäristöaluetta.

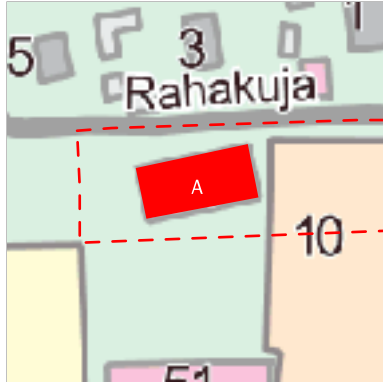
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus etelästä kuvattuna.

Pihapiiri kujalta kuvattuna, vasemmalla ulkorakennuksen (B) pääty.

Kohde nro 42.
90544000060009

Kohdetyyppi: seurantalo

Aikaisempi inventointi: 1997, 2014

Inventoidut rakennukset: nuorisoseurantalo (A)

Nuorisoseurantalo (A)

Nykyinen käyttö: nuorisoseurantalo

Alkuperäinen käyttö: nuorisoseurantalo

Rakennusvuosi: 1902, 1930-luvulla pidennetty tielle päin yhden ikkuna-akselin verran
Suunnittelija: Alkuperäinen nuorisotalo oli vähäkyröläisen rakennusmestari Oskar Rullon käsialaa.

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: vaakapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, ruskeat ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: tiiliprofiloitu pelti

Sisäänkäynti: päädyssä pariovet julkisivussa puisten konsolien kannattaman harjakatoksen alla, pohjoissivulla kaksi yksinkertaista kuistia, toinen avokuisti ja toinen umpikuisti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Paikallista rakennusperinnettä ja aikansa ihanteita ilmentävä seurantalo.

Säilyneisyys ja arviointi: Yleisilmeeltään kohde on säilyttänyt 1930-luvun tyylipiirteensä, mikä antaa sille rakennushistoriallista arvoa. Todistaa järjestöliikkeen syntymisestä ja siten modernin yhteiskunnan kehityksestä, mikä antaa kohteelle merkittävän yhteiskun-

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kyrölän nuorisoseurantaloon itäpääty on 1930-luvulta.

Nuorisoseurantaloon julkisivu Rahakujalle.

Vastavalmistunut nuorisoseurantalo vuonna 1902, kaakosta kuvattuna. Nykyisin laajennettu.

tahistoriallisen arvon.

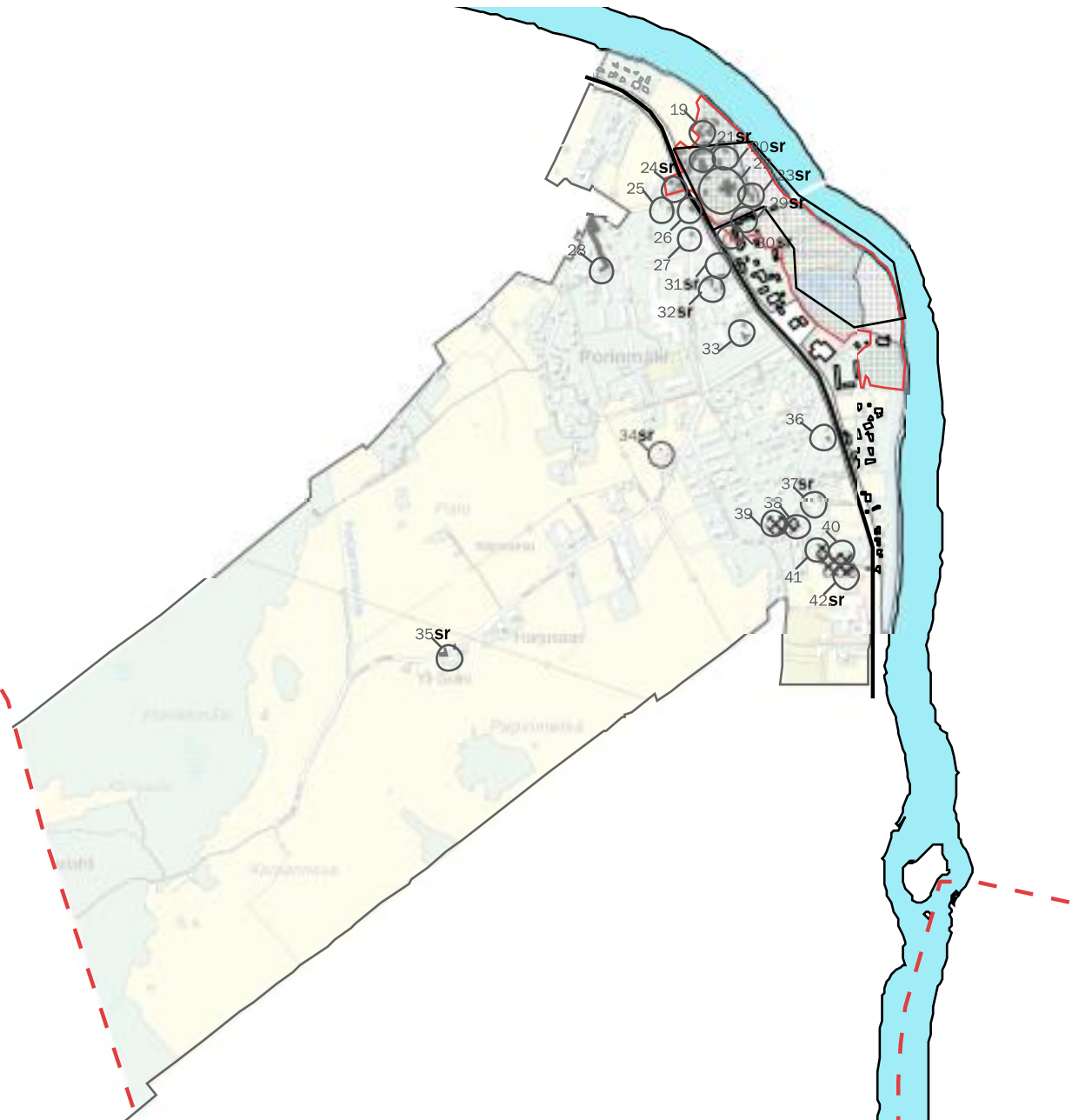
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Rahakujan kulttuuriympäristöaluetta. Alueen sisällä kohteelle annetaan lisäksi kohdekohtainen suojelumerkintä sr.

Kyrölän Vähäncyöntien puoleinen pääty, kuvassa oikealla, juontuu 1930-luvun laajennuksesta. Kaakosta kuvattuna.

Yleiskaavaan vietävät kohteet

- sr** KULTTUURIYMPÄRISTÖN KANNALTA ARVOKAS
YKSITTÄISKOHDE
- MAISEMALLISESTI JA/TAI KULTTUURI-
HISTORIALLISESTI MERKITTÄVÄ TIE
- ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ
- RKY-ALUE
- KULTTUURIYMPÄRISTÖN KEHITTÄMISEN
KOHDEALUE - KUK

KIRKONSEUDUN ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ
*KUK-alue***Alueen yleispiirteinen kuvailu ja luonnehdinta**

Kirkonseudun alue kattaa RKY-alueen ”Vähänkyrön kirkko” lisäksi Rautamäen kantatilan alueen Savilah-titalon pohjoispuolella, Merikaarrontien toisella puo-
lella sijaitsevan Lahden makkaratehtaan pihapiirin
sekä Keskuskujan varressa sijaitsevat Hannukselan ja
Soinin talonpoikaistalot, sekä Rky-alueen eteläpuolella
sijaitsevan Kaavontönkän rautakautisen muinaisjään-
nösalueen.

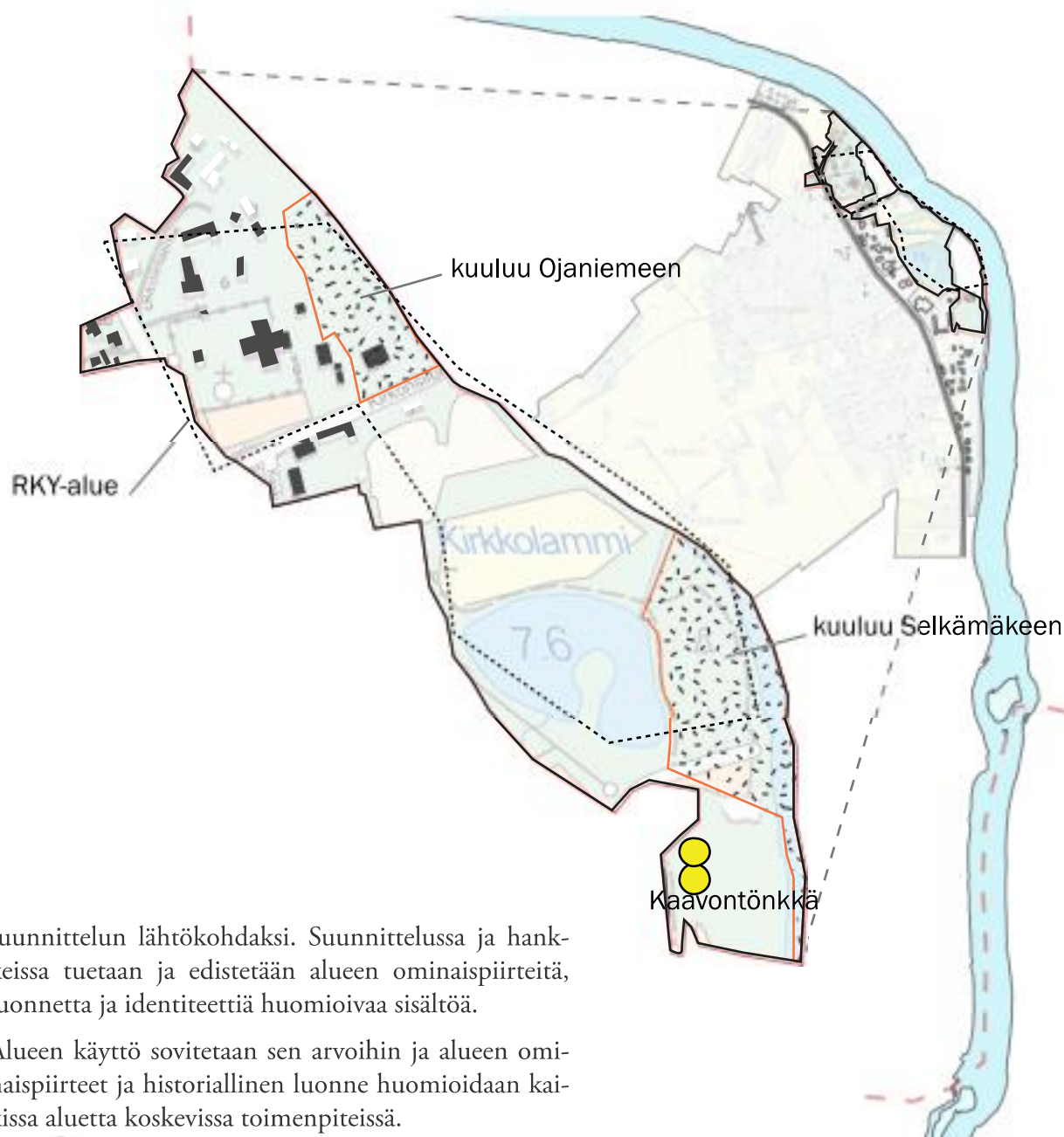
Yhdessä RKY-alueeseen kuuluvan Savilahtitalon, Vä-
hänkyrön kirkon, Vähänkyrön kotiseutumuseon, van-
han meijerin, Kirkkolammen ja Kirkkosaaren kanssa
kohteet muodostavat Kirkonkylän rikkaasti kerrostu-
neen historiallisen ytimen, joka monipuolisesti todis-
taa kylän ja sen asukkaiden historiasta.

Alueen historiallinen rakennuskanta on arkkitehto-
nisesti korkealaatuista, mittakaavaltaan viihtyisää,
huolella maastoon sovitettua sekä materiaaleiltaan ja
väriykseltään yhteensopivaa. Näiden myönteisten ti-
lallisten tekijöiden lisäksi alueella on voimakas paikal-
linen identiteetti.

Suunnittelumääräys

Alueen kulttuuriympäristöarvot luovat erityispiitteet
elinkeinotoiminnalle ja asuinviihtyisyydelle. Alueen
kehittämisellä sen arvojen pohjalta on siten huomata-
tavaa potentiaalia Kirkonkylän ja koko Vähänkyrön
vetovoimaisuuden lisäämisen kannalta.

Maankäytön suunnittelussa ja ympäristön kohennus-
toissa alueen kulttuurihistorialliset arvot asetetaan

suunnittelun lähtökohdaksi. Suunnittelussa ja hank-
keissa tuetaan ja edistetään alueen ominaispiirteitä,
luonnetta ja identiteettiä huomioivaa sisältöä.

Alueen käyttö sovitetaan sen arvoihin ja alueen omi-
naispiirteet ja historiallinen luonne huomioidaan kai-
kissa aluetta koskeissa toimenpiteissä.

HOUSULANMÄEN ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Alueen kuvailu ja ominaispiirteet

Viime vuosisadan vaihteessa ja 1900-luvun alussa rakentunut torppari- ja pientila-alue, josta säilynyt meidän aikaamme vain kaksi kohdetta. Perinteinen rakennuskanta on pienimittakaavaista ja sijoittuu Housulantien varteen.

Tie on maastoa myötäilevä, mutkitteleva ja kapea, päällystämätön hiekkatie.

Nykyisin alueen vanhaa rakennuskantaa on osittain korvattu uudella omakotirakentamisella. Vanhat mökit on vapaa-ajankäytössä.

Maankäytön suunnittelussa ja tien kohennustöissä tulee huomioida alueen historiallinen rakenne ja tienläheisen rakentamisen säilyminen.

RAHAKUJAN ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Alueen kuvailu ja ominaispiirteet

Pientila-alue, jolla on sijainnut torppariasutusta jo 1700-luvulla. Perinteinen rakennuskanta on lähinnä 1900-luvun alusta ja sijoittuu Rahakujan varteen tien pohjoispuolelle.

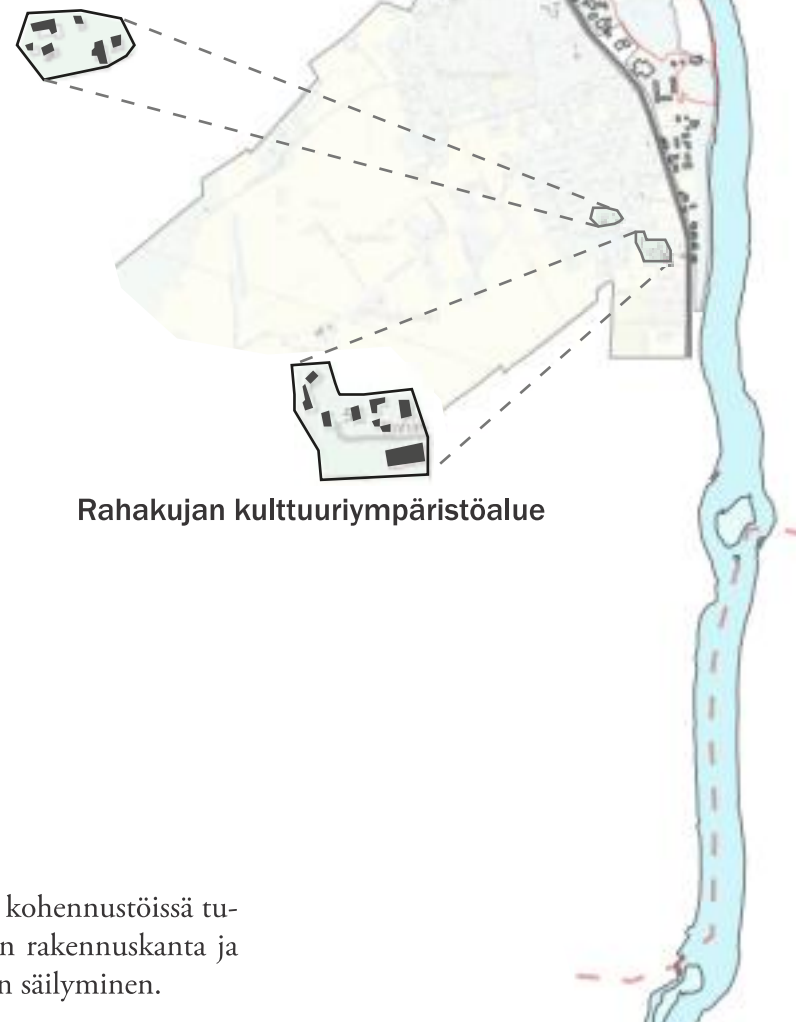
Tie on maastoa myötäilevä ja kapea, päällystämätön hiekkatie. Nimensä se on saanut paikalla tehdyn ainutlaatuisen rahalöydön mukaan.

Tien eteläpuolella sijaitsee nuorisoseurantalo Kyrölä niinikään 1900-luvun alusta.

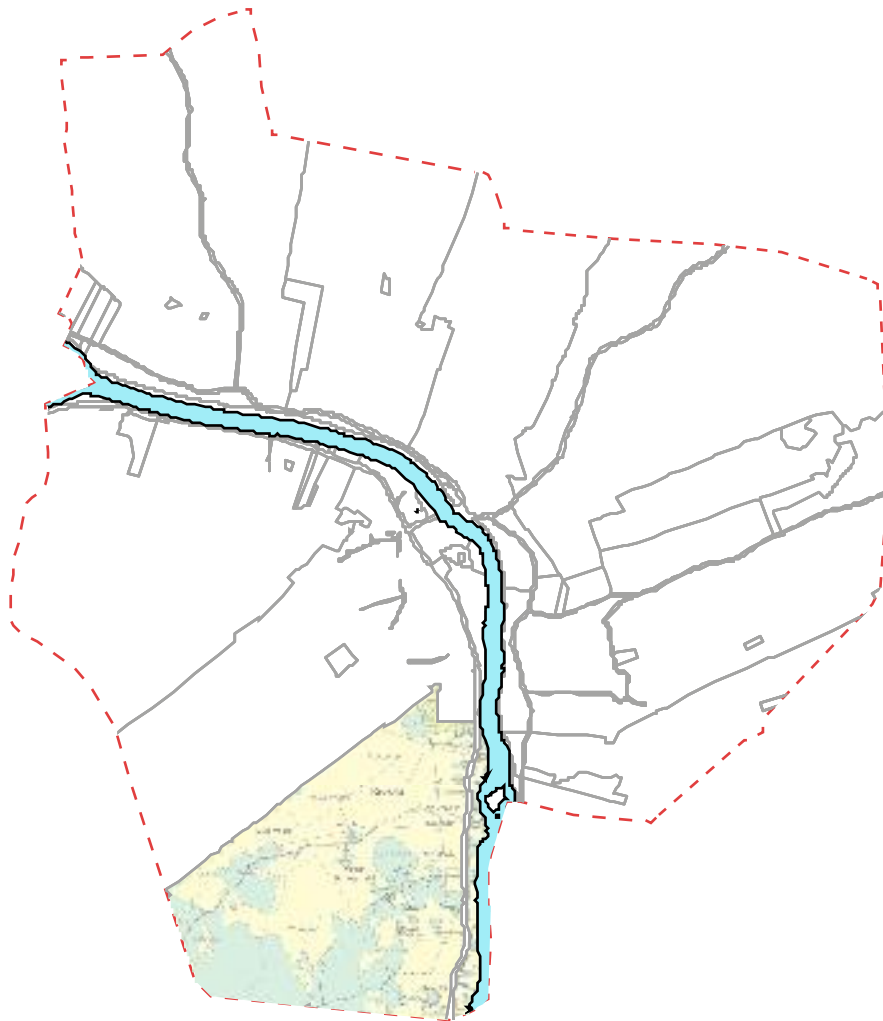
Alueen rakennuskanta on punamullattua tai muuten punaiseksi maalattua, tiivistä sijoitettua ja suojattuja pihapiirejä muodostavaa.

Maankäytön suunnittelussa ja tien kohennustöissä tulee huomioida alueen historiallinen rakennuskanta ja rakenne sekä tien tilallisen luonteen säilyminen.

Housulanmäen kulttuuriympäristöalue

REKILÄ

5.3.1. YLEISPIIRTEINEN KYLÄKUVAILU

Rekilä sijaitsee Kyrönjoen länsipuolella Vähäncyron kirkonkylältä etelään. Sen naapureita ovat Kirkonkylän lisäksi sen eteläpuolinen Kuuttila ja joen toisella puolella Perkiö ja Selkämäki. Lounaassa kylä rajoittuu Laihian kunnan maihin.

Kylän avointa maisemaa hallitsee kolme tekijää: Kyrönjoki, Kyrönjokilaakson peltoaukeat, jotka lounaassa rajautuvat sankkoihin metsiin, ja asutus, joka on sijoittunut Kyrönjoen vartta noudattelevan Vähäncyrontien ja kahden koillis-lounaissauntaisen kylätien varteen.

Rekilän kylän historiasta ei ole koottu erityistä teosta, joten alueen historialliset taustatiedot ovat tässä selvityksessä jääneet vähäisiksi. Rekilän aikaisinta historiallista asutusta tutkitaankin siten vain 1700-luvulla isojakoa varten piirretyistä kartoista.

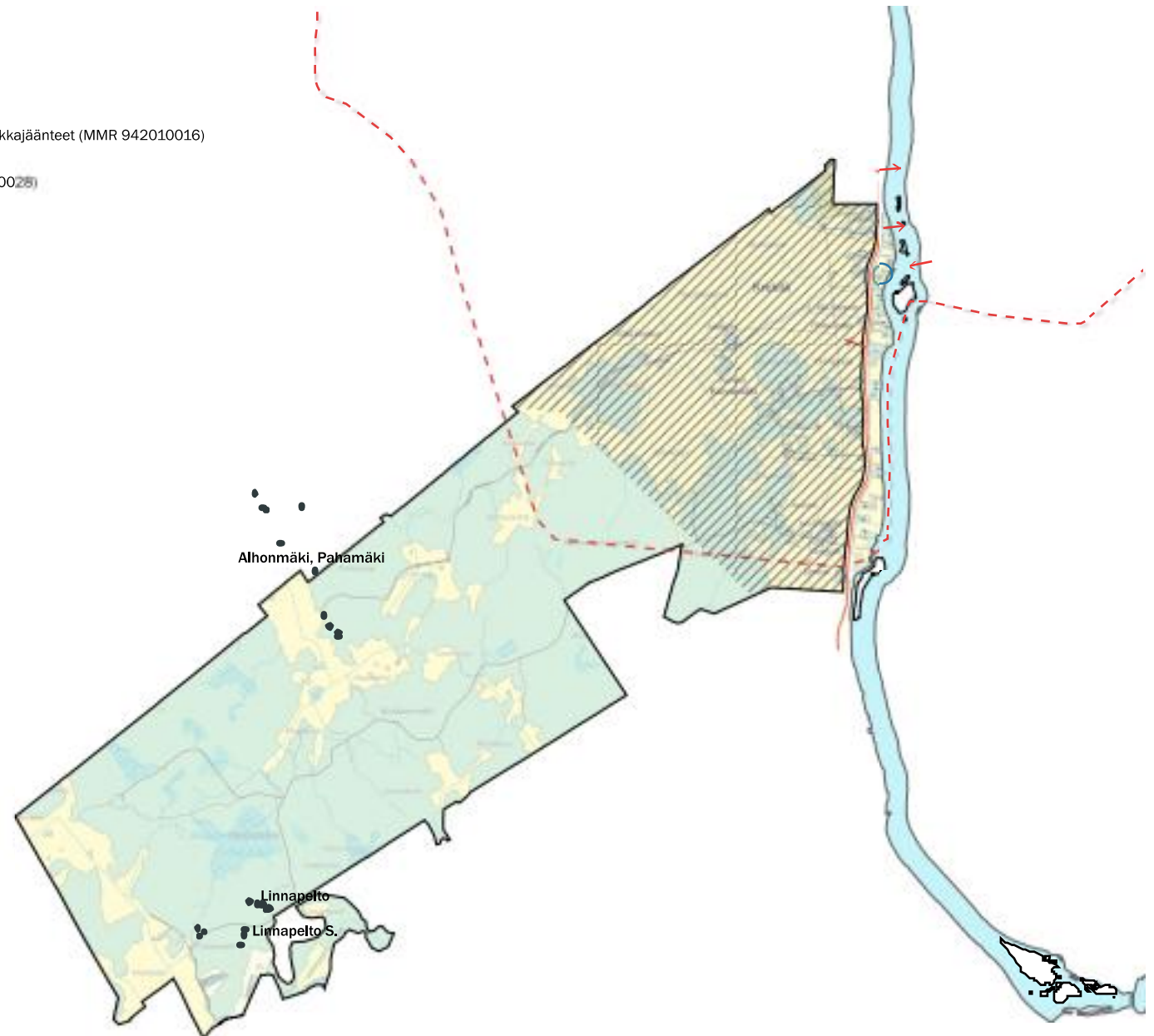
Rekilän kylä on yksi Vähäncyron hajanaisimmista, eikä suoranaista rintakylästä voi puhua edes 1700-luvun tilanteeseen viitaten, vaikka kylä silloin koostui jopa kahdeksasta talosta. Talot ovat sijainneen hajallaan Vähäncyrontien varressa. Kylän aluerajoihin ja rakenteeseen lieene vaikuttanut 1600-luvun alussa joenuomanmuutoksen myötä kadonnut, nykyisellä Kirkonkylän rajalla, Hakomäestä itään sijainnut Heinikkalan kylä.

Hakomäellä on säilynyt talonpoikaistalo vanhalla talonpaikalla. Siitä etelään poikkeaa Kuivämäki Vähäncyrontieltä länteen. Tämä on myös vanha asutusalue, jossa oli 1700-luvulla neljä taloa ja joka kartoissa on ajoittain eritelty Rekilän kylästä itsenäiseksi alueeksi. Rekilän kylä on saanut nimensä Greggilän tilojen mukaan, joiden vanhoilla talonpaikoilla on säilynyt kaksi luonteenomaista, alueen vanhimpiin kuuluvaa pohjalaistaloa, joista toinen on jopa 1700-luvun puolelta.

Jokirantaa leimaa uuden rakentamisen lisäksi 1900-luvun alun asutuksen kerrostuma. Paikallisesti merkittävä rakennusmestari Oskar Rullo oli tuottelias viime vuosisadan alussa. Hänen luonteenomaisilla nikkarityylisillä rakennuksilla oli lähes poikkeuksetta mielenkiintoinen kattomuoto. Rullon taloja on säilynyt muutama, yksi niistä Rekilässä, Vähäncyrontien varressa.

Kyrönjoen koskissa on aikojen saatossa ollut paljon myllyjä. 1700-luvun karttaan on merkitty kaksi myllyä Kuuttilan rajan koskeen, toinen niistä ”kirkkomylly”. Pohjoisemmassa Perkiönkoskessa on Rekilän rannalla säilynyt selvitysalueen ainoa vesimylly, vuoden 1917 asussa. Mylly oli jatkuvassa toiminnassa 1850-luvun puolesta välistä aina vuoteen 1997. Perkiönkoskeen hiljattain rakennetut kalaportaat ovat kuitenkin koituneet kohtalokkaiksi myllylle. Rakennelma muutti veden virtaussuuntaa ja ajaa nykyisin jokavuotiset sulajäät suoraan myllyn hirsirakenteeseen, jota ne vaurioittavat. Omistajalle rästä koituu ylivoimaisia kustannuksia. Kohde on kulttuurihistoriallinen helmi, jolla, varoen kunnostaa ja kehittäen, voisi olla matkailullistakin potentiaalia.

- Alhonmäki-Pahamäki, rautakautiset hautaröykkiöt + asuinpaikkajäänteet (MMR 942010016)
 - Linnapelto, rautakautinen polttokenttäkalmisto (MMR 942010025)
 - Linnapelto S, rautakautinen kätkö (MMR 942010004)
 - ▨ Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue: Kyrönjokilaakso
 - Erityinen yksittäiskohde: Vallan vesimylly, kohde nro 44.
 - Kulttuurihistoriallisesti arvokas tie
 - ↗ Maisemallisesti arvokas näkymä
- Lisäksi: kohteet nro 43-52

Rekilän kylän rakenteen hajanaisuudesta johtuen kylän luonne muuttuu nopeasti yksittäistenkin rakennusten kadotessa. Viimeiset jäljellä olevat talot ovat siten erittäin tärkeitä kylän historian ymmärtämisen kannalta.

Yllä vasemmalla: Kylän kantatilat sijaitsivat jokseenkin hajallaan Vähänkyröntien länsipuolella. Gustaf Savanderin piirtämään vuoden 1845 pitäjänkarttaan on merkitty Rekilän yhteensä kahdeksan taloa. Hakomäellä kaksi, Kuivamäellä neljä ja Rekiläntiellä kaksi.

Yllä oikealla: Vuoden 1970 peruskartasta ilmenevä asutus Kyrönjoen varressa, Vähänkyröntien itäpuolella, juontuu 1900-luvulta.

Oikealla: Kirkonkylän rajalta, Vähänkyröntieltä etelään viime vuosisadan alkupuolella otetussa valokuvassa näkyy oikealla Hakomäen kaksi taloa talousrakennuksineen. Korkeimmalla sijaitseva, kuvassa vielä vuoraamaton asuinrakennus on säilynyt (kohde 43).

Taustalla, tien toisella puolella näkyvät rakennukset ovat vaikeasti tunnistettavissa nykytilanteen pohjalta, mutta kuulunevat nykyisen Vallan myllyn pihapiiriin.

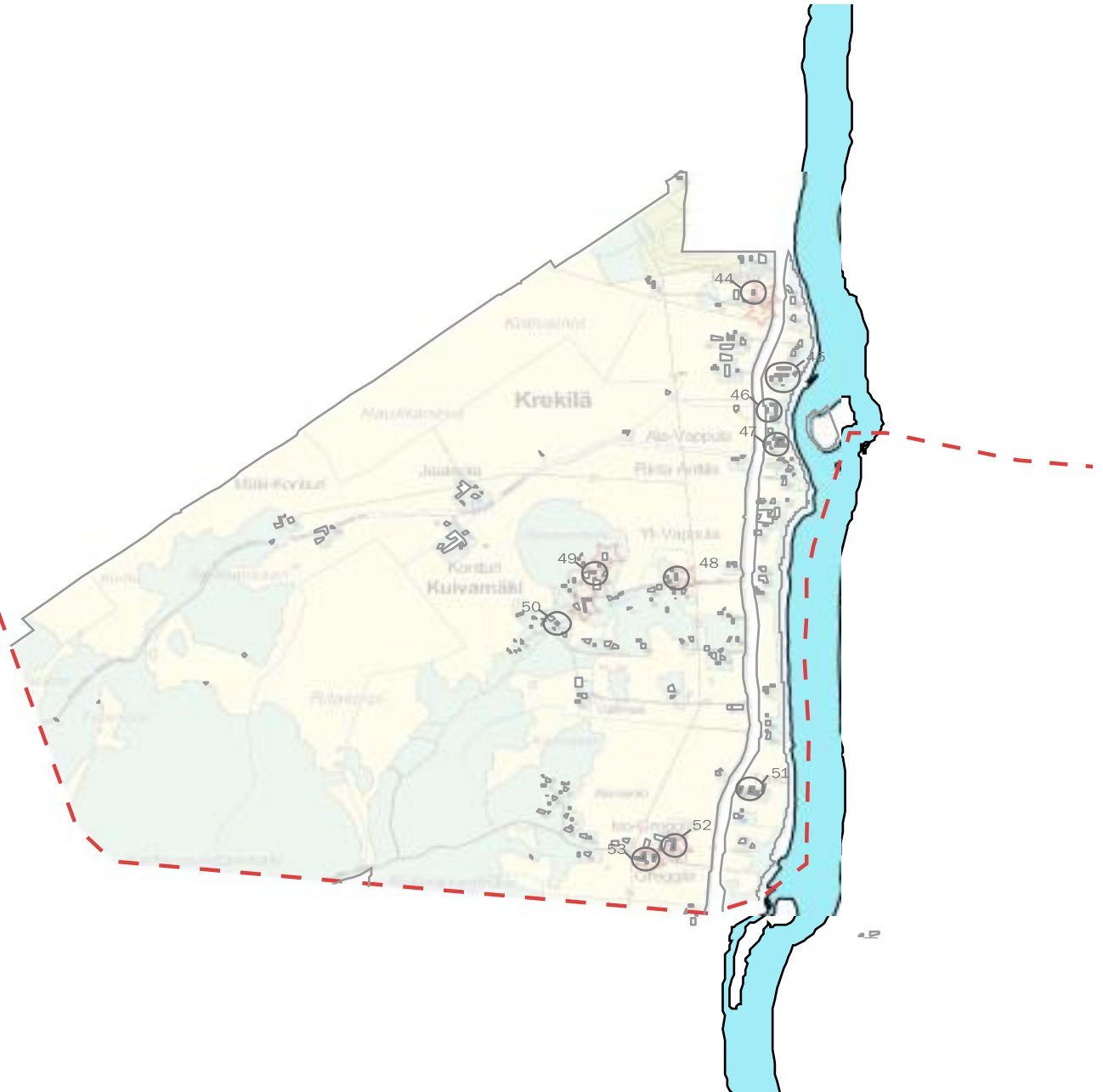

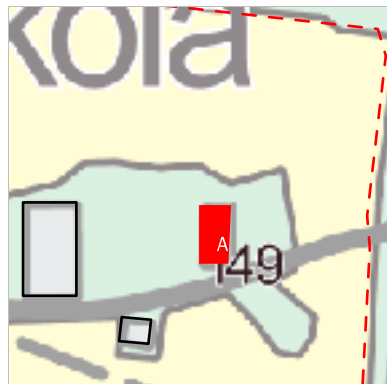
Rekilän rakennusinventointikohteet

- 43. Vähänkyröntie 149
- 44. Vähänkyröntie 174
- 45. Vähänkyröntie 184
- 46. Vähänkyröntie 194
- 47. Kuivamäentie 21
- 48. Kuivamäentie 37
- 49. Kuivamäentie 54a
- 50. Vähänkyröntie 298
- 51. Rekiläntie 11
- 52. Rekiläntie 16

Tähdet osoittavat kantatilojen paikkoja vuoden 1762 kartan mukaan ja kertovat siten kylän vanhimman asutuksen sijoittumisesta.

Kohde nro 43.
90544600030039

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1900-luvun alku, laajennus arviolta 1940-luku

Kerros-luku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimoitettu kovalevy

Väri: vaalean vihreä, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, harmaa ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: täyskorkea loivalla pulpettikatolla varustettu umpikuisti kahdella ovela

Kunto: kohtalainen

Luonnehdinta: Vanhalla talonpaikalla, väritykseltään muuttunut, perinteinen pohjalais-talo korotetulla keskiosalla. Kuisti yleispiirteiltään epävarma. Irrallaan pihapiirin eriaikaisista ulkorakennuksista, jotka selvästi vielä käytössä.

Säilyneisyys ja arviointi: Väritys vääristää talon historiallista ilmettä. Yleispiirteiltään rakennus noudattaa talopoikaistalon periaatteita, mikä antaa sille rakenushistoriallista arvoa. Sijainniltaan maisemallisesti merkittävä, värityksen palauttaminen perinteiseksi tukisi kohteen maisemallista arvoa.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Vähäncyöntieltä kuvattuna.

Pihanpuolinen modernimpaa muotokieltä tapaileva kahden asunnon kuisti. Länestä kuvattuna.

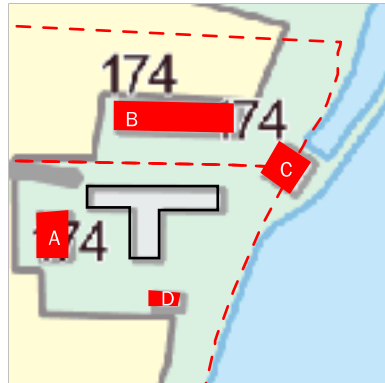

Kuistin ikkunoiden kirjoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*

Alkuperäinen rimalaudoitus on tallella huonokuntoisen kovalevyn alla. Eteläpuoleinen pääty.

Kohde nro 44. "Vallan mylly"

905-446-3-1

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) sähkömylly ja ulkorakennus (B), vesimylly (C) ja maakellari (D)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1950-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: betoni

Runko: ranka

Julkisivumateriaali: mineriittilevyt

Väri: harmaa, valkoiset ikkunat,

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: punainen saumapelti

Sisäänkäynti: avokuisti

Kunto: hyvä

Sähkömylly ja ulkorakennus (B)

Nykyinen käyttö: sähkömylly ja varastorakennus

Alkuperäinen käyttö: sähkömylly ja varastorakennus

Rakennusvuosi: 1928

Kerrosluku: 2+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (A) ja sitä ympäröivää pihapiiriä. Vasemmalla sähkömylly (B).

Sähkömylly (B) on yhä toiminassa ja siinä jauhetaan satunnaisesti viljaa. Lounaasta kuvattuna.

Vesimylly (C) Kyröjoen vastarannalta kuvattuna. Taustalla sähkömyllyn siilon luonteomainen siluetti.

Runko: ranka

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuoraukset, vaalean keltaiset ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: ovet suoraan julkisivussa

Kunto: kiitettävä

Vesimylly (B)

Nykyinen käyttö: ei käytössä, käytössä vielä 1990-luvulla

Alkuperäinen käyttö: vesimylly

Rakennusvuosi: alunperin rakennettu vuonna 1846 Perkiönkosken vastarannalle, toiselle puolelle Kyrönjokea. Siirretty nykyiselle paikalleen 1914.

Kerrosluvu: (koneisto)+2

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: ylimmältä osaltaan rimautapaneeli, muuten paljas hirsi

Väri: punainen, valkoiset ikkunat ja vuoraukset, vihreät ovet

Kattomuoto: harja

Vesi johdetaan koskesta padon kautta pelkkakivisen muurin alta vesiluukkujen läpi myllyn rattaisiin. Koskelta kuvattuna.

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: ovet suoraan julkisivussa

Kunto: akuutteja jäiden aiheuttamia vaurioita hirsikehikossa, muuten kiitettävä

Maakellari (C)

Nykyinen käyttö: maakellari

Alkuperäinen käyttö: maakellari

Rakennusvuosi: 1910-luku

Kerrosluvu: kellari

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset vuoraukset, vaalean keltainen ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: ovi suoraan julkisivussa

Kunto: kiitettävä

Perkiönkosken maisemaa myllyltä alajuoksuun. Uudet kalaportaat ovat olleet myllylle kohtalokkaita.

Luonnehdinta: Myllärin hyvin huollettu 1900-luvun pihapiiri, jossa myös 1800-luvun ja 1950-luvun kerrostumia, Perkiönkosken partaalla.

Säilyneisyys ja arviointi: Kokonaisuus on erittäin hyvin säilynyt sekä ilmeeltään että ulkoasultaan. Myllyt ovat säilyneet kokonaisuudessaan myös sisätilojensa, koneistonsa ja esineistönsä puolesta. Vesimylly on ollut jatkuvassa käytössä 1990-luvun puoleen väliin saakka, sähkömylly on yhä satunnaisessa käytössä. Kohde todistaa mitä selkeimmin talonpoikaisyhteiskunnan myllytoiminnasta, mikä tekee siitä kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävän. Säilynyt koneisto ja mekaniikka antaa kohteelle huomattavaa tekniikkahistoriallista arvoa. Kohde on kokonaisuudessaan rakennushistoriallisesti ja kulttuurihistoriallisesti erityisen arvokas. Kohteella on myös huomattavaa maisemallista arvoa kosken ja Vähänkyröntien välisen sijaintinsa johdosta.

Erityiskommentti: Perkiönkoskeen hiljattain rakennetut kalaportaat ovat kääntäneet kosken virtauksien suunnan siten, että jäät ja tulvavedet suuntautuvat nykyisin myllyyn päin vaurioittaen sitä pahasti. Omistajat ovat tähän saakka korjanneet vuosittain toistuvat vauriot asianmukaisesti, mutta kokevat jatkuvan haasteen ylivoimaiseksi. Onko mylly huomioitu kalaportaiden ympäristövaikutusten arvioinnissa? Johtuuko jäiden aiheuttamat vauriot kalaportaiden suunnitteluvirheestä?

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*

Vesimyllyn (C) pääjulkisivu luoteeseen. Toiseen kerrokseen johtavaa myllysiltaa pitkin viljasäkit kuljetettiin kiskoja pitkin myllyyn.

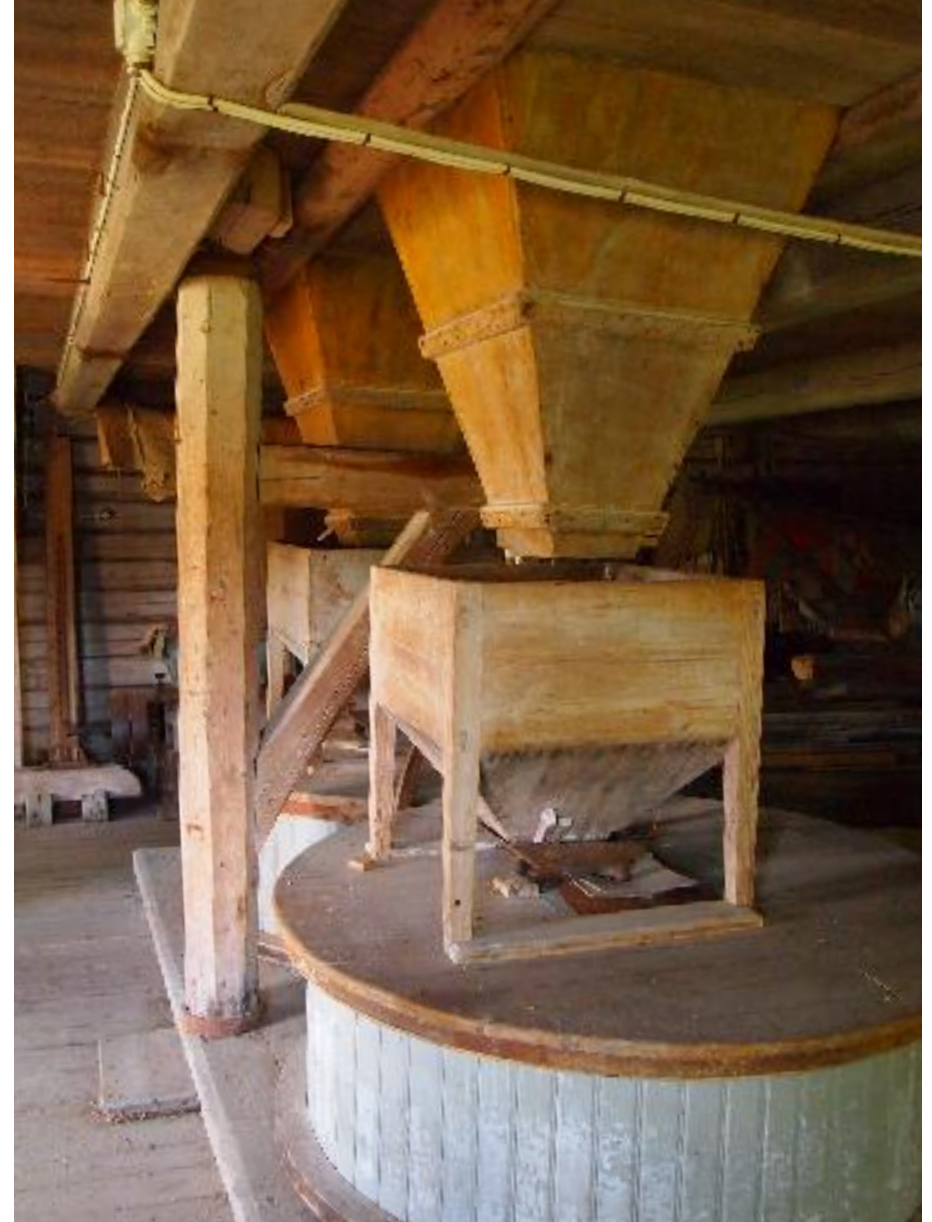

Jauhettavat jyvät kaadettiin yläkerroksen lattiassa oleviin laareihin, joista ne valuivat alas kivimyllyyn.

Vesimyllyn sisätilat koneistoinen ovat säilyneet kokonaisuudessaan. Kuva alakerran ulko-ovelta koskelle päin.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Vesimyllyssä on kaksi paria jauhinkiviä. Niiden välissä nostoväline kivien jokasyksyistä poistamista varten.

Vesimylly tuotti päiväsähkön viiteen rekiläläiseen talouteen. Iltakymmeneltä sähkögeneraattori sammutettiin yöksi.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Alkuperäisenä säilynyttä turbiinikoneistoa ei viime kevättulvan jälkeen ole puhdistettu ja kunnostettu.

Kaurankuorintakone on ollut viimeksi käytössä vuonna 1997.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Kuorituista kauranjyvistä tehtiin puurohiutaleita litistimellä.

Perkiönkosken vesivoimaa hyödynnettiin myös päreiden höyläämiseen.

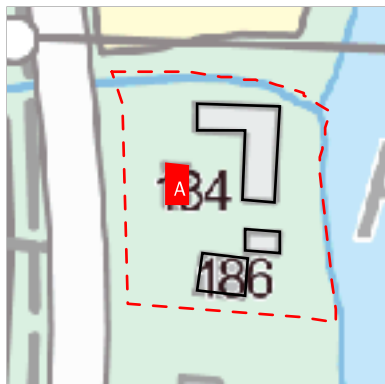
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Säkinkuljetin kulki kiskoja pitkin myllysillalta jyvälaareille saakka.

Myllyn pihapiiriin kuuluu myös harvinainen maakellari (D).

Kohde nro 45.
90544600080063

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1920, rekisterin mukaan. Omistajan mukaan siirretty nykyiselle paikalleen 1930-40-luvulla.

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, valkoinen ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: kolmiorimahuopa

Sisäänkäynti: uudehko avokuisti täyskorkeassa poikkipäädysssä

Kunto: kiitettävä

Luonnehdinta: Vaiheittain rakentunut 1900-luvun alkupuolen asuintalo

Säilyneisyys ja arviointi: Pihanpuolinen osa rakennusta on yleispiirteiltään epäselvä, mutta tienpuoleiset julkisivut ilmentävät rakennusajankohdan talonpoikaisia tyyli-ihanteita, mikä antaa kohteelle tiettyä rakennushistoriallista arvoa. Kohteella on myös merkitystä osana Vähänkyröntien tiemiljöötä ja siten maisemallista arvoa.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan

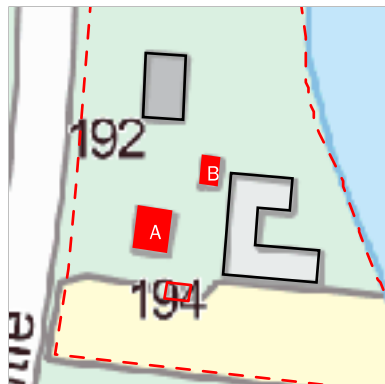
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen (A) tienpuoleinen julkisivu luoteesta kuvattuna.

Asuinrakennus (A) pihan puolelta, koillisesta kuvattuna.

Kohde nro 46.
90544600060025

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), aitta (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäsunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1927, rekisterin mukaan

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: vaakapaneeli

Väri: valkoinen, tummanruskeat ikkunat, vuoraukset ja ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: punainen saumapelti

Sisäänkäynti: täyskorkea poikkipääty, jonka keskellä ovi

Kunto: kiitettävä, julkisivumaalauksen tarpeessa

Aitta (B): perinteinen viistetty hirsirakenteinen vilja-aitta, punainen paljas hirsipinta, valkoiset nurkat ja vuoraukset, vaalean keltainen ovi ja luukku. Betonikattotiilet. Rakennusvuosi ei tiedossa, 1800-luvulta. Kiitettävässä kunnossa.

Luonnehdinta: Väritykseltään muuttunut 1900-luvun alkupuolen maatalan asuinrakennus eriaikaisista ulkorakennuksista koostuvassa pihapiirissä Vähänkyröntien varressa.

Säilyneisyys ja arviointi: Yleispiirteiltään hyvin säilyneenä asuinrakennus viestii sotien

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen (A) päätyaukoitus on ajalleen tyypillinen. Luoteesta kuvattuna.

Asuinrakennus (A) pihasta päin kuvattuna.

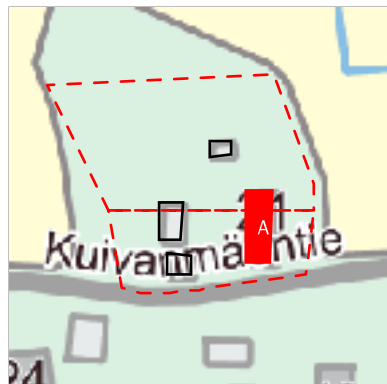
Aitta (B) ja pihapiirin muuta rakennuskantaa lounaasta kuvattuna.

välisen ajan rakennustavasta ja tyyli-ihanteista, mikä antaa kohteelle tiettyä rakennushistoriallista arvoa. Aitta on asuinrakennusta vanhempi, alueellisesti tyyppillinen ja rakennushistoriallisesti arvokas.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *s7*.

Aitan (B) luonteenomaiset viistotut seinät. Etelästä kuvattuna.

Kohde nro 47.
90544600080050

Kohdetyyppi: maatila
Aikaisempi inventointi: maininta 2014
Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kahden asunnon talo
Alkuperäinen käyttö: asunto
Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luku
Kerros-luku: 1+(vintti)
Sokkeli: kiilakivi
Runko: hirsi
Julkisivumateriaali: rimautapaneeli
Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: aaltopelti
Sisäänkäynti: kaksi harjakattoista umpikuistia pihan puolella
Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Perinteinen suurehko talopoikaistalo Kuivamäentien varressa, uudenaikaisempien ulkorakennusten muodostamassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Yleisilmeeltään verraten hyvin säilynyt perinteinen pohjalais-talo, jolla rakennushistoriallista arvoa. Huomattavaa maisemallista arvoa osana Vähänkyröntien maisemaa.

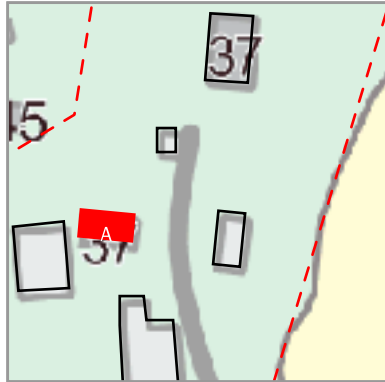
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Asuinrakennus on tärkeä osa Vähänkyröntien maisemaa. Koillisesta kuvattuna

Asuinrakennuksen ikkunat on uusittu tyyliltään osin talonpoikaisperinteestä poikkeaviksi. Rakennuksen päätyjulkisivu Kuivamäentielle.

Kohde nro 48.
90544600070035

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, 1800-luvun alkupuoli

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, siniset ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: betonikattotiili

Sisäänkäynti: pääjulkisivun länsireunassa alkuperäinen sisäänkäynti suoraan julkisivussa, itäreunassa myöhemmin lisätty harjakattoinen umpikuisti

Kunto: kohtalainen

Luonnehdinta: Viime vuosisadan puolenvälin umpikuistia lukuunottamatta alkuperäiskunnossa säilynyt talonpoikaistalo muuttuneen lähiympäristön keskellä. Vanha kantatila.

Säilyneisyys ja arviointi: Alkuperäiskunnossa oleva rakennus ilmentää selvästi talonpoikaisten rakennusperinteen rakennustapaa ja tyyli-ihanteita, mikä tuo sille huomattavaa rakennushistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelusuojelumerkinnällä sr:

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

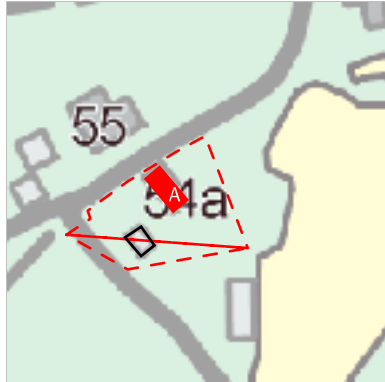
Rakennus on viime vuosisadan vaihteessa lisättyä kuistia lukuunottamatta alkuperäisasussaan. Etelästä kuvattuna.

Rakennuksen idänpuoleista päätyä.

Alkuperäinen sisäänkäynti eteläisessä julkisivussa.

Kohde nro 49.
90544600060004

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1900-luvun alku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, keltainen liiterinovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: pelti

Sisäänkäynti: uudempiaikainen harjakattoinen umpikuisti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: 1900-luvun alkupuolen pientilan asuinrakennus, jonka luoteispäätyä jatkettu harvinaiseen tapaan liiteriosalla.

Säilyneisyys ja arviointi: Harvinainen, ilmeeltään verraten hyvin säilynyt asuin- ja ulkorakennuksen yhdistelmä ilmentää pientilan yksinkertaisia elinehtoja 1900-luvun alkupuolella, mikä antaa kohteelle rakennus- ja yhteiskuntahistoriallista arvoa. Rakennuksella on merkitystä Kuivamäentien tiemiljöön kannalta.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

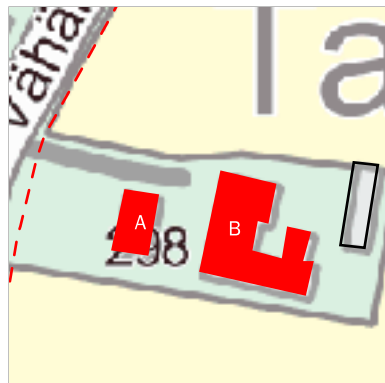
Rakennuksen julkisivu lounaaseen. Kuistista vasemmalle liiteri.

Rakennus rajaa Kuivamäentietä. Länestä kuvattuna.

Rakennuksen asuttopääty etelään.

Kohde nro 50. "Greggilä"
90544600040028

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: maininta 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1917, jolloin yhdistetty kahden vanhemman talon siirretyt hirsikehikot, kuisti viimevuosisadan vaihteesta

Suunnittelija: Vähäkyröläinen rakennusmestari Oskar Rullo

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: vaakapaneeli

Väri: vaalea, valkoiset ikkunat, tummanruskeat nurkat ja vuorilaudat, valkoiset ovet

Kattomuoto: harja,

Katemateriaali: huopa

Sisäänkäynti: lähes täyskorkea harjakattoinen poikkipääty, jonka reunassa pariovi

Kunto: kohtalainen

Ulkorakennus (B): vaiheittain rakentunut 1900-luvun talousrakennus noudattaa perinteistä väritystä ja muotokieltä. Osittain rankarakenne punamullatulla rimautapaneelilla, osin paljas tiili. Kolmiorimahuovalla katettu harjakatto.

Luonnehdinta: 1900-luvun alkupuolen maatila eriaikaisten ulkorakennusten ympäröi-

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen (A) julkisivu tielle.

Asuinrakennuksen pihanpuoleinen kuisti on lisätty myöhemmin.

Ulkorakennus (B) rajaa pihapiiriä Kyrönjoen suuntaan. Luoteesta kuvattuna.

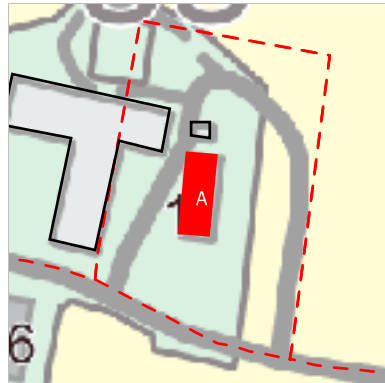
mine omintakeisine asuinrakennuksineen.

Säilyneisyys ja arviointi: Yksi harvoista, aikanaan merkittävän ja tuotteliaan paikallisen rakennusmestari Oskar Rullon säilyneistä rakennuksista, mikä antaa kohteelle kulttuuri-historiallista arvoa. Rakennuksen kattoarkkitehtuuri on Rullon tuotannolle tyypillinen. Maisemallista merkitystä Vähänkyröntien viereisen sijaintinsa johdosta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelusuojelumerkinnällä *sr*.

Asuinrakennuksen (A) luonteenomainen pääty pohjoiseen.

Kohde nro 51.
90544600010104

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: maininta 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1840, tuuliviiri vuodelta 1609 on toisesta rakennuksesta

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, valkoinen ovi

Kattomuoto: harja, harvinainen koristeellisesti veistetty, punavalkoiseksi maalattu katto-
lista räystäään alla

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: harjakattoinen umpikuisti keskellä pihanpuolista julkisivua

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Perinteinen talopoikaistalo uudenaikaisemmista ulkorakennuksista
koostuvassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Julkisivultaan lisäeristetyt talonpoikaistalon ilme on hieman
muuttunut, mutta rakennus on yleispiirteiltään säilynyt ja omaa huomattavaa rakennush-
istoriallista ja maisemallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksella (A) on huomattava maisemallinen arvo.

Koristeellisesti veistetty räystäslista on harvinainen ja tärkeä säilyttää.

Kohde nro 52.
90544600040029

Kohdetyyppi: maatila

Aikaisempi inventointi: maininta 2014

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A) ja aitta (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1799, hirsikertaan merkityn vuosiluvun mukaan (1722-1808)

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, nurkat ja vuorilaudat, sininen ovi

Kattomuoto: harja, pihanpuoleisessa julkisivussa kapea harjakattoinen korotus

Katemateriaali: punainen tiiliprofiloitu pelti

Sisäänkäynti: uusi leveä ja symmetrinen kuisti märkätiloineen, loivalla aumakatolla, sisäänkäynti keskellä

Kunto: hyvä, kunnostus ja laajennus kesken

Aitta (B): perinteinen hirsirunkoinen vilja-aitta, punainen rimautapaneeli, valkoiset vuoraukset ja nurkat, keltainen ovi ja luukku

Luonnehdinta: Perinteinen suurehko talonpoikaistalo eriaikaisista ulkorakennuksista koostuvassa pihapiirissä.

Asuinrakennus (A) idästä kuvattuna. Vasemmalla pilkottaa aitta (B).

Pihanpuoleinen laajennus on aivan uusi.

Aitan (B) takana aukeaa näkymä etelänsuuntaiseen peltomaisemaan.

Säilyneisyys ja arviointi: Mikäli hirsikertaan merkitty vuosiluku todella viittaa rakennusvuoteen on tämä selvitysalueen tiettävästi vanhin asuinrakennus. Mittasuhteiltaan rakennus on lähempänä 1800-luvun talonpoikaisrakentamista, mikä voisi tarkoittaa alkuperäistä rakennusta korotetun myöhemmin. Ilmentää joka tapauksessa selvästi talonpoikaista rakennusperinnettä ja on rakennushistoriallisesti huomattavan arvokas. Uusi laajennus on sovitettu vanhaan rakennukseen sitä kunnioittaen, joskin onkin kookas.

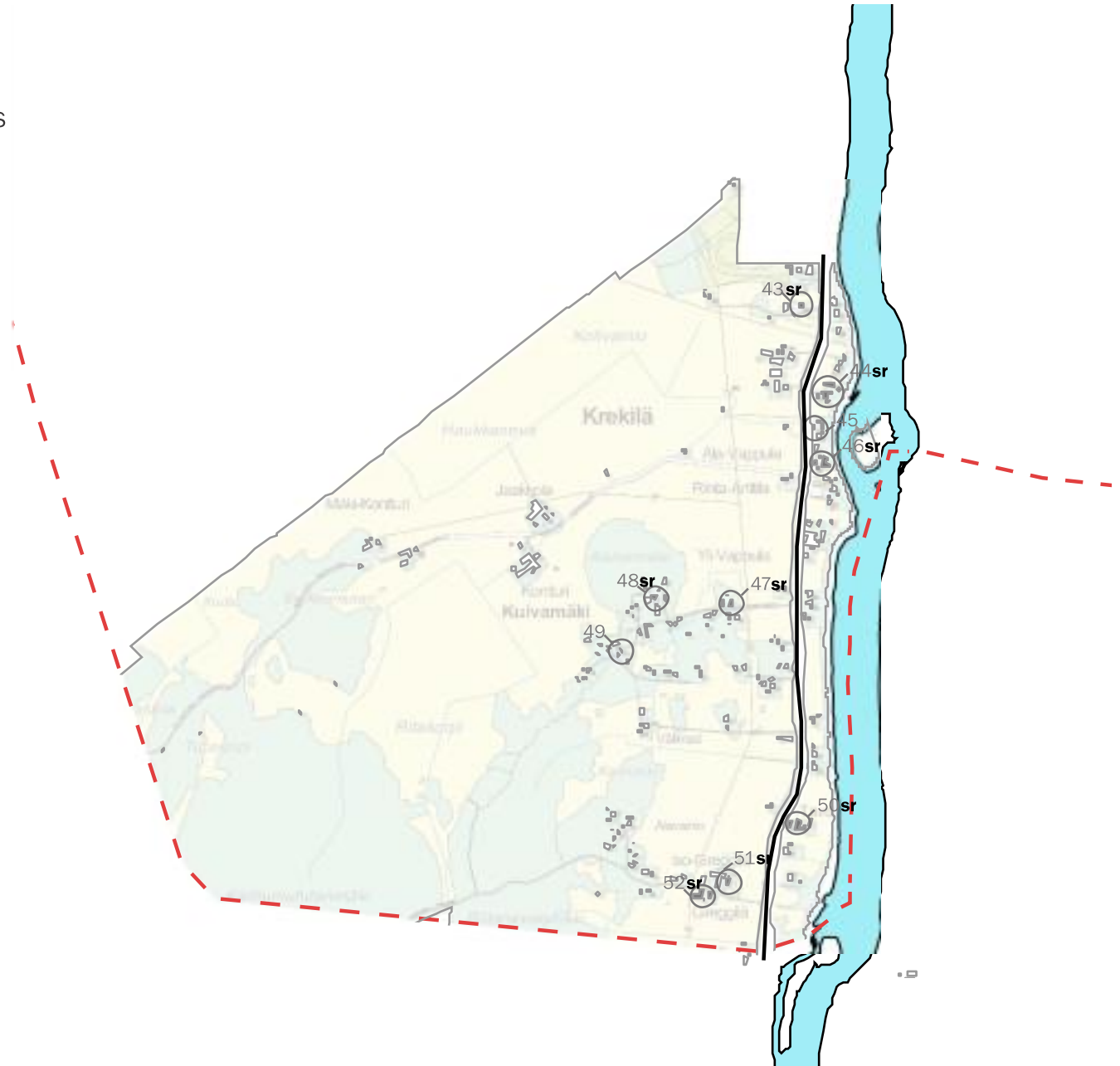
Huomattavaa maisemallista arvoa Vähänkyröntielle näkyvän sijaintinsa johdosta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

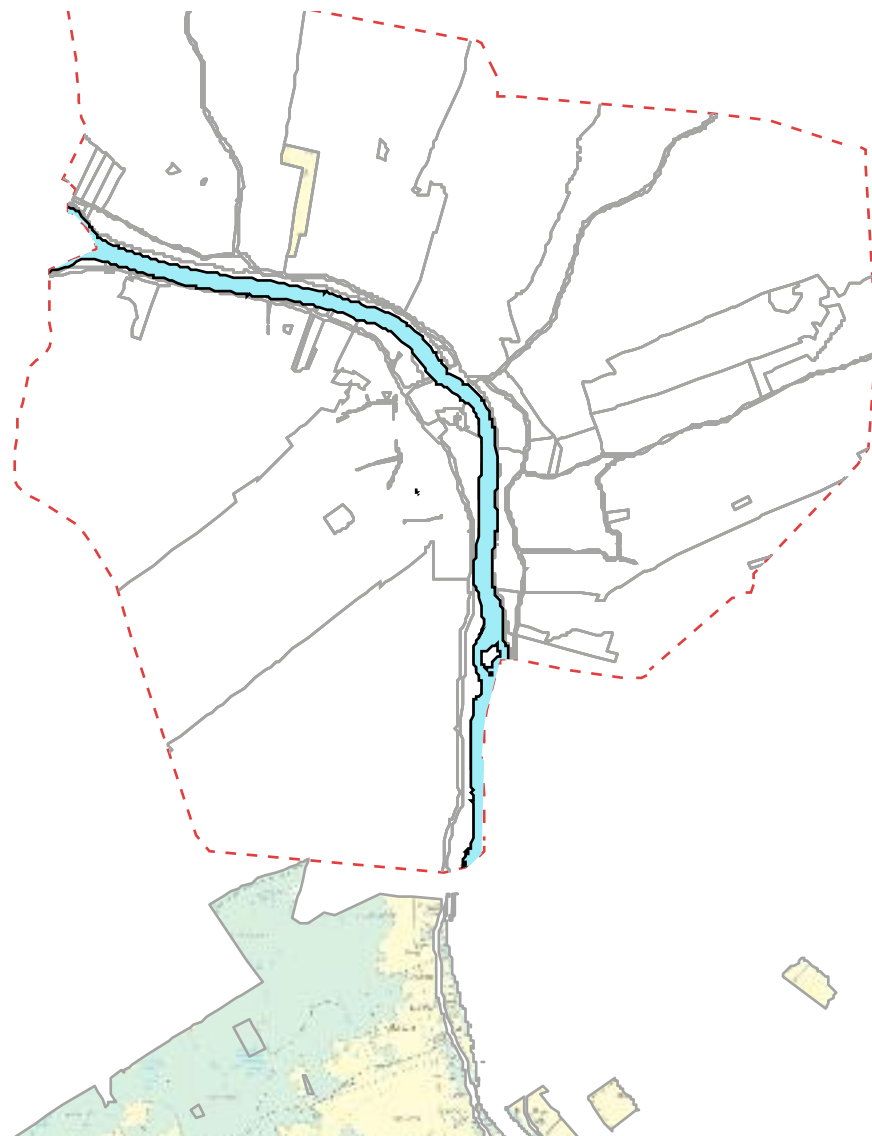
Yleiskaavaan vietävät kohteet

sr KULTTUURIYMPÄRISTÖN KANNALTA ARVOKAS
YKSITTÄISKOHDE

— MAISEMALLISESTI JA/TAI KULTTUURI-
HISTORIALLISTESTI MERKITTÄVÄ TIE

KUUTTILA

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

5.4.1. YLEISPIIRTEINEN KYLÄKUVAILU

Kuuttila sijaitsee Kyrönjoen länsipuolella. Sen naapureita ovat pohjoisessa Rekilä, etelässä Tervajoki ja joen toisella puolella Kalsilan kylä. Lounaassa kylä rajoittuu Laihian kunnan maihin.

Kylän avointa maisemaa hallitsee kolme tekijää: Kyrönjoki, Kyrönjokilaakson peltoaukeat, jotka lounaassa rajautuvat sankkoihin metsiin, ja asutus, joka pääasiallisesti on sijoittunut Kyrönjoen varrella noudattelevan Vähänkylöntien varteen.

Kuuttilan kylän historiasta ei ole koottu erityistä teosta, joten alueen historialliset taustatiedot ovat tässä selvityksessä jääneet vähäisiksi. Kylän aikaisinta historiallista asutusta tutkitaankin siten vain 1700-luvulla isojakoa varten piirretyistä kartoista.

Nykyisin Kuuttilan kylä kattaa myös aiemmin itsenäisen Martolan kylän alueen. Tämän selvityksen yhteydessä on inventoitu ainoastaan Martolaan kuuluneen alueen rakennuskantaa. Vanha Kuuttilan rintakylä sijaitsee etelämpänä joen varressa.

1700-luvulla Martolassa oli kolme taloa. Kuuttilan rintakylässä taloja oli yhdeksän. Rekilän rajalla oli lisäksi Rahikan yksittäistalo. Martolassa on Erkkilän ja Anttilan talonpaikoilla säilynyt talonpoikaista rakennuskantaa, joista Erkkilän kaksfooninkinen 1870-luvulta on parhaiten säilynyt esimerkki.

Martolanmäelle perustettiin vuonna 1881 Kuuttilan kyläkoulu, joka vuoden 1947 laajennuksen jälkeen oli suuren talonpoikaistalon kokoinen. Koulurakennusta ei kuitenkaan enää ole. Sen paikalla on uusi kivirakenteinen omakotitalo.

Kuten Rekilää, leimaa Kuuttilan jokirantaa uuden rakentamisen lisäksi 1900-luvun alun asutuksen kerrostuma. 1930-luvun tyyllisellä murroskaudella esiintyi yleisesti rinnakkain sekä klassisoivia että modernistisempia piirteitä. Vähänkylöntien varressa on hyviä esimerkkejä molemmista. Maatalouspankinjohtajan rakennuttama, myöhemmin äitiysneuvolana ja kättilön asuntona toiminut virkatalo on tyyliään klassinen. Vähän matkaa siitä pohjoiseen sijaitsee samanaikainen, alueellisesti ainutlaatuinen, puhtaan funktionaalinen asuinrakennus.

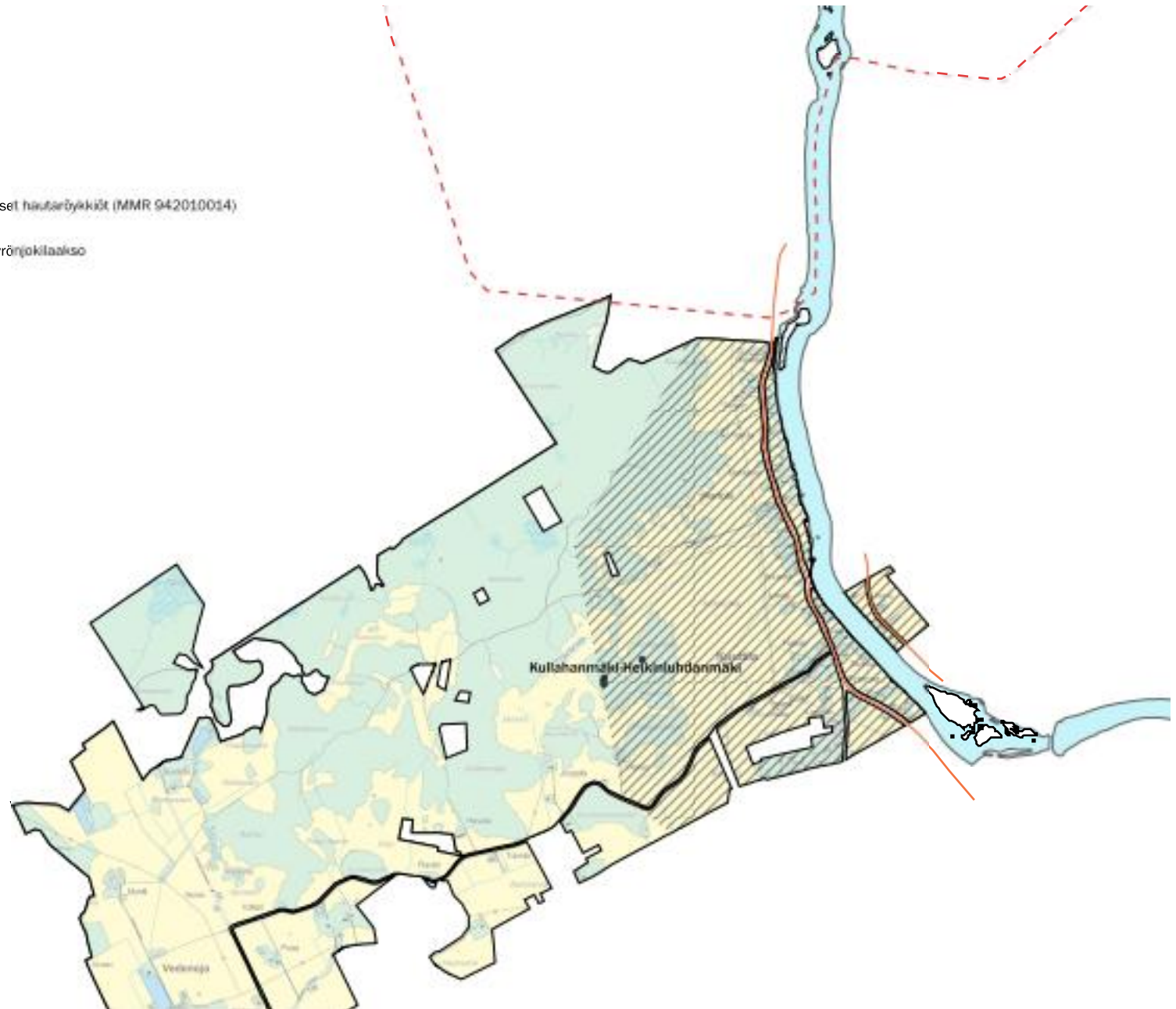
● Kullahanmäki-Heikinluhdanmäki, rautakautiset hautausryykkiöt (MMR 942010014)

▨ Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue: Kyrönjoenlaakso

— Kulttuurihistoriallisesti arvokas tie

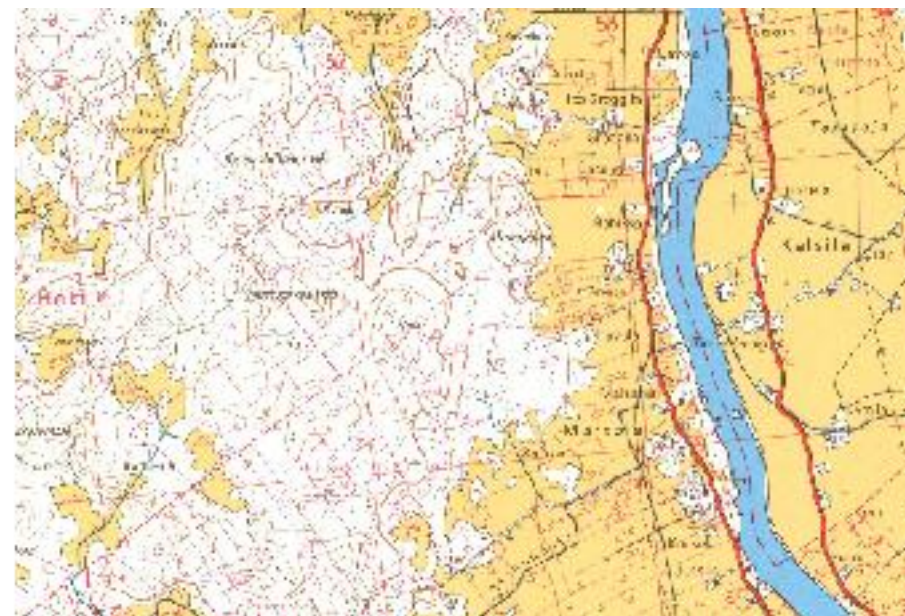
↗ Maisemallisesti arvokas näkymä

Lisäksi: kohteet nro 53-63

Kuuttilan rintakylä sijaitsee Martolasta etelään, Tervajoelle päin.

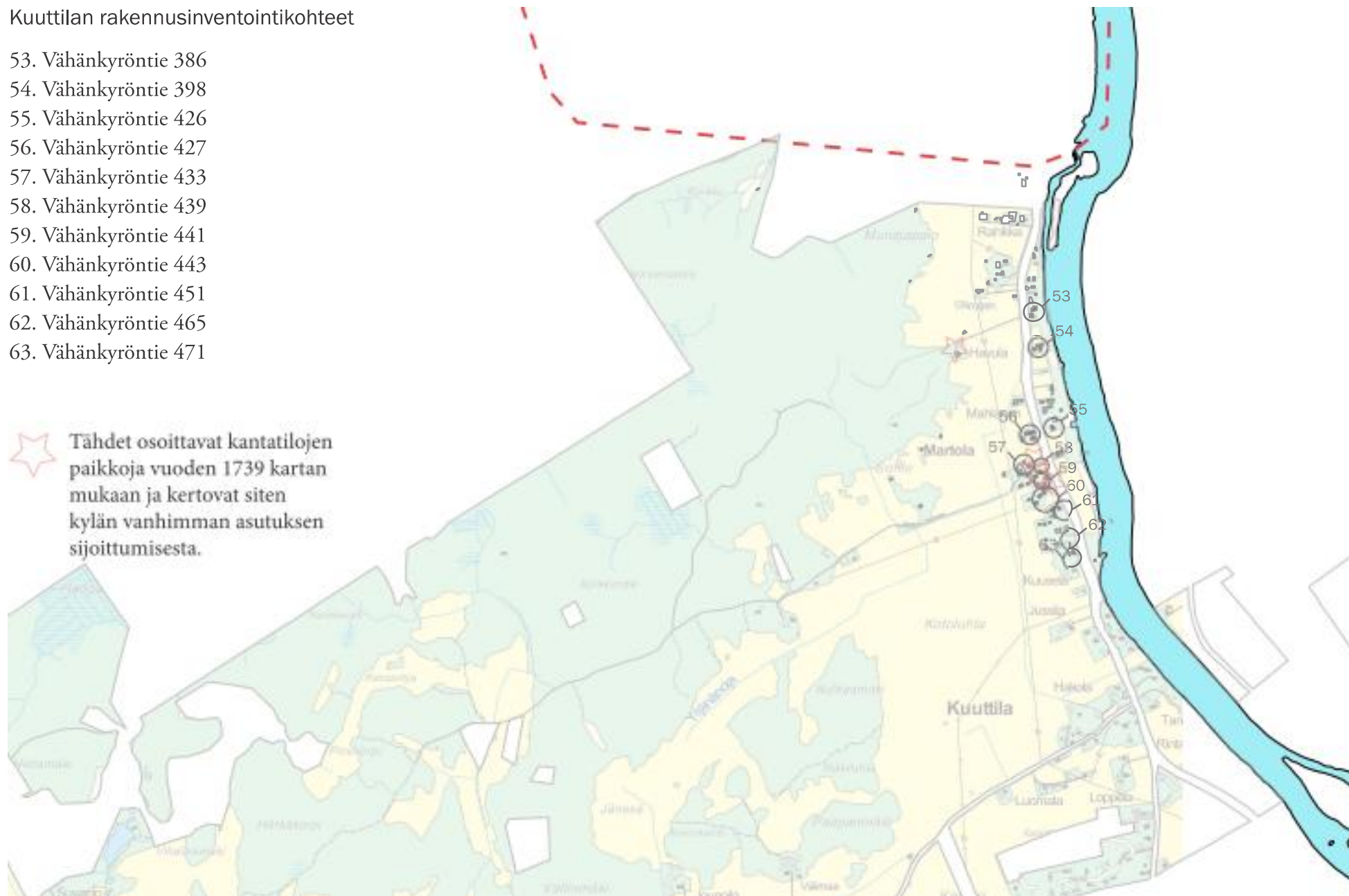
Yllä vasemmalla: Martolan kantatilat sijaitsivat vierekkäin Martolan mäellä Vähänkylöntien länsipuolella. Gustaf Savanderin piirtämään vuoden 1845 piltäjäkarttaan on merkitty Martolan yhteensä kolme taloa. Kuuttilan rintakylän kahdeksan taloa sijaitsivat karttaotteen ulkopuolella.

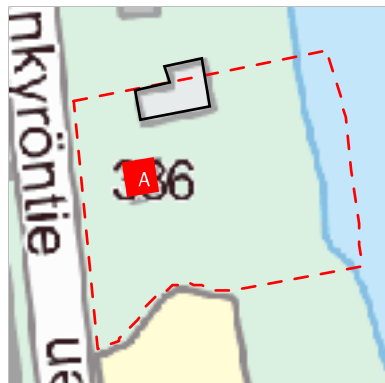
Yllä oikealla: Vuoden 1970 peruskartasta ilmenee nykyisin puretun Kuuttilan kansakoulun sijainti eskellä Martolanmäkeä. Kyrönjoen varren asutus Vähänkylöntien itäpuolella, juontuu 1900-luvulta.

Kuuttilan rakennusinventointikohteet

- 53. Vähänkyröntie 386
- 54. Vähänkyröntie 398
- 55. Vähänkyröntie 426
- 56. Vähänkyröntie 427
- 57. Vähänkyröntie 433
- 58. Vähänkyröntie 439
- 59. Vähänkyröntie 441
- 60. Vähänkyröntie 443
- 61. Vähänkyröntie 451
- 62. Vähänkyröntie 465
- 63. Vähänkyröntie 471

★ Tähdet osoittavat kantatilojen paikkoja vuoden 1739 kartan mukaan ja kertovat siten kylän vanhimman asutuksen sijoittumisesta.

Kohde nro 53.
90544100050036

Kohdetyyppi: yhden asunnon talo

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: kahden asunnon talo?

Rakennusvuosi: 1938

Suunnittelija: ei tiedossa

Kerrosluku: 2

Sokkeli: betoni

Runko: ranka?

Julkisivumateriaali: vaakalauta

Väri: vaalean keltainen, vaalean keltaiset vuorilaudat, tummanpunaiset ikkunat ja ovet

Kattomuoto: tasakatto, erittäin loiva pulpetti

Katemateriaali: -

Sisäänkäynti: kaksi sisäänkäyntiä, toinen päämassasta ulostyöntyvässä osassa pienen suojalipan alla, toinen kulmauksessa suojakatoksen alla

Kunto: kohtalainen, julkisivumaalauksen tarpeessa

Luonnehdinta: Puurakenteinen funktionalistinen pientalo

Säilyneisyys ja arviointi: Harvinainen ja sekä ilmeeltään että ulkoasultaan hyvin säilynyt, puhtaasti funktionalistinen pientalo. Merkittävää rakennushistoriallista arvoa, jota sen harvinaisuus ja säilyneisyys korostaa.

Asuinrakennuksen massoittelu on selkeää ja geometristä, funktionalististen ihanteiden mukaan. Luoteesta kuvattuna.

Pihanpuolen nauhamaiseen vaikutelmaan pyrkivää aukotusta. Lounaasta kuvattuna.

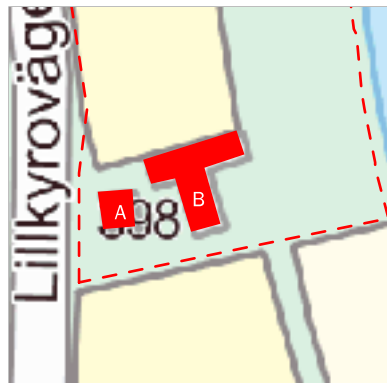

Sisäänkäynti porrashuoneeseen.

Pääsisäänkäynti pohjoiskulmauksessa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr

Kohde nro 54.
90544100050018

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1919

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: vaakalauta

Väri: valkoinen, valkoiset vuorilaudat, valkoiset ikkunat ja harmaa ovi

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: umpikuisti harjakatolla rakennettu jälkepäin, arviolta 1950-luvulla

Kunto: kiitettävä, julkisivumaalauksen tarpeessa

Ulkorakennus (B): suurilta osin tiilirunkoinen, harjakattoinen ulkorakennus, valkoisine ikkunoineen ja siniharmainen ovineen. Osittain puurakenteinen, jolloin rima- tai pystylautapaneloitu ja punamullattu.

Luonnehdinta: 1900-luvun alun asuinrakennus samanaikaisista maatalousrakennuksista koostuvassa pihapiirissä.

Pihan puolen julkisivua, idästä kuvattuna.

Asuinrakennuksen julkisivu Vähänkyröntielle länteen.

Asuinrakennuksen pääty eteen.

Säilyneisyys ja arviointi: Ilmeeltään ja ulkoasultaan hyvin säilynyt ajalleen tyypillinen pientilakokonaisuus. Rakennushistoriallista ja maisemallista arvoa tienvarren sijaintinsa johdosta.

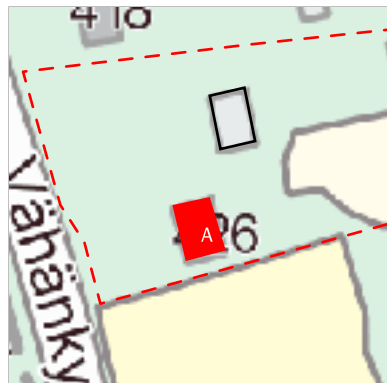
Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Muurattu ulkorakennus (B) rajaa pihapiiriä joen suuntaan.

Ulkorakennuksen pihanpuoleisen julkisivun yksityiskohtia.

Kohde nro 55.
90544100120040

Kohdetyyppi: yhden asunnon talo

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1930-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: pystypaneeli voimakkaaine nurkkapilastereineen

Väri: vaalean keltainen, valkoiset vuorilaudat, valkoiset ikkunat ja valkoinen ovi

Kattomuoto: harja, molemmilla puolilla aumakattoinen leveähkö kattolyhty

Katemateriaali: punainen tiiliprofilipelti

Sisäänkäynti: pilareiden kannatteleva avokuisti frontoonilla, ovi siirretty keskiakselista

Kunto: hyvä

Rakennushistoriaa: Maatalousosuuspankinjohtajan rakennuttama, pehtoorin asuttama. Toiminut äitiysneuvolana, jossa myös kättilönasunto.

Luonnehdinta: Klassisistinen virkamiestalo 1930-luvulta.

Säilyneisyys ja arviointi: Ilmeeltään ja ulkoasultaan hyvin säilynyt ja verraten harvinainen klassisistinen pientalo, jolla merkittävää rakennushistoriallista arvoa. Todistajana seudun terveyshoidollisesta historiasta kohteella on myös yhteiskuntahistoriallista arvoa. Maisemallista arvoa tienvaraisen sijaintinsa johdosta.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

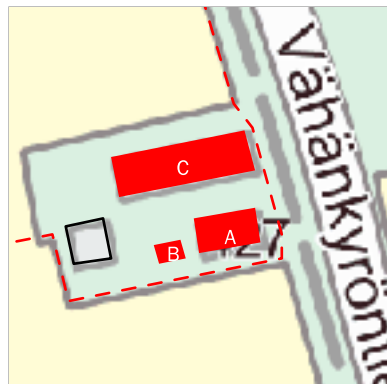

Asuinrakennuksen julkisivu pihaan ja Kyrönjoelle päin.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sr.

Pohjoispääty ja vähänkyröntienpuoleista julkisivua.

Kohde nro 56.
90544100230000

Kohdetyyppi: kahden asunnon talo?

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: kesäasunto

Alkuperäinen käyttö: kahden asunnon talo?

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: lomautapaneeli

Väri: vaalean keltainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, tummanruskeat ovet

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: punainen tiiliprofilipelti

Sisäänkäynti: kaksi harjakattoista umpikuistia

Kunto: hyvä

Piharakennus (B): Hirsirunkoinen, rimalaudoitettu, harjakattoinen pienrakennus/sauna? Valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, muuten punainen. Betonikattotiilet.

Ulkorakennus (C): Rankarunkoinen, pystyлаudoitettu, harjakattoinen ulkorakennus. Ovilla valkoiset vuoraukset, muuten punamullattu. Aaltopelti.

Luonnehdinta: 1930-luvun pientila näkyvällä sijainnilla Vähänkyröntien varressa.

Pihapiiri etelästä kuvattuna. Oikealla asuinrakennus (A), siitä vasemmalle pieni piharakennus. Taustalla ulkorakennus (C). Pihapiiriin kuuluu myös uusi autotalli vasemmalla.

Asuinrakennuksen pihanpuoleista julkisivua kaksine kuisteineen. Oikealla näkyy piharakennuksen (B) nurkkaa.

Pihapiiri lännestä kuvattuna, vasemmalla ulkorakennusta (C), oikealla pieni piharakennus (B).

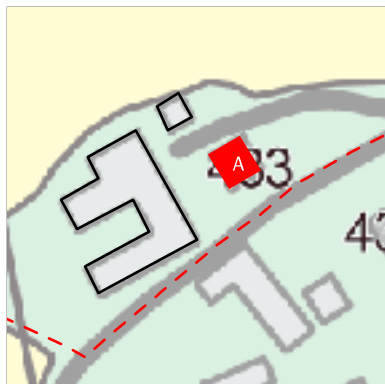
Säilyneisyys ja arviointi: Yleisilmeeltään jokseenkin hyvin 1930-luvun tyyli-ihanteita ilmentävä, joskin ulkoasultaan lähestulkoon täysin uudistettu. Ulkorakennus on säilynyt sekä ilmeeltään että ulkoasultaan. Kohteella on rakennushistoriallista arvoa. Maisemallisesti merkittävä sijaintinsa johdosta.

Kookas ulkorakennus rajaa pihapiiriä pohjoiseen ja työntyy aivan Vähänkyröntiehen kiinni. Sillä on kyläkuvallista merkitystä ja huomattava maisemallinen arvo.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan suojelumerkinnällä *sr*.

Kookas, tien varteen työntyvä ulkorakennus (C) on kyläkuvallisesti merkittävä.

Kohde nro 57.

905-441-12-43

Kohdetyyppi: pientila

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: lomautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: musta tiiliprofilipelti

Sisäänkäynti: kuisti ja märkätilat pulpettikattoisessa laajennuksessa pihan puolella

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Modernisoitu 1930-luvun pientila näkyvällä sijainnilla Vähänkyröntien varressa.

Säilyneisyys ja arviointi: Yleisilmeeltään jokseenkin hyvin 1930-luvun tyyli-ihanteita ilmentävä, joskin ulkoasultaan täysin uudistettu. Ulkorakennus on säilynyt sekä ilmeeltään että ulkoasultaan. Kohteella on tietty rakennushistoriallinen arvo.

Maisemallisesti merkittävä sijaintinsa johdosta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta.

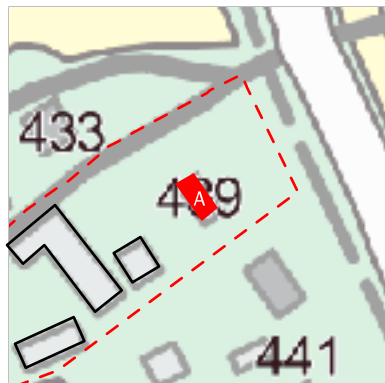
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen julkisivu Vähänkyröntielle koilliseen, taustalla pilkottaa ulkoasultaan säilynyt ulkorakennus.

Asuinrakennus pihan puolelta kuvattuna.

Kohde nro 58.
90544100120045

Kohdetyyppi: maatala

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1873

Kerros-luku: 2+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: leveä vaakapaneeli

Väri: okrankeltainen, valkoiset vuoraukset ja nurkat, tummanruskeat ikkunat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: myöhemmin lisätty avokuisti

Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Väriykseltään muuttunut 1800-luvun talonpoikaistalo eriaikaisista ulkorakennuksista koostuvassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Väriykseltään vääristynyt mutta muuten ilmeeltään säilynyt harvinainen ”kaksfooninkinen” pohjalaistalo, jolla huomattava rakennushistoriallinen arvo. Maisemallista arvoa tienvarsin sijaintinsa johdosta.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta ja merkitään lisäksi kohdekohtaisella suojelumerkinnällä sr.

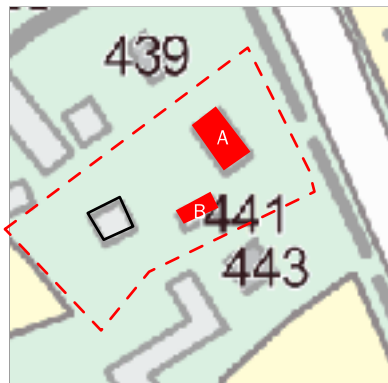
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus koillisesta kuvattuna. Rakennukselle on myönnetty talonpoikaissäätön kunniakilpi, seinässä katunumerokilven päällä.

Puiden katveessa seisova asuinrakennus pihan puolelta kuvattuna.

Kohde nro 59.

905-441-3-30

Kohdetyyppi: asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1800-luku, osa Anttilan jaetusta päärakennuksesta

Kerros-luku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset vuoraukset ja nurkat, valkoiset ikkunat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: pelti

Sisäänkäynti: myöhemmin lisätty kuisti

Kunto: hyvä

Ulkorakennus (B): pienipiirteinen puurakenteinen harjakattoinen ulkorakennus, puna-
valkoinen, peltikatto.

Luonnehdinta: Aukotukseltaan muutettu 1800-luvun talonpoikaistalon osa eriaikaisista,
pienipiirteisistä ulkorakennuksista koostuvassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Ulkoasultaan muuttunut mutta yleismuodoltaan säilynyt poh-
jalaistalo, jolla tiettyä rakennushistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta.

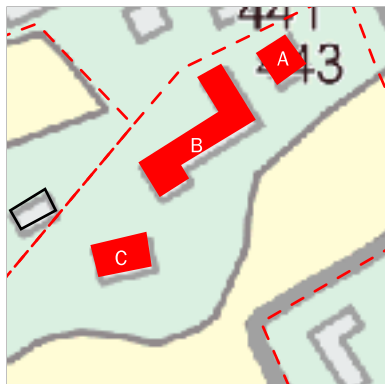
TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennus (A) kaakosta kuvattuna.

Ulkorakennus (B) rajaa pihapiiriä etelään. Pohjoisesta kuvattuna.

Kohde nro 60.
905-441-3-9

Kohdetyyppi: asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B) ja lato (C)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: 1800-luku, osa naapurissa sijainneen Anttilan jaetusta päärakennuksesta

Kerros-luku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: rimautapaneeli

Väri: vaalean sinivihreä, valkoiset vuoraukset ja nurkat, valkoiset ikkunat

Kattomuoto: harja

Katemateriaali: punainen tiiliprofilipelti

Sisäänkäynti: avokuisti

Kunto: hyvä, hiljattain täysin modernisoitu

Ulkorakennus (B): Perinteinen osittain hirsi- osittain rankarunkoinen, rimalaudoitettu, harjakattoinen ulkorakennus. Punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat. Keltaiset ovet. Harjakatto kattopellillä.

Lato (C): Rankarunkoinen, pystylaudoitettu, harjakattoinen, molemminpuoliset avokatokset. Maalaamaton.

Asuinrakennuksella (A) on nykyaikaisen pientalon ilme.

Asuinrakennuksella (A) tien suunnasta, koillisesta kuvattuna.

Ulkorakennuksen (B) julkisivu pihaan päin, koillisesta kuvattuna.

Ulkorakennus (B) on takaosiltaan alkuperäisasussa. Luoteesta kuvattuna.

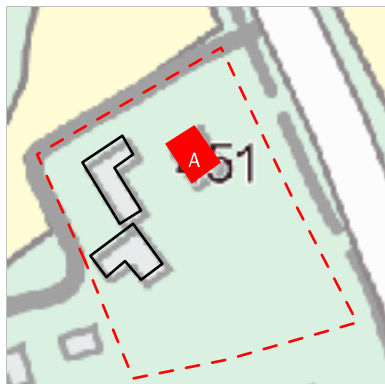
Luonnehdinta: Täysin modernisoitu 1800-luvun talonpoikaistalon osa perinteisistä ulkorakennuksista koostuvassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Asuinrakennus on sekä ulkoasultaan, ilmeeltään ja yleismuodoltaan muuttunut niin täysin, ettei sen historiallinen alkuperä ole luettavissa. Ulkorakennukset (B-C) ovat säilyttäneet alkuperäisen ulkoasunsa ja perinteisen ilmeensä hyvin ja viestivät alueen historiasta, joten niillä on selvää rakenushistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta.

Ulkorakennuksen (C) takana aukeaa näkymä peltomaisemaan. Pohjoisesta kuvattuna.

Kohde nro 61.
905-441-8-44

Kohdetyyppi: asuinrakennus
Aikaisempi inventointi: -
Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto
Alkuperäinen käyttö: asunto
Rakennusvuosi: 1914
Kerrosluku: 1+(vintti)
Sokkeli: kiilakivi
Runko: hirsi
Julkisivumateriaali: kolmiosainen paneeli, keskeltä vaakasuuntainen, ylä- ja alaosilta pystysuuntainen
Väri: vaalean keltainen, vaaleat vuoraukset ja nurkat, valkoiset ikkunat
Kattomuoto: harja, tienpuoleisessa julkisivussa kolme harjakattoista korotusta
Katemateriaali: aaltopelti, koristeelliset räystäslaudat
Sisäänkäynti: amerikkalaisen mallin mukaan toteutettu koristeellinen avokuisti
Kunto: tyydyttävä, varovainen kunnostaminen kesken

Luonnehdinta: Tietävästi amerikkalaisten piirustusten mukaan rakennettu nikkarityylinen 1900-luvun alkupuolen asuintalo huonokuntoisten ulkorakennusten rajaamassa pihapiirissä.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus on säilynyt alkuperäisasussaan, katemateriaalia lukuunottamatta. Harvinaislaatuinen amerikkalaistyylinen avokuisti, niinkään alkuperäisasussa todistaa 1900-luvun alun maastamuuttoliikkeestä ja valamerentakaisista yhteis-

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

Asuinrakennuksen pihanpuoleinen amerikkalaistyylinen avokuisti.

Asuinrakennuksen tienpuoleista julkisivua lännestä kuvattuna.

Rakennus on säilynyt alkuperäisasussaan. Luoteesta kuvattu.

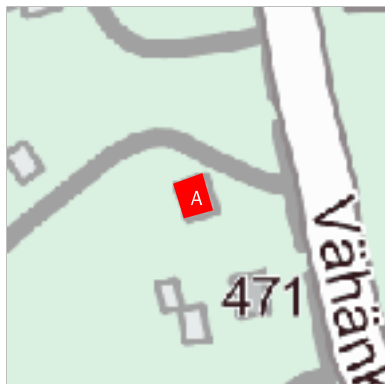
Rakennuksen pohjoisenpuoleinen pääty.

tä, mikä tuo kohteelle yhteiskuntahistoriallista arvoa. Huomattavaa rakennushistoriallista ja maisemallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta ja merkitään lisäksi kohdekohtaisella suojelumerkinnällä *sr*.

Rakennuksen alkuperäisiä yläosiltaan pieniruutuisia ikkunoita.

Kohde nro 62.
905-441-878-2

Kohdetyyppi: asuinrakennus
Aikaisempi inventointi: -
Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: tyhjillään
Alkuperäinen käyttö: asunto
Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta noin 1900
Kerros-luku: 1+(vintti)
Sokkeli: kiilakivi
Runko: hirsi
Julkisivumateriaali: rimautapaneeli
Väri: punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, valkoinen ovi
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: aaltopelti
Sisäänkäynti: yksinkertainen sisäänkäynti suoraan julkisivussa, jyrkän pulpettikattoisen katoksen alla
Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Pieni perinteinen mökki metsittyneessä ympäristössä, ehkä kuulunut muutoin kadonneeseen pihapiiriin.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus on säilynyt alkuperäisasussaan ja ilmentää selvästi paikallista rakennusperinnettä, mikä antaa sille huomattavaa rakennushistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta.

Huomattavan vaikeasti valokuvattavan mökin tienpuoleista julkisivua.

Pohjoispääty.

Sisäänkäynti länsijulkisivussa.

Kohde nro 63.

905-441-2-46

Kohdetyyppi: asuinrakennus

Aikaisempi inventointi: -

Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A), ulkorakennus (B)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto

Alkuperäinen käyttö: asunto

Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku

Kerrosluku: 1+(vintti)

Sokkeli: kiilakivi

Runko: hirsi

Julkisivumateriaali: lomautapaneeli

Väri: punainen, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat, valkoinen ovi

Kattomuoto: mansardi

Katemateriaali: saumapelti

Sisäänkäynti: pihan puolella myöhemmin lisätty umpikuisti

Kunto: hyvä

Piharakennus (B): Perinteinen hirsirunkoinen, rimalaudoitettu, harjakattoinen ulkorakennus. Punainen, valkoiset uusitut ikkunat, vuoraukset ja nurkat. Keltaiset ovet.

Luonnehdinta: Ulkoasultaan uusittu 1930-asuintalo.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus on ulkoasultaan muuttunut, mutta ilmentää yleispiirteiltään 1930-luvun ihanteita, mikä antaa sille tiettyä rakennushistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: viedään osayleiskaavaan osana Martolan kulttuuriympäristöaluetta.

TIDORUM- arkitektur och byggnadsvård
Ruusa Viljanen Rossi, Stockholm

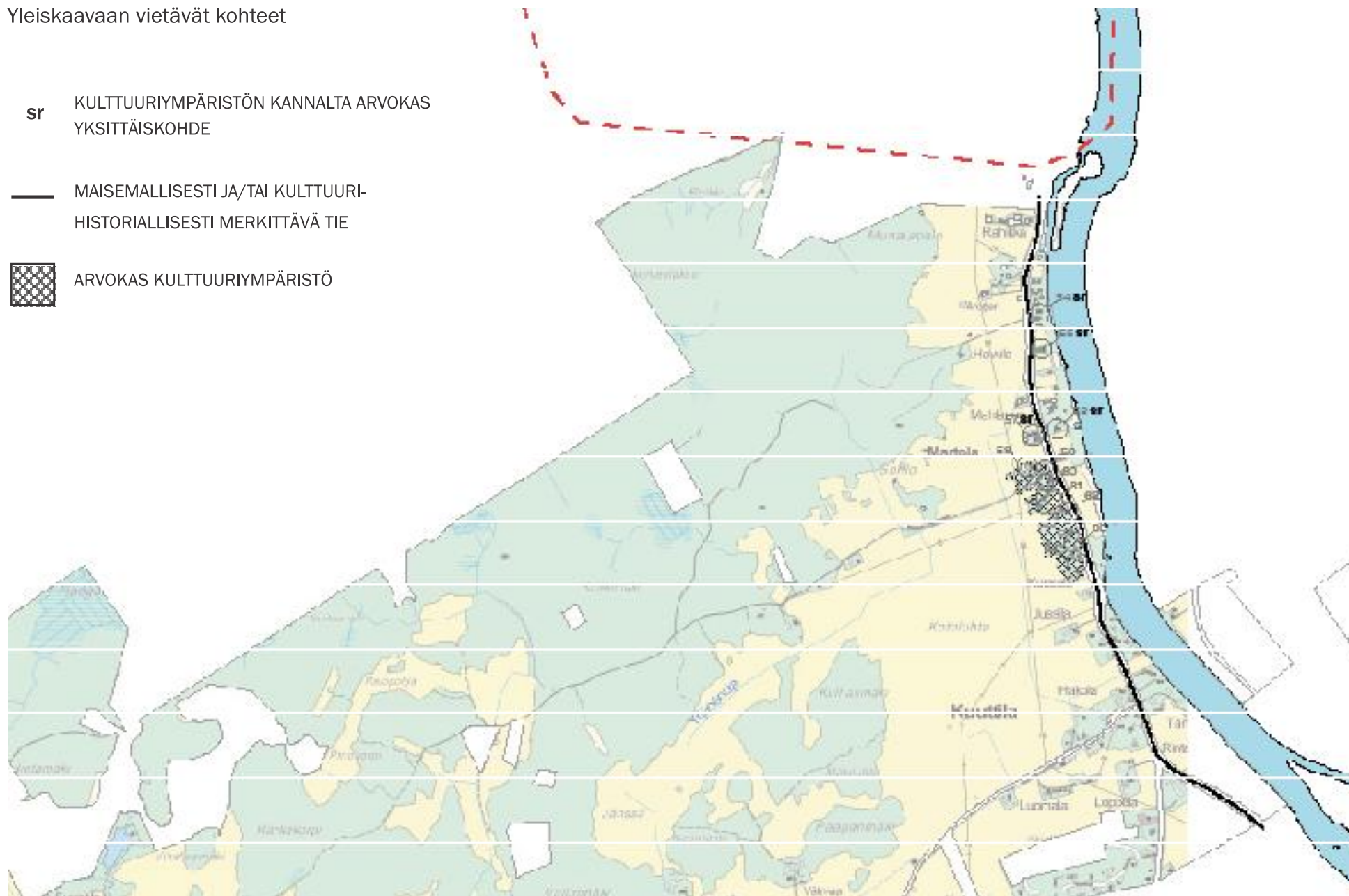
Asuinrakennus (A) kaakosta kuvattuna.

Pieni piharakennus (B) kaakosta kuvattuna.

Yleiskaavaan vietävät kohteet

- sr KULTTUURIYMPÄRISTÖN KANNALTA ARVOKAS
YKSITTÄISKOHDE
- MAISEMALLISESTI JA/TAI KULTTUURI-
HISTORIAALISESTI MERKITTÄVÄ TIE
- ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

MARTOLAN ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Alueen kuvailu ja ominaispiirteet

Martolan kylän alue, jolla on sijainnut kylän kolme kantatila, torppariasutusta sekä muun muassa Kuuttilan kylän kansakoulu. Alueella on 1800-luvulta juontuvia yksittäisrakennuksia mutta valtaosin Vähäncyöntien varteen sen länsipuolelle sijoittuva rakennuskanta on 1900-luvun ulkoasussa.

Mahdollinen lisärakentaminen tulee sovittaa alueen arvokkaaseen rakennuskantaan. Hiljattain pystytetyt uudisrakennukset eivät huomioi alueen luonnetta, vaan rikkovat sen mittakaavaa ja värimaailmaa, mikä on jonkin verran hajoittanut aiemmin yhtenäistä aluetta.

Palauttavat toimenpiteet arvokkaiden rakennusten julkisivukorjausten yhteydessä ovat suositeltavia. Ne voimistaisivat alueen historiallista luonnetta.

PERKIÖ

5.5.1. YLEISPIIRTEINEN KYLÄKUVAILU

Perkiö sijaitsee Kyrönjoen itäpuolella. Sen naapureita ovat etelässä Kalsila, pohjoisessa Selkämäki ja joen toisella puolella Rekilän kylä. Koillisessa kylä rajoittuu Vöyrin kunnan maihin. Kylän inventoidut kohteet sijaitsevat poikkeuksellisesti osayleiskaava-alueen ulkopuolella.

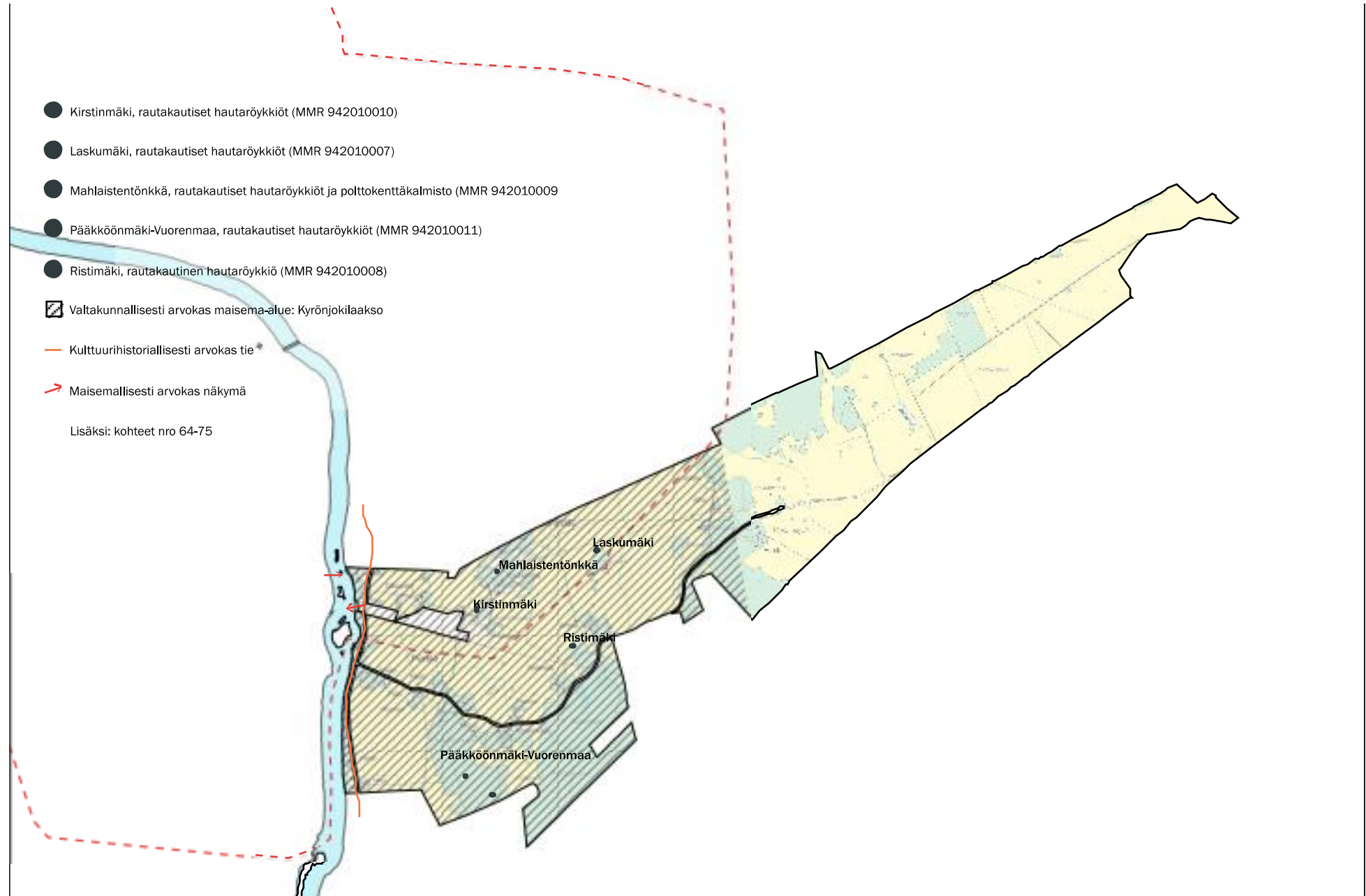
Kylän maisemaa hallitsee kolme tekijää: Kyrönjoki, jossa on koski Perkiön kohdalla, Kyrönjokilaakson peltoaukeat, jotka koillisessa rajautuvat sankkoihin metsiin, ja asutus, joka osittain on sijoittunut Kyrönjoen vartta noudattelevan Hiiripellontien varteen ja osittain korkeammalle Perkiönmäelle. Kylän alue on esihistoriallisista jäänteistä rikas.

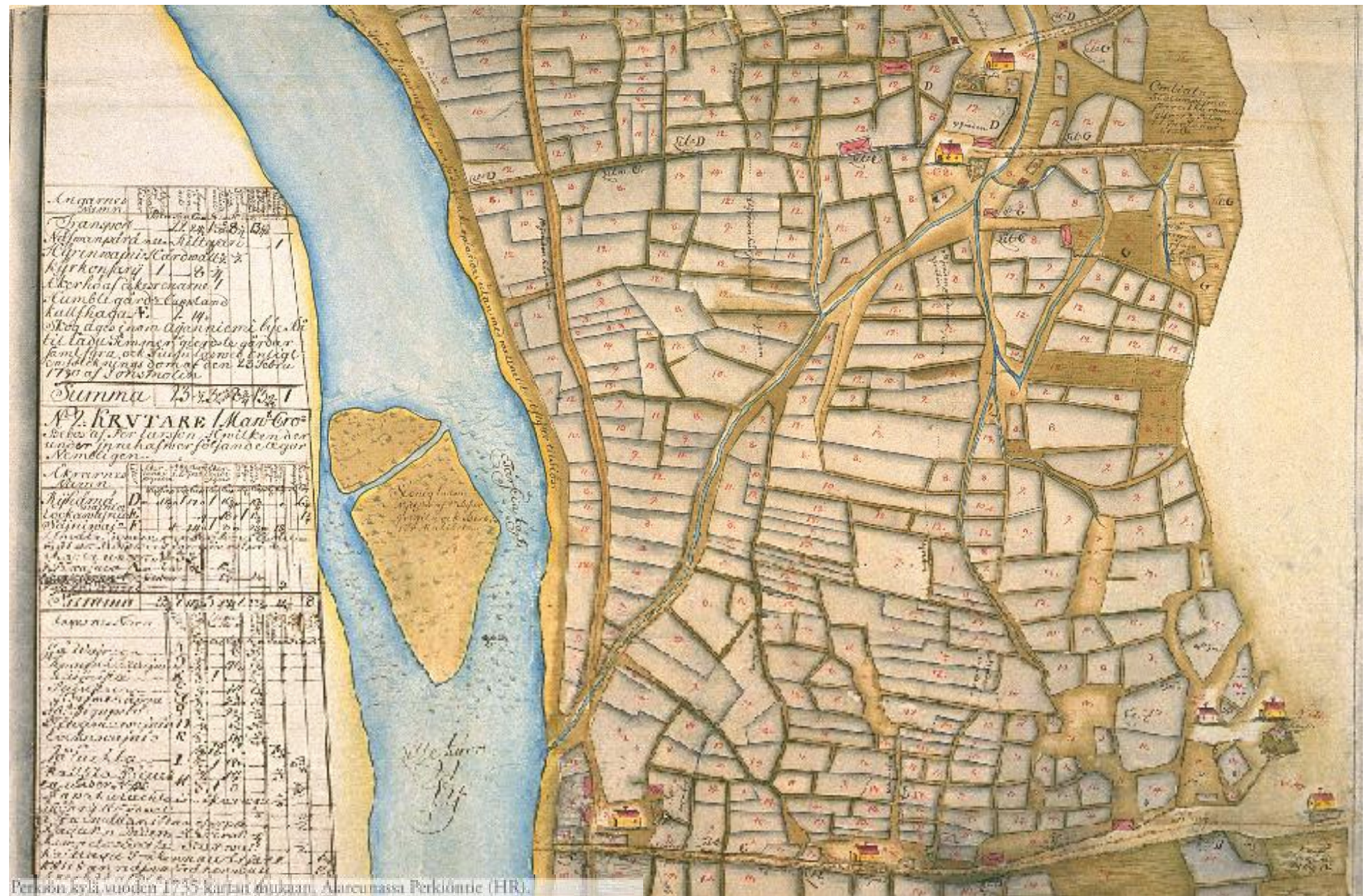
Perkiön kylän historiasta ei ole koottu erityistä teosta, joten alueen historialliset taustatiedot ovat tässä selvityksessä jääneet vähäisiksi. Kylän aikaisinta historiallista asutusta tutkitaankin siten vain 1700-luvulla isojakoa varten piirretyistä kartoista.

Perkiön vanhin asutus sijoittui Perkiöntien varteen ja Pääkkönmäen rinteeseen, jonne kylä keskiajalla muodostui Kyrönjoen silloisen uoman rantaan. Kun joki 1600-luvulla murtautui uuteen, nykyiseen uomaansa Perkiönkosken läpi, menetti kylä yhteytensä joenrantaan. Mullistuksen yhteydessä menetettiin myös paljon viljelysmaata ja jouduttiin raivaamaan uutta. Kylän poikki kulkeva Letkunoja on jäännös tästä aikaisemmasta uomasta.

1700-luvulla Perkiön kylä koostui seitsemästä talosta. Viisi niistä sijaitsi Perkiöntien varressa ja Pääkkönmäen pohjoisrinteessä, kaksi pohjoisempana. Kylän pohjoisosassa ei ole säilynyt talonpoikaista rakennuskantaa ja monet Perkiöntien kohteista ovat kunnostuksen tarpeessa. Maisemallisesti merkittävä, mäen rinteessä seisova ja Hiiripellontielle komeasti näkyvä kohde numero 61 on valitettava esimerkki tästä. Vanhan kylän säilynyt rakennuskanta kattaa sekä talollisten että itsellisten asutusta ja todistaa siten talonpoikaisyhteiskunnan sosiaalisesta rakenteesta.

Hiiripellontien varren asutus on muodostunut 1900-luvun alusta tähän päivään. Perkiönkosken kohdalla, Hiiripellontien mutkassa, seisoo harvinainen 1920-luvun klassismia edustava usean asunnon talo. Talon pohjoispuolelta avautuisi arvokas näkymä koskelle ja sen vastarannalla, Rekilän puolella seisovalle Vallan vesimyllylle, jos vain puusto ja vesakko pidettäisi kurissa.

Perkoon kylä vuoden 1735 kartan mukaan. Alueenassa Perkoentie (HR).

Yllä vasemmalla: Perkiön kylä on ainakin 1700-luvulta lähtien ollut verraten kaksijakoinen. Gustaf Savanderin piirtämään vuoden 1845 pitäjänkarttaan on merkitty Perkiön yhteensä seitsemän kantatila, joista viisi sijaitsi nykyisen Perkiöntien varressa ja kaksi pohjoisempana nykyisen Loukontien varressa. Vanhojen tilojen rakennuskanta on yhtä lukuunottamatta modernisoitu.

Yllä oikealla: Vuoden 1970 peruskartasta ilmenee, kuinka vähäistä uusi asutus on Perkiössä. 1900-luvun aikana syntyy vain muutamia uusia asuintontteja Kyrönjoen varteen, Hiiripellontien länsipuolelle.

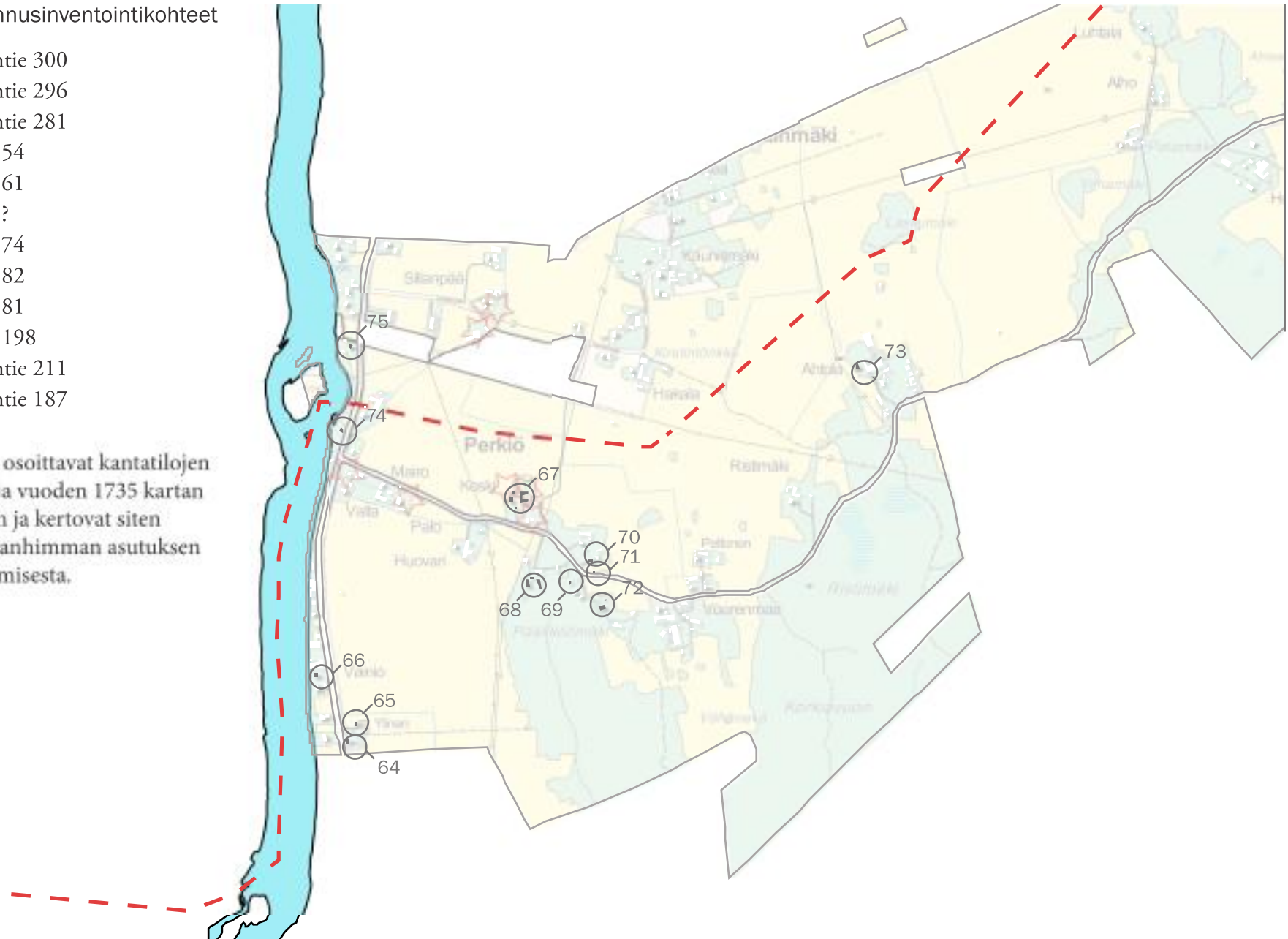
Oikealla: Joen toiselta puolelta, Perkiönkosken kohdalta, otetussa valokuvassa 1900-luvun alusta, ilmenee talonpoikaisen kylän visuaalinen yhtenäisyys. Valtaosa kuvan rakennuksista on purettu. Taka-alalla, keskellä, muita korkeammalla näkyvä pihapiiri lienee kohde nro 68. Kuva: Vähäkyrö-seura.

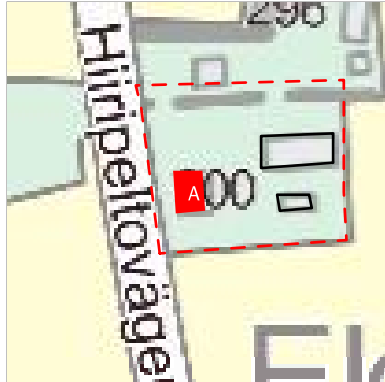

Perkiön rakennusinventointikohteet

- 64. Hiiripellontie 300
- 65. Hiiripellontie 296
- 66. Hiiripellontie 281
- 67. Perkiöntie 54
- 68. Perkiöntie 61
- 69. Perkiöntie ?
- 70. Perkiöntie 74
- 71. Perkiöntie 82
- 72. Perkiöntie 81
- 73. Perkiöntie 198
- 74. Hiiripellontie 211
- 75. Hiiripellontie 187

★ Tähdet osoittavat kantatilojen paikkoja vuoden 1735 kartan mukaan ja kertovat siten kylän vanhimman asutuksen sijoittumisesta.

Kohde nro 64.
90544500030035)

Kohdetyyppi: asuinrakennus
Aikaisempi inventointi: -
Inventoidut rakennukset: asuinrakennus (A)

Asuinrakennus (A)

Nykyinen käyttö: asunto
Alkuperäinen käyttö: asunto
Rakennusvuosi: ei tiedossa, arviolta 1930-luku
Kerrosluku: 1+(vintti)
Sokkeli: kiilakivi
Runko: hirsi
Julkisivumateriaali: rimautapaneeli
Väri: sinivihreä, valkoiset ikkunat, vuoraukset ja nurkat
Kattomuoto: harja
Katemateriaali: aaltopelti
Sisäänkäynti: pihan puolella myöhemmin lisätty umpikuisti
Kunto: hyvä

Luonnehdinta: Ulkoasultaan uusittu 1930-asuintalo. Alkuperäistä punamullattua paneelia on yhä näkyvissä vinttikorotuksen seinässä.

Säilyneisyys ja arviointi: Rakennus on väriykseltään ja ikkunoiltaan muuttunut, mutta ilmentää yleispiirteiltään 1930-luvun ihanteita, mikä antaa sille tiettyä rakennushistoriallista arvoa.

Suojelusuositus: ei merkitä osayleiskaavaan

Alunperin punamullattu asuinrakennus(A) pohjoisesta kuvattuna.

Asuinrakennus luoteesta kuvattuna.